

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

นายชัยรัตน์ ไตศิลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PROCESS BY USING HISTORICAL METHOD TO ENHANCE
HISTORICAL THINKING SKILLS OF EIGHTH GRADE STUDENTS

Mr. Chairat Tosila

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดย	นายชัยรัตน์ ไตศิลา
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ม้าคนอง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎุบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชพลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองธิว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ม้าคนอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ สัจกุล)

..... กรรมการ
(อ.ดร.วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ คงเผ่า)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปิยนถ บุนนาค)

ชัยรัตน์ โตศิลา: การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 (DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PROCESS BY USING HISTORICAL METHOD TO ENHANCE HISTORICAL THINKING SKILLS OF EIGHTH GRADE STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.วัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ.ดร.อัมพร ม้าคนอง, 245 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 2) ศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างกระบวนการเรียนการสอน แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน ระยะเวลาในการทดลอง 15 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2) ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล 4) ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ

2. คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งพิจารณาจากผลของการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้

2.1 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนสามารถกำหนดคำถามสำคัญ ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความหลักฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของเส้นเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
ปีการศึกษา 2555	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

5184213727: MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEY WORD: HISTORICAL METHOD / HISTORICAL THINKING SKILLS

CHAIRAT TOSILA: DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PROCESS BY USING HISTORICAL METHOD TO ENHANCE HISTORICAL THINKING SKILLS OF EIGHTH GRADE STUDENTS. THESIS ADVISOR: ASST.PROF. WALAI ISARANKURA NA AYUDHAYA, D.Ed., THESIS CO-ADVISOR: ASST.PROF. AUMPORN MAKANONG, Ph.D., 245 pp.

The purposes of research were to: 1) develop an instructional process by using historical method to enhance historical thinking skills of eighth grade students, and 2) study the quality of the developed instructional process on historical thinking skills. The researcher developed the instructional process by analyzing and synthesizing basic information concerning the curriculum, historical instruction, and related approaches and theories. Then the instructional process by using historical method were developed. The process was experimented with eighth grade students in The Demonstration School of Silpakorn University. The samples were 80 students which were divided into two groups with 40 students in the experimental group and 40 students in the control group. The duration of the experiment was 15 weeks long. The research instruments were tests of historical thinking skills. Data were analyzed by using arithmetic mean, standard deviation, t-test, and content analysis. The findings were as follows:

1. The developed instructional process consisted of 5 steps, namely: 1) the discussion on the issue of the study, 2) the analysis of the essential primary evidence, 3) the comparison of data, 4) interaction with the historical evidence, 5) report the findings.

2. The quality of the developed instructional process on the results of implementing the developed instructional process were:

2.1 historical thinking skills of students after learning from the developed instructional process were significantly higher than those of before at .05 level of significance.

2.2 historical thinking skills of students in the experimental group after learning from the developed instructional process were significantly higher than those of students in the control group at .05 level of significance.

2.3 historical thinking skills of students in the experimental group were improved. Students were able to determine the key questions, hypothesis, analyzing, comparison, and interpretation of the evidences and presenting of the study in time line pattern effectively.

Department : Curriculum and Instruction Student's Signature

Field of Study : Curriculum and Instruction Advisor's Signature

Academic Year : 2012 Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะความรักและความปรารถนาดีจาก ผศ.ดร.วัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และรศ.ดร.อัมพร ม้าคนอง ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เฝ้าติดตามสอบถามความก้าวหน้า ให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยขันติธรรมอย่างยิ่งยวด ผู้วิจัยซาบซึ้งความดีงามของอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สำลี ทองธิว ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.กรรณิการ์ สัจกุล อ.ดร.วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ คงเฝ้า และศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปิยนาด บุนนาค กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบ ให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตาจนทำให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาสละเวลาตรวจคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามเพื่อหาค่า IOC ตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่ได้ช่วยอบรมศิลปวิทยาการ และให้คำแนะนำที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัยจนมีความรู้ที่สามารถทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้

ขอบพระคุณอาจารย์และขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ นักเรียนที่สละเวลาในการทำแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อนำข้อมูลมาตรวจสอบคุณภาพ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของกระบวนการเรียนการสอนก่อนนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร และที่ลืมไม่ได้ต้องขอขอบคุณนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่ให้ความร่วมมือและตั้งใจเรียนในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนจนทำให้งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้เกิดขึ้นได้

ขอขอบคุณ คุณเพ็ญจันทร์ ดีเสมอ คุณวรรณค์ พิรบริรักษ์ บรรดาพี่น้อง ณ คริสตจักรแบปติสต์พัทยา และพี่น้องคริสเตียนทุกท่านที่ร่วมกันส่งแรงใจอันทรงคุณค่าด้วยการอธิษฐานเผื่อผู้วิจัยในระหว่างการทำและสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งสิ่งนี้ได้ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงคุณค่าของตนเองที่มีพี่น้องที่คอยห่วงใยร่วมอยู่เคียงข้าง

ขอขอบคุณเพื่อนและพี่ที่แสนดี ดาวุด ญูซ และดร.กิตติศักดิ์ ลักษณะนา ตลอดจนเพื่อนและพี่ทุกคนที่ให้คำแนะนำและกำลังใจที่ดีแก่กันเสมอมาในระหว่างที่ผู้วิจัยดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ ที่ช่วยเหลือผู้วิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งนางสาวพรพิมล จิตนอก ศิษย์ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในด้านต่าง ๆ

ผู้วิจัยซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อน ๆ สาขาหลักสูตรและการสอนรุ่นที่ 27 ที่เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยแก่เสมอมา จึงขอแสดงความระลึกถึงกันไว้ ณ ที่นี้

ที่สำคัญที่สุดขอกราบขอบพระคุณพ่ออานวย โดศิลาและคุณแม่มะณี โดศิลา ที่เฝ้าอธิษฐานให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาอยู่ทุกขณะจิตและเป็นบุคคลที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณนิศารัตน์ โดศิลา น้องสาวที่คอยถามไถ่ และด.ญ.เดโบราห์ วระจินต์ที่เป็นกำลังใจที่สำคัญแก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอทิววิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อเป็นที่ถวายเกียรติแด่พระเจ้าผู้ซึ่งเป็นแหล่งแห่งสติปัญญา ความรัก ความเข้าใจ ความปรารถนาดี ความปลาบปลื้มใจ ความชื่นชมยินดี ความอดกลั้นใจและสันติสุขที่เกินความเข้าใจที่พระองค์ได้ประทานให้กับผู้วิจัยเสมอมา โดยเฉพาะตลอดช่วงระยะเวลาแห่งเส้นทางของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสถึงพระคุณอันเปี่ยมล้นด้วยความรักที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์ได้อย่างเกินความเข้าใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	9
สมมติฐานการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
กระบวนการเรียนการสอน.....	16
ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน.....	16
องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน.....	17
การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน.....	17
การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์.....	18
วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการ พิจารณาเป็น 1-2 และ 3.....	24
ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์.....	30
ความหมายของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์.....	30
มาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47

3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
	การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์.....	54
	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์.....	54
	ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทาง ประวัติศาสตร์.....	57
	การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน.....	62
	การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน.....	79
	การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน.....	80
	การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้.....	80
	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล.....	87
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	101
	การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน.....	101
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	104
	ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์.....	104
	ผลการศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์.....	108
	ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของ นักเรียนกลุ่มทดลอง.....	109
	ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม.....	110
	ผลการศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วย กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์.....	110
5	สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	127
	สรุปผลการวิจัย.....	130
	อภิปรายผลการวิจัย.....	134

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	144
รายการอ้างอิง.....	148
ภาคผนวก.....	156
ภาคผนวก ก กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์.....	157
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	180
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้.....	185
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย.....	222
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	245

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์.....	42
2	ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์.....	59
3	ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่าง อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3.....	60
4	ผลการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการเรียนการสอน.....	62
5	แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์.....	67
6	แนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3.....	70
7	ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอน และวิธีสอน ของกระบวนการเรียนการสอน.....	75
8	ผลการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน.....	84
9	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระกับจำนวนข้อสอบของแบบวัด.....	91
10	โครงสร้างข้อสอบแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์.....	93
11	เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์.....	94
12	แบบแผนการทดลอง.....	102
13	การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและ หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง.....	109
14	การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของ นักเรียนกลุ่มทดลอง.....	110

สารบัญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	สรุปขั้นตอนและแผนการดำเนินการวิจัย.....	53
2	กรอบแนวคิดในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน.....	58
3	การพัฒนาวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน.....	66
4	ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอน.....	73
5	ความสอดคล้องระหว่างหลักการของกระบวนการเรียนการสอนกับขั้นตอน การเรียนการสอน.....	74
6	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	166

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือเรื่องราวของประเทศชาติตามที่มีบันทึกไว้เป็นหลักฐาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 665) (ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีตทำให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนปัจจุบันประวัติศาสตร์ตรงกับภาษาอังกฤษว่า History มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า Historia ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Histori หมายความว่า การเรียนรู้หรือความรู้ที่ได้จากการหาความจริง (กอตซ์ลัค, 2525: 27) การเรียนประวัติศาสตร์จึงเป็นความพยายามที่ต้องการศึกษาให้เข้าใจและอธิบายว่า เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์สำคัญในอดีตได้เกิดขึ้น และดำเนินไปได้อย่างไร ดังนั้นประวัติศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานการศึกษาในศาสตร์ต่างๆ และการศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องทำความเข้าใจ ที่ความสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตโดยศึกษาจากร่องรอย เอกสารหลักฐานต่างๆ ทั้งหลักฐานทางโบราณคดี จารึก ตำนาน พระราชพงศาวดาร พระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุ ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และนำมาเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสังคมปัจจุบัน เนื้อหาในการศึกษาประวัติศาสตร์จะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ การก่อตั้งอาณาจักร ความเจริญรุ่งเรืองในอาณาจักร เป็นต้น (สืบแสง พรหมบุญ, 2518: 5) ประวัติศาสตร์จึงเปรียบเสมือนกระจกที่ส่องให้เห็นถึงความมั่นคงความยิ่งใหญ่ของประเทศชาติที่มีพัฒนาการที่สืบสานมาจนปัจจุบัน จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้เห็นได้ว่าประวัติศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราชได้ 2542 ให้ความสำคัญของประวัติศาสตร์ ตามที่ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 มาตรา ว่าการจัด 23 การศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในด้านต่าง ๆ รวมถึงความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย

ประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสาระทางสังคมศาสตร์ที่มีมโนทัศน์ (concepts) เกี่ยวกับ อดีต กาลเวลา เหตุการณ์ ยุค สมัย ศักราช ปี เดือน วัน หลักฐาน การเปลี่ยนแปลง เป็นต้นซึ่งจัดได้ว่ามีความสำคัญเพราะเห็นได้จากการที่ประวัติศาสตร์ถูกนำมาจัดเป็นหนึ่งในห้าสาระหลักที่ประกอบขึ้นมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่นักเรียนในทุก

ระดับชั้นจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามที่มาตรฐานของหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ยังมีกระบวนการที่มีคุณประโยชน์ในด้านช่วยพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง (higher-order thinking) ให้กับผู้เรียนอีกด้วย

ส่วนใหญ่นักเรียนหรือผู้ที่เคยเรียนวิชาประวัติศาสตร์จะคิดว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ส่งเสริมให้เกิดความรักชาติ มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฝึกการอ่าน รู้อดีตและพัฒนาการของประเทศชาติของตน ฯลฯ ซึ่งคำตอบดังกล่าวนั้นถูกต้องตามมุมมองของการใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือด้านใดด้านหนึ่ง แต่แท้ที่จริงแล้วความหมายหรือความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดของการเรียนประวัติศาสตร์นั้นอยู่ที่ผู้เรียนได้ฝึกการสร้างภาพร่างของอดีตที่ไม่มีใครสามารถรับรู้ได้ถูกต้องครบถ้วนและพยายามขจัดความเป็นอคติที่แฝงอยู่ในหลักฐานที่มีเหลืออยู่มาจนถึงปัจจุบัน โดยที่หลักฐานเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการสร้างผูกเรื่อง เสริม เต็ม ตัด และตัดแปลงมาแล้วแทบทั้งสิ้น ส่วนในด้านการรับรู้ความจริงในอดีตนั้นเป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น (National Center for History in the Schools, 1996: 27)

การศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยแรก ๆ มักจะเกี่ยวข้องกับการหาความรู้เกี่ยวกับความจริงวันที่ ชื่อ สถานที่ เหตุการณ์และแนวคิดต่างๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วการศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องมีความเกี่ยวเนื่องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) ซึ่งเป็นความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมที่เต็มไปด้วยการคิดโดยการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณจากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (VanSledright, 2010: 118) ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ (Chronological Thinking) 2) ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Comprehension) 3) การวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis and Interpretation) 4) ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research Capabilities) และ 5) การวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Issues-Analysis and Decision-Making) (National Center for History in the Schools, 1996) อันเป็นทักษะขั้นสูงที่ใช้ในการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน โดยที่ต้องใช้คำถามในระดับสูงเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ การสืบค้นเอกสารแล้วนำมาพิจารณาตรวจสอบ การวิเคราะห์หลักฐานต่าง ๆ อาทิ บทความ การบันทึกส่วนตัว เครื่องมือ งานศิลปะ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และหลักฐานอื่นๆ โดยการใช้ความคิดเชิงจินตนาการผนวกกับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาสร้างสรรค์และเปรียบเทียบกับเอกสารต่าง ๆ ในมิติของเวลา (Weinberg, 2001)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ไม่หลงเชื่อกับสิ่งต่าง ๆ อย่างง่ายดายโดยเฉพาะงานเขียนหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เขาต้องประสบในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะมีการจัดระบบความคิดทางประวัติศาสตร์อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการสืบสอบอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนซึ่งได้ผ่านการใช้การคิดทางประวัติศาสตร์มาแล้ว และผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสนใจสังคม ความมีอคติต่อบุคคลอื่นจะลดลงเนื่องจากการคิดทางประวัติศาสตร์จะมีส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนโดยไม่ตัดสินอดีตจากกรอบความคิดของบรรทัดฐานและค่านิยมในปัจจุบันแต่จะต้องเข้าไปทำความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์จากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นโดยการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ จากค่านิยมที่มีความหลากหลาย อันจะเป็นการส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงในความแตกต่างของค่านิยมทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ต่อไป (National Center for History in the Schools 1996; Weinberg, 2001 and VanSledright, 2010: 117-118)

แม้ว่าเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ แต่สภาพการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันก็ไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าวเนื่องจากมีประสบการณ์ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ผู้สอนประยุกต์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทักษะดังกล่าวนี้อยู่น้อยมาก (Burenheide, 2007: 55) และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยนั้นยังไม่พบบางงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ทำให้เห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของประเทศไทยยังไม่มีมีการกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งให้นักเรียนได้เกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อยู่ที่ผู้สอนมุ่งเน้นในการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่หรือใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลที่ตามมาก็คือ ครูรับบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ขาดกิจกรรมในการปฏิบัติที่ส่งเสริมการตีความและการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้การวัดผลจึงเน้นความสามารถในการท่องจำ กระบวนการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้ได้ความรู้ในระดับการรับเพียงอย่างเดียวแทนที่จะได้ความรู้ในระดับสร้างสรรค์ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 3536-และKeith and Linda, 2010: 37) นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคที่สำคัญคือการศึกษาที่ผู้สอน

ประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะนำกระบวนการในการใช้หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ และวิธีการในการวิเคราะห์หาคิดของผู้สร้างหลักฐานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Keith and Linda, 2010: 36) โดยที่การจัดการเรียนการสอนจะเน้นไปที่การถ่ายทอดเฉพาะความรู้ที่มีอยู่โดยการบรรยายเท่านั้น จึงส่งผลให้การเรียนการสอนดังกล่าวไม่สามารถเอื้อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยทักษะขั้นสูงต่าง ๆ ได้ (VanSledright, 2010: 117-118) อันจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

การจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมของประเทศไทยมุ่งเน้นไปที่รายละเอียดของเนื้อหาสาระมากกว่าการเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด ได้ลงมือปฏิบัติด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแหล่งข้อมูลในการแสวงหาความรู้ และขาดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพราะการศึกษาที่เน้นการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวจะเป็นตัวขัดขวางพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543) ในขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษา (2545) ได้กำหนดแนวทางทางในการจัดการเรียนรู้ที่ควรเน้นไปที่การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา หากครูสอนประวัติศาสตร์ได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้จะมีส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการอธิบายและโต้แย้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยเหตุผลโดยการเขียน การอภิปราย การวิจารณ์เอกสารจากประเด็นต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพในทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ตามมา โดยมีแนวทางในการดำเนินการได้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 35-37) นอกจากนี้ Fenton (1966: 150) ได้กล่าวว่าหัวใจของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรสอนให้นักเรียนตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเหมาะสมกว่าการสอนให้นักเรียนรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสัมพันธ์กับวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่มีองค์ประกอบที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงทางประวัติศาสตร์และสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะกระบวนการตามที่กล่าวมาข้างต้นได้

วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543; ลาวัณย์ วิทยายุทธมิกุลและคณะ,

2543: 7 และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 160) ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

3) การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

4) การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด โดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามทำความเข้าใจความคิดของคนในยุคหนึ่งหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

5) การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

จากลำดับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าเมื่อนักประวัติศาสตร์เกิดปัญหาหรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเริ่มต้นด้วยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางประวัติศาสตร์ จากนั้นจึงค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และตีความอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีมีระเบียบแบบแผน ซึ่งทั้งหมดนี้จะกลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอันเกิดจากการที่ผู้เรียนและผู้สอนได้มีการวางแผนและกระทำอย่างถูกวิธีทุกขั้นตอน และครบตามกระบวนการนั้น ก็ย่อมที่จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นการพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ตามมา ดังที่ Burenheide (2007: 56) ได้กล่าวไว้ว่า การให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ อาทิ การวิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการสร้างแนวคิดของหลักฐานขั้นต้น จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาอ่าน การจัดการข้อมูล และการจัดระบบข้อมูล ซึ่งวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนได้ทั้งสิ้น

ธรรมชาติในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการเรียนรู้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้วยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลตามประเด็นที่ได้มีการตั้งไว้ รวมทั้งการศึกษาและวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ในการศึกษาประวัติศาสตร์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การตีความและได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในลำดับต่อไป (Husbands, 1996) โดยแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นมีความสัมพันธ์กับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd-Order Documents) ซึ่งเป็นวิธีที่ Drake และ Brown (2003) นักการศึกษาประวัติศาสตร์ของอเมริกาได้เป็นผู้เสนอไว้ โดยที่แนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น และใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยครูจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว

2) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second-Order documents) ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้นักเรียนได้อภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาสนับสนุนหรือท้าทายแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1

3) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third-Order documents) นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานชั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาอภิปรายซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปในชั้นเรียน

จากขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้เห็นได้ว่าขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นขั้นตอนที่เป็นหลักสำคัญในการสอนประวัติศาสตร์ และมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ในการ

เรียนการสอนประวัติศาสตร์เนื่องจากกระบวนการของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ดังกล่าวมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาเป็นหลักสำคัญในการสอนเนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นตอนนั้นจะเน้นการใช้ทักษะการคิดต่าง ๆ เช่น ทักษะการสืบค้น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการเปรียบเทียบ และทักษะการตีความหลักฐานเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษา อันจะนำไปสู่การอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ จากแนวทางดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 นั้นจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ (Weinberg, 2001)

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สามารถที่จะพัฒนาในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากเป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงระดับอายุ 11-15 ปี ซึ่งถือได้ว่ามีพัฒนาการความสามารถของสมองตามทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget ที่อยู่ในขั้นที่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการคิดรูปแบบต่าง ๆ ได้ การมีความคิดเชิงอุดมคติที่เข้มข้น และมักจะเริ่มคำถามเกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรมต่าง ๆ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2552: 374) มีการคิดอย่างสมเหตุสมผลในการแก้ปัญหา ที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการหลาย ๆ อย่าง (Piaget. J., 1969 อ้างถึงใน สุชา จันทร์อม, 2542: 36) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลำดับขั้นของช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) แล้วจะตรงกับขั้นที่ 2 Romantic ซึ่งเป็นขั้นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาอัตลักษณ์ของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาเรื่องราวที่เป็นความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับวีรกรรมของบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของตน อันเป็นช่วงวัยที่ควรพัฒนาทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานต่อการทำวิจัยทางประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อนำช่วงวัยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครึ่งนี้มาประยุกต์ใช้กับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์แล้วนั้นจะสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 ถึง 3 ของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เท่านั้น ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ 2) ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ และ 3) การวิเคราะห์และการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยที่มาตรฐานที่ 4 และ 5 นั้นจะเกี่ยวข้องกับทักษะที่เป็นมาตรฐานของความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ในระดับสูงซึ่งจะเหมาะสมกับพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาตรฐานที่เป็นองค์ประกอบของทักษะ

การคิดทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 มาตรฐานข้างต้นที่สอดคล้องกับขั้นพัฒนาการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) ร่วมกับตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต้องบรรลุ ที่มีความสัมพันธ์กับการคิดทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ 1) ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ 2) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ 3) เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ

จากตัวอย่างตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต้องบรรลุ เหตุผลทางจิตวิทยา และขั้นพัฒนาการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) ทำให้เห็นได้ว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นวัยที่สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ เพราะผู้เรียนในระดับนี้สามารถคิดเชิงนามธรรมและสามารถพัฒนาทักษะการคิด (Weinberg, (2001 อันจะเป็นพื้นฐานต่อการนำความรู้ด้านทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางประวัติศาสตร์ต่อไป ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำถามการวิจัย

- 1) การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ มีขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างไร
- 2) การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ สามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

2) เพื่อศึกษาคุณภาพของระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดย

2.1) เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ก่อนและหลังการทดลอง

2.2) เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กับกลุ่มที่เรียนด้วยระบบการเรียนการสอนแบบปกติ

2.3) เพื่อศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

สมมติฐานงานวิจัย

วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา 2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ 3) การวิเคราะห์หลักฐานและการตีความหลักฐาน 4) การสรุปข้อเท็จจริง และ 5) การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543; ลาวัญย์ วิทยายุทธมิกุลและคณะ, 2543: 7 และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 160) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะต่าง ๆ เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทั้งนี้ Burenheide (2007: 56) ได้กล่าวไว้ว่า การให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ อาทิ การวิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการสร้างแนวคิดของหลักฐานชั้นต้น จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาอ่าน การจัดการข้อมูล และการจัดระบบข้อมูล

นอกจากนี้อาริยา คีโรดม (2545) ได้ศึกษาผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และกลุ่มที่เรียนแบบปกติ และเพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

Husbands (1996) ได้อธิบายว่า ธรรมชาติของการเรียนประวัติศาสตร์นั้นผู้เรียนจะต้องศึกษาหลักฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่การตีความในลำดับต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ นอกจากนี้ Nelson และ Drake (2002: 160) ได้กล่าวว่า การจัดหาแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติของผู้สอนก่อนที่จะเริ่มการอ่านหรือศึกษาประเด็นหรือเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ โดยที่ผู้เรียนควรมีความเข้าใจในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งข้อมูลในบริบทที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้สอนต้องสามารถช่วยการค้นหาแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนตรวจสอบที่มาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนการวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นของงานเขียน และจุดมุ่งหมายที่ผู้สร้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีต่อผู้ศึกษา แนวทางการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้

ข้อมูลที่ได้กล่าวถึงในขั้นต้นมีความสัมพันธ์กับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ซึ่งเป็นกระบวนการในการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ Drake และ Brown (2003) ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นยุทธศาสตร์ให้กับครูประวัติศาสตร์ในการนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ โดยมี

ขั้นตอนในการพิจารณาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์บริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักฐาน 2) การจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ของครูที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานแต่ละชั้น และ 3) นักเรียนเป็นผู้สืบค้นหลักฐานประวัติศาสตร์เพื่อนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูลกับหลักฐานตามที่ครูได้จัดเตรียมมา

จากขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาเป็นหลักสำคัญในการสอนเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นต่อนั้นจะเน้นไปที่การใช้ทักษะการคิดเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษา และวิเคราะห์หลักฐานอันจะนำไปสู่การอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 นั้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการทดลองเพื่อประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นคือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม

2. การประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการใช้การวิจัยกึ่งทดลองเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรจัดกระทำคือกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

2.2 ตัวแปรตามคือทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ (Chronological Thinking) 2) ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Comprehension) 3) การวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis and Interpretation) ซึ่งพิจารณาตามบริบทของตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และช่วงวัยในการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ตามงานวิจัยของ Egan (1997)

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยคือสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่องการประเมินค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการศึกษาเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมุติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผลการสังเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล

2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

3) การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

4) การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด โดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามทำความเข้าใจความคิดของคนในยุคหนึ่งหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

5) การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 หมายถึง กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่เน้นการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการสืบสอบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นขั้นตอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจทางประวัติศาสตร์และพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของ Drake และ Brown (2003) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 เป็นขั้นตอนที่ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น และใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยครูจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว

2) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 เป็นขั้นตอนที่ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้นักเรียนได้อภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาสนับสนุนหรือท้าทายแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1

3) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 เป็นขั้นตอนที่นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานขั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาอภิปรายซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปในชั้นเรียน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยเหตุผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ และนำวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) เข้ามาช่วยเสริมในขั้นตอนการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทาง

ประวัติศาสตร์ได้เป็นกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนอธิบายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2) ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล 4) ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการใช้ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลในการลำดับเวลา ตรวจสอบ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อหาความสัมพันธ์ของเนื้อหา โลกทัศน์ และการรับรู้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ซึ่งประเมินได้จากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร

ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นทางเลือกสำหรับครูในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดทางประวัติศาสตร์
- 2) กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครู ศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูสังคมศึกษา ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดในด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเชื่อมโยง และทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 3) ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับข้อมูลของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในระดับมัธยมปลายต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนการสอน

1.1 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน

1.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน

1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

1.4 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

1.4.1 ความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์

1.4.2 ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์

1.5 วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการ

พิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3

2. ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

2.1 ความหมายของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

2.2 มาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์

2) ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์

3) การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์

4) ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์

5) การวิเคราะห์ประเด็นและการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์

2.3 การสังเคราะห์ตัวชี้วัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กระบวนการเรียนการสอน

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในครั้งนี้เป็นการศึกษา เกี่ยวกับ ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และ วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3

1.1 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน

จากการศึกษาความหมายของกระบวนการเรียนการสอน นักการศึกษาส่วนใหญ่ได้ กล่าวถึงความหมายของกระบวนการเรียนการสอนในประเด็นในส่วนที่เกี่ยวข้องคือองค์ประกอบ ของกระบวนการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

Good (1973: 307) ได้อธิบายว่ากระบวนการเรียนการสอน หมายถึงวิธีการเรียน การสอนที่นำไปใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

Reigluth (1983: 56) ให้นิยามของกระบวนการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นขั้นตอนใน การดำเนินการเรียนการสอนที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้รับพัฒนาความสามารถของตนเอง ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนั้น

Winn (1993: 16) ได้อธิบายถึงนิยามของกระบวนการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นกิจกรรม การเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับการนำปัจจัยนำเข้าซึ่งได้แก่ ครูและแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิด พฤติกรรมของนักเรียนโดยมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจิตวิทยาและ พฤติกรรม

ทิศนา แคมมณี (2544: 4) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนการสอนว่า กระบวนการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนหลักและวิธีการดำเนินการที่สนับสนุนให้บุคคลอื่นเกิดการ เรียนรู้ ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความเชื่อ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544: 12) อธิบายว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะขั้นตอนที่เป็นไปตามลำดับของรูปแบบการสอนต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม สองลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของนักเรียน กิจกรรมของครู ได้แก่ การวางแผน การสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน เป็นต้น กิจกรรมของนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ ขณะมีการเรียนการสอน โดยที่ลำดับขั้นตอนนี้ได้พัฒนาจากหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน

จากนิยามของกระบวนการเรียนการสอนที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินการเรียนการสอนรวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นตามหลักการของแนวคิดหรือทฤษฎีโดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

1.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน

จากการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน สามารถพิจารณาได้จากแนวคิดของนักการศึกษา ดังต่อไปนี้

Reigluth (1983 cited in Winn, 1993: 16) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ที่เป็นกระบวนการในการคัดเลือกวิธีสอนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้

Arend (1994: 6) อธิบายว่า กระบวนการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย ครู จุดประสงค์ นักเรียน สิ่งแวดล้อม การเรียนการสอน วิธีเรียน การวัดและประเมินผล

Davis School District (2000) อธิบายว่า องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอน มีลักษณะคล้ายกับรูปแบบการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย วิธีการ เนื้อหา และระบบการประเมิน

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนประกอบไปด้วย ขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนามาจากแนวคิดหรือทฤษฎี และมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อใช้พัฒนานักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ

1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน พบว่ายังไม่มีมีนักการศึกษาท่านใดที่ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจน แต่จะกล่าวถึงเพียงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีความสอดคล้องที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ได้ดังนี้

Joyce and Weil (1996) ได้นำเสนอหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้ดังนี้

1) รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีต่าง ๆ รองรับ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการสอน เป็นต้น

2) ก่อนที่จะนำกระบวนการเรียนการสอนไปทดลองใช้ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพโดยการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง จากนั้นนำมาข้อค้นพบมาปรับปรุงและพัฒนาแบบที่พัฒนาขึ้น

3) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสามารถพัฒนาเพื่อให้นำไปใช้ในบริบทที่กว้างขวางหรือใช้เฉพาะวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

4) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาเลือกรูปแบบ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้จะนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์หลักก็จะทำให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้หากมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมแล้ว

1.4 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้นมีความเป็นมาที่ยาวนานเป็นเวลากว่า 2,000 ปี ตั้งแต่ ทัชชิติดิส (Thucydides) ผู้เขียนประวัติสงครามเพลอปอนเนเซียนเมื่อครั้งศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล ซึ่งเขาได้บอกแก่ผู้อ่านอย่างตระหนักในหน้าที่ว่าเขารวบรวมข้อมูลของเขาอย่างไร เขาใช้วิธีทดสอบอย่างไรในการแยกความจริงออกจากนิยาย ไปจนถึงสมัยของรังเง (Leopold Von Ranke, ค.ศ.1795-1886) ครูสอนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมชาวเยอรมันผู้ได้รับการยกย่องในฐานะผู้ให้กำเนิดวิธีการวัดคุณค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน สิ่งสำคัญที่รังเงได้ให้แก่วงการประวัติศาสตร์ คือ ความพยายามที่จะถ่ายภาพในอดีตออกมาให้เราเห็นในปัจจุบัน โดยรักษาความแน่นอนไว้ให้มากที่สุด (กอตชัลค์, 2525: 33; แลมสุข นุ่มนนท์, 2527: 33-34 และ อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543)

1.4.1 ความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์

ในการอธิบายความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น พบว่ามีนักประวัติศาสตร์ นักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

Gottschalk (1964: 48) ได้ให้ความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ไว้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นขบวนการตรวจสอบอย่างวิเคราะห์หิวพากษ์ในหลักฐานการบันทึกและสิ่งที่หลงเหลือมาจากอดีต แต่เมื่อมีการรวบรวมหลักฐาน คัดสรรโดยอาศัยจินตนาการเกี่ยวกับอดีตและนำมาประกอบเป็นรูปร่างของอดีตขึ้นมาใหม่จากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่นำมาศึกษานั้นแล้ว อดีตจะถูกบันทึกเป็นการเขียนประวัติศาสตร์

วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543: 21) ได้ให้ความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ไว้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง วิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น

ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ การตั้งข้อสมมติฐานเชิงวิทยาศาสตร์ และการตีความหลักฐานด้วยภววิสัย

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 203) อธิบายว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง การดำเนินการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยเน้นที่กระบวนการสืบสอบ สืบค้นหาข้อมูล และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วแปลความ ตีความข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 160) อธิบายว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ปิยนาค บุนนาค (2553:15) กล่าวว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการศึกษาสืบสวนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

จากความหมายที่นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ สามารถสรุปได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการศึกษาเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล การสังเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์

1.4.2 ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์

สำหรับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานทางประวัติศาสตร์ได้อธิบายไว้ โดยได้ให้รายละเอียดไว้คล้ายคลึงกัน (พรเพ็ญ อันตระกูล, 2547:64; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2547: 73-74; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 160 และปิยนาค บุนนาค, 2553: 15-21) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.4.2.1 การกำหนดประเด็น / ปัญหา / เรื่องที่จะศึกษา (formulating the problem)

ผู้เรียนต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะศึกษาอะไร สมัยไหน เพราะเหตุใด กล่าวคือ จะต้องมีการคิดถึงสมมติฐานหลักและตั้งคำถามประกอบต่าง ๆ ที่

เกี่ยวข้อง ซึ่งในการตั้งคำถามที่ดีจะนำไปสู่การแสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล ในการกำหนดประเด็นปัญหานั้นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ศึกษาคือเขาจะต้องถามและตอบปัญหาดังต่อไปนี้

1) “อะไร” จะศึกษากิจกรรมของมนุษย์ในด้านใด อาจเป็น ด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การปฏิสัมพันธ์กันในสังคม หรืออื่นใดก็ตาม คำถามนี้เป็นปัญหาในด้าน กิจกรรม

2) “ที่ไหน” ผู้ศึกษาจะต้องระบุสถานที่หรือดินแดนที่สนใจจะศึกษา ค้นคว้า เช่น ประเทศของข้าพเจ้าเอง จังหวัดของข้าพเจ้า หรือสถานที่อื่นใดที่สนใจจะศึกษา คำถามนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์

3) “ใคร” ใครที่ผู้ศึกษาสนใจ โดยอาจจะเป็นชาวจีน ชาวไทย บรรพบุรุษของข้าพเจ้า คำถามนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับด้านชีวประวัติ

4) “เมื่อไร” สมัยหรือยุคใดที่ข้าพเจ้าสนใจจะศึกษา เช่น ก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประชาธิปไตย ยุคมืด ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 คำถามนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับเวลา

ถ้าผู้ศึกษาสามารถระบุขอบเขตของปัญหาหรือประเด็นที่จะศึกษาให้ชัดเจนมากขึ้นเพียงใดก็จะเป็นการช่วยให้สามารถศึกษาค้นคว้าในขั้นตอนที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทางการสอนสังคมศึกษานั้นโดยทั่วไปสามารถแบ่งการได้มาซึ่งหัวข้อหรือประเด็นในการศึกษาได้เป็น 2 ประเภท คือ ครูกำหนดหัวข้อหรือประเด็นให้นักเรียน หรือครูกำหนดแต่ขอบข่ายกว้างๆ แล้วให้นักเรียนเสนอหัวข้อที่สนใจ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นหัวข้อหรือประเด็นที่จะศึกษาจะต้องอยู่ในขอบข่ายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูจะต้องพิจารณาความยากง่ายของหัวข้อหรือประเด็นที่จะศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน และมีหลักฐานหรือแหล่งข้อมูลที่เพียงพอต่อการศึกษา ค้นคว้า

1.4.2.2 การสืบค้น รวบรวม และจัดระบบหลักฐานหรือข้อมูลต่างๆ (systematic data collection)

หลังจากที่ได้กำหนดประเด็นหรือได้หัวข้อแล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปก็คือ ต้องหาข้อมูลเพื่อจะได้ทราบสถานภาพความก้าวหน้าหรือเนื้อหาในหัวข้อนั้น ๆ การอ่านหนังสือจำนวนมากและดูบรรณานุกรมหรืออ้างอิงในหนังสือนั้นดูจะช่วยให้สร้างเครือข่ายทางความรู้ในประเด็นที่จะศึกษาได้อย่างง่ายดาย ผู้เรียนต้องเก็บรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับ

เรื่องที่ต้องการศึกษาที่มีอยู่หลากหลายประเภท ทั้งหลักฐานชั้นต้น (primary source) และหลักฐานชั้นรอง (secondary source) ให้ได้มากที่สุด

ก) หลักฐานชั้นต้น (primary source) คือหลักฐานที่ถูกสร้างขึ้นมาจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ มีความใกล้ชิด หรือร่วมสมัยกับเหตุการณ์/ปรากฏการณ์นั้น

ข) หลักฐานชั้นรอง (secondary source) คือ หลักฐานซึ่งเกิดจากผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ ไม่มีความใกล้ชิดหรือร่วมสมัยกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้น หลักฐานชั้นรองนี้ยังหมายถึงเอกสารและงานวิจัยด้วยถึงแม้ว่างานวิจัยนั้นจะถูกสร้างขึ้นมาจากฐานของการวิเคราะห์ตีความจากหลักฐานชั้นต้นก็ตาม

1.4.2.3 การวิเคราะห์ วิพากษ์และตีความหลักฐาน (textual analysis and historical criticism)

ขั้นตอนนี้ หมายถึง การตรวจสอบหลักฐานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อประเมินคุณค่าของหลักฐานว่าน่าเชื่อถือเพียงใด โดยแบ่งเป็น 2 วิธี คือ

ก) การวิพากษ์ภายนอก (external criticism) เป็นกรรมวิธีในการตรวจสอบประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แท้จริงของข้อมูล โดยจะทำการตรวจสอบเวลา สถานที่ ชื่อผู้แต่งหรือผู้เขียน ความมุ่งหมายของผู้เขียน และจะต้องหาคำตอบว่าข้อมูลหรือหลักฐานนั้นถูกทำขึ้นเมื่อไร ที่ไหน เพราะเหตุใด และโดยใคร

ข) การวิพากษ์ภายใน (internal criticism) เป็นกรรมวิธีที่มุ่งจะตรวจสอบสืบหาความหมาย ความน่าเชื่อถือได้ในเนื้อหาของข้อมูลโดยอาศัยหลักฐานเกี่ยวกับผู้เขียน เวลา สถานที่ พยายามค้นหาความหมายของศัพท์ที่ผู้เขียนใช้ว่าหมายถึงอะไร ข้อความน่าเชื่อถือเพียงใด ผู้เขียนมีเหตุจูงใจอะไร มีวิธีการดำเนินงานอ้างหลักฐานถูกต้องหรือไม่

วินัย พงศ์ศรีเพียร (2547: 74) เมธีวิจัยอาวุโสสาขาประวัติศาสตร์ ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของหลักฐานประเภทต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1) หลักฐานร่วมสมัยโดยทั่วไปมีความน่าเชื่อถือมากกว่าหลักฐานที่แต่งขึ้นภายหลัง

2) เรื่องบอกเล่าหรือตำนานมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือน้อย จากการวิจัยในสังคมทวีปแอฟริกาที่ยังไม่มีวัฒนธรรมในการจดบันทึกพบว่า เรื่องเล่าขานหรือตำนานมี

ความถูกต้องไปไม่เกิน 3 ชั่วโมง และสามารถปรับเรื่องให้เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

3) เอกสารทุกเรื่องถูกสร้างจากบุคคลหรือองค์การที่มีจุดยืนทางอุดมการณ์ และผลประโยชน์ส่วนบุคคล ดังนั้นเอกสารทุกเรื่องจะไม่เคยให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงไม่เว้นแม้แต่เอกสารทางราชการหรือตัวเลขสถิติต่างๆ ก็อาจถูกนำเสนอเพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนไปในทางใดทางหนึ่งได้

4) ข้อมูลเอกสารนอกจากจะไม่ให้ข้อมูลที่เป็นกลางแล้ว ยังมักจะทำให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนอีกด้วย ดังนั้น การอ่านระหว่างบรรทัดเพื่อหานัยหรือสิ่งที่ขาดหายไปจะช่วยให้ได้ภาพร่างทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5) หลักฐานเอกสารทุกชิ้นเกิดขึ้นมาภายใต้บริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นหลักฐานร่วมสมัยจึงสามารถเป็นข้อมูลในการศึกษาสภาพสังคมในยุคนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น จารึกพ่อขุนรามคำแหงสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพสังคมในสมัยสุโขทัยในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ได้ ซึ่งเป็นการศึกษาในเรื่องของ context in text นั้นเอง

ในการวิพากษ์หลักฐานทั้งการวิพากษ์ภายนอกและภายในนั้นต้องอาศัยความชำนาญและฝึกฝนกันมาเป็นอย่างดี ในขั้นตอนนี้มิได้หมายความว่าครูจะให้ผู้เรียนไปวิพากษ์หลักฐานอย่างเต็มรูปแบบดังเช่นที่นักประวัติศาสตร์ทำ เช่น การวิพากษ์พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ แต่หมายถึงต้องการให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรงแม่นยำ แนวคิดแทรก ทักษะคติ ความเชื่อ การชำระในหลักฐานประเภทต่างๆ เท่านั้น ในระดับเบื้องต้นครูอาจใช้เอกสารที่เขียนโดยชาวต่างชาติทั้งนี้เพราะชาวต่างชาติที่เข้ามายังเมืองไทยสมัยอยุธยามีความรู้เกี่ยวกับเมืองไทยค่อนข้างสืบสนและใช้บรรทัดฐานของตนเองในการวัดค่านิยมของสังคมอื่น นักเรียนในระดับมัธยมต้นก็สามารถที่จะจับพิรุณของหลักฐานเหล่านี้ได้ เช่น งานเขียนของลาลูแบร์ ที่นายสันต์ ท. โกมลบุตร ได้แปลให้อย่างครบถ้วน แต่ถ้าใช้เอกสารโบราณของไทย เช่น พงศาวดาร จารึก คำให้การ ตำนาน ครูก็ควรที่จะแปลคำยากที่เป็นคำไทยโบราณให้นักเรียนฟัง ครูอาจหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องคำแปลจารึกหรือพงศาวดารได้จากหนังสือประชุมศิลาจารึกหรือหนังสือประชุมพงศาวดารฉบับเฉลิมพระเกียรติ ส่วนในระดับมัธยมตอนปลาย ครูควรเพิ่มระดับความยากของเอกสารให้มากยิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ที่ใช้ในการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

1.4.2.4 การสังเคราะห์และผูกเรื่องจากหลักฐาน (synthesis / historical emplotment)

เป็นขั้นตอนของการนำเอาข้อมูลและข้อเท็จจริงในอดีตที่ผ่านขั้นตอนของการวิเคราะห์และตีความจากหลักฐานต่าง ๆ มาผสมผสานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อที่จะอธิบายประเด็นปัญหาหรือสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการตอบปัญหาโดยสามารถอธิบายได้ว่าอะไรได้เกิดขึ้น อย่างไร และทำไม ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องใช้หลักเหตุผลในการผูกเรื่องให้มีความสมเหตุสมผลและความต่อเนื่องอย่างกลมกลืน ซึ่งปิยนาค บุนนาค (2553: 21) ได้กล่าวไว้ว่าการสังเคราะห์ที่ดีนั้นต้องมาจากการวางโครงเรื่องและตั้งข้อสมมติฐานที่ชัดเจน ความสามารถของผู้ศึกษาในการวิเคราะห์และตีความหลักฐานความสามารถในการสรุปเรื่อง และการอธิบายอย่างเที่ยงธรรม รวมถึงความสามารถเชิงวรรณศิลป์ในการเรียบเรียงนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างสมเหตุสมผลต่อเนื้อเรื่องและมีความเป็นเหตุเป็นผล

1.4.2.5 การนำเสนอ (presentation)

ผู้เรียนจะต้องจัดระเบียบข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้วนำเสนอประเด็นทางประวัติศาสตร์นั้นให้น่าสนใจ มีความต่อเนื่อง และมีความเป็นจริงมากที่สุด การนำเสนอข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้อาจอยู่ในรูปการเขียนหรือการบอกเล่า ซึ่งต้องอาศัยทักษะทางภาษา ตลอดจนการอ้างอิงหลักฐานอย่างมีเหตุผลซึ่งจะทำให้เป็นผลงานประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมายสำหรับการประยุกต์ขั้นตอนนี้ไปใช้ในโรงเรียนนั้น ในกรณีที่ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเต็มรูปแบบหรือเกือบจะทั้งหมด การนำเสนออาจใช้การเสนอรายงานขนาดสั้น (short paper) รายงานรูปเล่มแล้วบรรยายให้เพื่อนในชั้นเรียนได้รับทราบผลการศึกษา หรืออาจใช้การจัดบอร์ดนิทรรศการนำเสนอสาระความรู้ที่ได้จากการศึกษาก็ได้

ในการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้นวินัย พงศ์ศรีเพียร (2547: 83) ให้ข้อสังเกตที่ครูสังคมศึกษาควรจะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1) ครูสังคมศึกษาจะต้องพิจารณาความเหมาะสมในด้านวัยวุฒิของผู้เรียน เช่น ถ้าเป็นผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น อาจให้นักเรียนเข้าใจแค่เพียงการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว ส่วนในระดับที่สูงขึ้นจึงจะค่อยๆ เพิ่มความเข้มข้นของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

2) ครูไม่ควรเน้นให้นักเรียนท่องจำลำดับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพราะไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้เรียนถ้าแค่เพียงรู้ขั้นตอนแต่ไม่เคยฝึกใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

3) ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นครูอาจประยุกต์ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยนำมาใช้เพียงบางขั้นหรืออาจจะใช้ทุกขั้นตอนก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมของเรื่องหรือประเด็นที่จะศึกษา วิทยุติของผู้เรียน เวลา และคุณค่าที่นักเรียนจะได้รับในการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในเรื่องหรือประเด็นที่ศึกษา โดยจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ไม่สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในทุกประเด็นหรือหัวข้อทางประวัติศาสตร์ได้

4) การให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ครูจะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลในประเด็นที่จะศึกษาค้นคว้าก่อนข้างมาก และติดตามการค้นคว้า รวบรวมหลักฐานและการตีความ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้เรียนหลงประเด็นหรือใช้หลักฐานที่ผิดพลาด

5) วิชาสังคมศึกษาเป็นรายวิชาที่มีลักษณะสหวิทยาการ (interdisciplinary) ดังนั้นในการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในวิชาสังคมศึกษาควรมีการใช้ศึกษาในประเด็นที่เป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่าการศึกษาแบบแยกส่วน

1.5 วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd- Order Documents)

1.5.1 แบบแผนการปฏิบัติในการใช้หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์

Drake และ Brown (2003) ได้สำรวจนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนและการจัดการเรียนการสอนของครูประวัติศาสตร์ ได้ขอค้นพบว่าครูสอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะใช้หลักฐานชั้นต้นทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารและรูปภาพโดยนำมาใช้ใน 2 แนวทาง ได้แก่ การใช้หลักฐานชั้นต้นเพียงหลักฐานเดียวและการใช้หลักฐานชั้นต้นที่มีความหลากหลายเป็นแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ ครูส่วนหนึ่งจะใช้หลักฐานชั้นต้นหลักฐานเดียวในการศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะส่งเสริมนักเรียนได้การได้รับข้อมูลจากการนำเสนอของครูได้ นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่จะมีการจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นที่มีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบข้อมูลที่ครูนั้นทราบอยู่แล้วด้วยตนเอง ในแนวทางที่ 2 นี้มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบจิ๊กซอว์และเทคนิคกระบวนการกลุ่มเนื่องจากความหลากหลายของแหล่งข้อมูลจะนำไปสู่หัวข้อทางประวัติศาสตร์ในห้องเรียน โดยที่แนวทางที่ 2 ในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น Joan (2001) ได้นำเสนอแนวทางที่ครูควรดำเนินการดังนี้

- 1) ควรเลือกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุเหมาะสม
- 2) ครูควรมีความมั่นใจในการเลือกหลักฐานที่สามารถจะอ่านได้และมีการเรียบเรียงอย่างเหมาะสม
- 3) ครูควรมีพื้นฐานความรู้ในการช่วยนักเรียนแปลความหมายจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) ครูควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 5) ครูควรสร้างเป้าหมายและแรงจูงใจในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เหตุผลที่ผู้สอนควรใช้หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นเนื่องจากการช่วยให้บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างตื่นตัวซึ่งครูควรใช้คำถามเพื่อเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การอ่านและตรวจสอบหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของแนวทางในการศึกษาดังกล่าวนี้จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีมุมมองเชิงบวกในท้ายที่สุดซึ่งจะเป็นการช่วยในการสืบสอบทางประวัติศาสตร์และการตีความทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน

จากวิธีการในการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้นจะช่วยให้มีการนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์และสามารถใช้ประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตามครูควรพิจารณาวิธีการที่ 3 ซึ่งจะช่วยในการศึกษาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ โดยที่ได้มีการค้นพบจากบัณฑิต นักศึกษา และครูในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ว่าวิธีการดังกล่าวนี้สามารถทำให้ผู้สอนประสบความสำเร็จในการสอนประวัติศาสตร์ วิธีการที่ 3 นี้ คือวิธีการในการสืบสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งครอบคลุมขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second -Order documents) และการพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third -Order documents) (Drake and Brown, 2003)

Drake และ Brown (2003: 465-470) ได้กล่าวว่า วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบนี้มีเป้าหมายในการเตรียมการเริ่มต้นให้กับครูประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ทั้งในด้านเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และสมรรถภาพในการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียน โดยเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับวิธีการเชิงระบบในการใช้หลักฐาน

ขั้นต้นโดยมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ วิธีการเชิงระบบนี้มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการปฏิบัติดีเลิศในศาสตร์ทางการสอน โดยมีพื้นฐานมาจากการอภิปรายเกี่ยวกับประสบการณ์การสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัยจากรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและวิธีสอนประวัติศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ของครูที่เกษียณอายุราชการ นักศึกษาที่จบสาขาประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ในห้องเรียนของครูประวัติศาสตร์

วิธีการดังกล่าวนี้ออกแบบครอบคลุมลำดับขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second -Order documents) และการพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third -Order documents) วิธีการดังกล่าวจัดเป็นแนวทางเชิงระบบสำหรับครูเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาคิดทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ได้มีครูและนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนได้นำวิธีการเชิงระบบดังกล่าวนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และได้ข้อค้นพบว่า วิธีการดังกล่าวช่วยสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดอย่างระมัดระวังในการใช้หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ โดยที่หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์สามารถหาได้จากหนังสือและในอินเทอร์เน็ต ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้มีความคิดในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับนักประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ และผู้เรียนเรียนสามารถเชื่อมโยงหลักฐานทางประวัติศาสตร์จาก 1 หลักฐานไปสู่หลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ได้อย่างเชื่อมโยง ทั้งนี้นักวิชาการทางประวัติศาสตร์มีความเชื่อว่าวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และสามารถที่จะพัฒนาความรู้และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน

คำศัพท์ที่ใช้เป็นขอบเขตของวิธีการนี้ใช้คำว่าลำดับ (order) ซึ่งผู้พัฒนาวิธีการดังกล่าวตระหนักดีว่าคำดังกล่าวไม่มีความหมายในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับครูในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน ทว่าวิธีการดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม การตัดสินใจนำวิธีการดังกล่าวไปใช้นี้ขึ้นอยู่กับความรู้ในเนื้อหาและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้สอน

1.5.2 ขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3

Drake และ Brown (2003: 467-468) ได้นำเสนอลำดับขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) ขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้พิจารณาถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวซึ่งต้องเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ขาดไม่ได้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ในประเด็นนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้สอนจะใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน และผู้สอนจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นอิสระซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้ใช้คำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิดแก่นักเรียน ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องไม่มีอคติในการใช้หลักฐานดังกล่าว

2) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second -Order documents) เป็นการนำหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนหรือท้าทายหลักฐานในลำดับที่ 1 โดยผู้สอนควรใช้หลักฐานประมาณ 3-5 ชิ้น โดยที่อาจจะเป็นหลักฐานเอกสาร ภาพหรือสิ่งประดิษฐ์ ในการดำเนินการในลำดับนี้มีเป้าหมาย 2 ประการ ได้แก่ เพื่อสนับสนุนแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในลำดับที่ 1 และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดที่ค้นพบจากการศึกษาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในลำดับที่ 1 เพราะฉะนั้นลำดับที่ 2 จะมีความเกี่ยวข้องกับลำดับที่ 1 ทั้งนี้เป้าหมายดังกล่าวมีเพื่อให้ให้นักเรียนได้อภิปรายอันจะนำไปสู่ความแตกต่างทางความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตที่พวกเขาได้พิจารณาจากวิธีการในลำดับที่ 2 ที่เป็นการสนับสนุนหรือท้าทายข้อค้นพบจากลำดับที่ 1

3) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third -Order documents) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดหาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานขั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดในการอภิปรายในชั้นเรียนที่นักเรียนจะต้องไปค้นคว้าและจัดหา อาทิ ภาพถ่าย จดหมาย บทความในหนังสือพิมพ์ เรื่องเล่าจากบุคคล อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นลำดับที่ 3

จะเป็นการใช้หลักฐานขั้นต้นที่นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมเป็นสำคัญ ทั้งนี้การค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานของนักเรียนในลำดับที่ 3 จะต้องมีความสัมพันธ์กับหลักฐานที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ในลำดับที่ 1

1.5.3 การใช้แนวทางการศึกษาและการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นผู้สอนควรมีความเข้าใจและพิจารณาเกี่ยวกับแนวความคิดที่สำคัญ เหตุการณ์ ความคิดรวบยอดและการตีความในบริบทต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยอิงบริบทหรือตัดสินใจตามบริบทของพฤติกรรม จัดเป็นการปฏิบัติกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ซึ่งจะนำไปสู่การคิดทางประวัติศาสตร์ (Wineburg, 2001:150) ทั้งนี้การอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยเน้นไปที่การตีความตามตัวอักษรเพื่อทำความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยเหตุนี้หลักฐานขั้นต้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน โดยที่การค้นหาแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติของผู้สอนก่อนที่จะเริ่มการอ่านหรือศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ ทั้งนี้ทั้งนั้นการทำความเข้าใจหรือตีความตามตัวอักษรของคำในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนจึงควรมีความเข้าใจในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งข้อมูลในบริบทที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้สอนต้องสามารถช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบแหล่งที่มาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยการค้นหาหลักฐานอ้างอิงเกี่ยวกับผู้เขียน ระบุหลักฐานขั้นต้นของงานเขียน และคาดเดาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายที่ผู้สร้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีต่อผู้ศึกษา แนวทางการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการค้นหาแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้นั้น (Nelson and Drake, 2002: 160) ทั้งนี้ Wineburg (2001) ได้เสนอการจัดระบบการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยมีแนวทางในการศึกษาและการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

1) การจำแนก / การระบุหลักฐาน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องระบุเกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มาชื่อเรื่อง วันที่และชนิดของเอกสาร

2) การวิเคราะห์หลักฐาน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องระบุสาระสำคัญของหลักฐาน ความสัมพันธ์ของหลักฐานกับหลักฐานอื่น ๆ เจาะลึกเนื้อหาที่เป็นแรงจูงใจของผู้สร้าง

หลักฐาน เจตนาและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างหลักฐาน อคติของผู้สร้างหลักฐาน ตลอดจนการตั้งคำถามต่อผู้สร้างหลักฐาน

3) การกำหนดบริบททางประวัติศาสตร์ โดยที่ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ ความสำคัญของหลักฐานในแง่มุมมองของประชากร เหตุการณ์และความคิดในยุคสมัยของหลักฐาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ในแง่มุมมองของท้องถิ่น ประเทศและโลก และในท้ายที่สุดผู้เรียนจะต้องสรุปเกี่ยวกับในแต่ละแง่มุมดังกล่าวจากหลักฐาน

4) การระบุสาระสำคัญและการบรรยายเรื่องราวจากหลักฐาน ซึ่งผู้เรียน จะต้องระบุเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่มาจากความคิดของคนในยุคนั้น ๆ และสาระสำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการนำเสนอเรื่องเล่าดังกล่าว ซึ่งจะต้องมีการอ้างอิงหลักฐานและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่หลักฐานอื่นๆ

5) การระบุความสัมพันธ์ของหลักฐานเกี่ยวกับเนื้อหาหรือสาขาวิชาทาง สังคมศาสตร์หรือสังคมศึกษา ซึ่งผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเนื้อหาในหลักฐานกับ สาระสำคัญทางสังคมศึกษาและหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว

ทั้งนี้แนวทางในการศึกษาและการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของ Wineburg (2001) ตามที่ได้เสนอมาข้างต้นนี้สามารถประยุกต์ใช้แนวทางดังกล่าวกับหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรได้เช่นกัน อาทิ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพยนตร์ แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับ วัตถุและสถานที่ เป็นต้น โดยที่ Drake และ Brown (2003: 476-477) ได้กล่าวว่า แนวทางในการศึกษาและการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการ สนับสนุนวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 เพื่อส่งเสริมความรู้ทางประวัติศาสตร์และทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ด้วย เหตุผล 4 ประการ ได้แก่

1) เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงความคิดไปสู่แหล่งข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์

2) เป็นการส่งเสริมการอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดหลักในการใช้หลักฐานที่เป็นหัวใจสำคัญและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การสนับสนุนหรือโต้แย้งกับแนวคิดหลัก

3) เป็นการส่งเสริมการอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดหลักในมโนคติเกี่ยวกับ ช่วงเวลาและเวลา ตลอดจนทั้งเป็นการส่งเสริมลักษณะนิสัยในการคิด

4) เมื่อผู้เรียนได้ค้นคว้าและเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานในแบบแผนที่ 3 ใน การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หลักฐานในแบบแผนนี้จะเชื่อมโยงไปสู่หลักฐานหลักทาง ประวัติศาสตร์ในแบบแผนที่ 1 ในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์

วิธีการข้างต้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความคิดสำคัญในช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังกล่าวนั้นจะกลายเป็นศูนย์กลางในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ที่ได้ส่งผ่านมาจากเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์

2. ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking)

2.1 ความหมายของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

Collingwood (1956: 11-20) ได้อธิบายเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไว้ว่า ความคิดจะเป็นประวัติศาสตร์ได้ก็ต่อเมื่อมันเป็นความคิดจริง ๆ ซึ่งเป็นความคิดที่เกิดจากการ แก้ปัญหา และเป็นความคิดใหม่เพื่อทบทวนความคิด (ของใครก็แล้วแต่) ที่เกิดจากการแก้ปัญหา ซึ่งเผชิญหน้าคนที่ใช้เหตุผล จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถสรุปความหมายของทักษะการคิด ทางประวัติศาสตร์ได้ว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ความเชี่ยวชาญในการใช้ ความคิดใหม่เพื่อทบทวนความคิดเดิมโดยการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์

Seixas (1993 cited in Salinas and Sullivan, 2007: 1) กล่าวว่า ทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์เป็นการใช้แนวทางการสืบสอบตามสภาพจริงและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ เหตุผลซึ่งเป็นหลักสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์

National Center for History in the Schools (UCLA) (1996) ได้ให้ความหมายของ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ว่า หมายถึง ความสามารถในการใช้ความคิดเพื่อสืบสอบ เรื่องราวในอดีตซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องใช้แหล่งข้อมูลจากหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์

Colby (2007: 18) อธิบายว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง การรับรู้ทาง ประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะทางกระบวนการซึ่งนักเรียนใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ อธิบาย สืบสอบความจริงทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานขั้นรองในแต่ละขั้นตอน

Pellegrino (2007: 2) อธิบายว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตีความเนื้อหา โลกทัศน์ ประเด็นของมุมมองและ การรับรู้ข้อเท็จจริง

VanSledright (2010: 118) ได้อธิบายว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมที่เต็มไปด้วยการคิดโดยการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ จากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์

จากนิยามของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการใช้ความสามารถทางการคิดอย่างมีเหตุผลในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสืบสอบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์

2.2 มาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

National Center for History in the Schools (UCLA) (1996) ได้กำหนดเนื้อหาของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไว้เพื่อให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำเป็นต้องบรรลุตามเนื้อหาของทักษะดังกล่าวซึ่งได้มีการกำหนดมาตรฐานที่เป็นองค์ประกอบไว้ทั้งหมด 5 มาตรฐาน ได้แก่ การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์ ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์ประเด็นและการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละมาตรฐานดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานที่ 1: การคิดตามลำดับเวลา (Chronological Thinking)

การลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เป็นหัวใจของการให้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ โดยปราศจากการใช้ความรู้สึกในเรื่องของการลำดับช่วงเวลา เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจะต้องเกี่ยวข้องกับเวลา เป็นไปไม่ได้เลยที่นักเรียนจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์หรืออธิบายสาเหตุทางประวัติศาสตร์โดยไม่ใช้เวลา การลำดับเวลาจึงเป็นการจัดเตรียมความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การจัดระบบความคิดทางประวัติศาสตร์

ในการพัฒนาทักษะการลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรใช้เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่ดี วรรณกรรมเรื่องเล่ารวมทั้งอัตชีวประวัติและงานเขียนทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่ดีย่อมหมายถึงคุณภาพของความเป็นเรื่องเล่าที่ดีด้วย ความเชี่ยวชาญในการเล่าเรื่องจะมีพลังที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในทางเดียวกันผู้อ่านจะต้องมุ่งประเด็นไปสู่ผู้เขียนว่าเขาต้องการที่จะอธิบายเกี่ยวกับอะไร โครงสร้างของเวลาในเหตุการณ์ต่าง ๆ จะเปิดเผยออกมาจากเรื่องเล่านั้น การกระทำและเป้าหมายของเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกับเวลาทั้งสิ้นและจะทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนกับผลที่เกิดขึ้นตามมา

ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นักเรียนควรที่จะใช้ทักษะทางคณิตศาสตร์ในการวัดเวลา อาทิ ปี ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ โดยการคำนวณเวลาจากระบบปฏิทินและตีความข้อมูลเพื่อนำเสนอในรูปของเส้นเวลา นักเรียนควรที่จะสามารถวิเคราะห์รูปแบบของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์และการอธิบายทางประวัติศาสตร์

ทักษะการคิดตามลำดับเวลาเป็นมาตรฐานแรกของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งได้ระบุสิ่งที่นักเรียนต้องสามารถปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

- 1.1) แยกแยะเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
- 1.2) ระบุโครงสร้างเวลาของเรื่องเล่าหรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยระบุจุดเริ่มต้น ตอนกลางของเรื่องและจุดสุดท้ายของเรื่องราวต่าง ๆ
- 1.3) สร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามช่วงเวลา โดยศึกษาจุดเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนา จุดสิ้นสุดหรือผลที่เกิดขึ้น ศึกษาย้อนกลับในประเด็น ปัญหาหรือเหตุการณ์ที่อธิบายเรื่องราวและสร้างเรื่องตามเวลา
- 1.4) วัดและคำนวณเวลาในระบบปฏิทิน โดยใช้วัน สัปดาห์ เดือน ปี ทศวรรษ ศตวรรษและสหัสวรรษ จากระบบปฏิทินต่าง ๆ
- 1.5) แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปเส้นเวลาและสร้างเส้นเวลา โดยออกแบบช่วงเวลาที่ในแต่ละช่วงของเวลาและจุดบันทึกเหตุการณ์ตามโครงสร้างของเวลา
- 1.6) สร้างรูปแบบของลำดับทางประวัติศาสตร์และช่วงเวลา เพื่อพัฒนาไปสู่การอธิบายความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลง
- 1.7) เปรียบเทียบรูปแบบการจัดยุคสมัยรูปแบบต่าง ๆ โดยระบุระบบพื้นฐานของยุคสมัยที่ใช้เป็นพื้นฐาน

2) มาตรฐานที่ 2: ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Comprehension)

ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์มีความสัมพันธ์กับเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการระบุถึงเหตุการณ์ของมนุษย์ มากไปกว่านั้นเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ยังมีพลังที่ทำให้ปรากฏเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์จะช่วยสะท้อนรูปแบบความเป็นจริงของชีวิตโดยการอ่านอดีตชีวิตและเรื่องเล่าด้วยความเข้าใจ นักเรียนต้องพัฒนาความสามารถในการอ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยความเข้าใจโดยอาศัยหลักเหตุผลในการตีความเรื่องราวต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนนั้นต้องทำความเข้าใจว่าเรื่องเล่าแต่ละ

เรื่องจะประกอบไปด้วยแรงจูงใจ ความตั้งใจ ค่านิยม ความคิด ความหวัง ความสงสัย ความกลัว ความเข้มแข็ง และความอ่อนแอ ดังนั้นนักเรียนจึงต้องพัฒนาโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ความสามารถในการอธิบายอดีตบนพื้นฐานเดิมโดยใช้มุมมองและประสบการณ์ที่มีอยู่ โดยการศึกษาจากวรรณกรรม บันทึก จดหมาย วิวาทะ งานศิลปะและสิ่งประดิษฐ์จากอดีตของคนในยุคต่าง ๆ นักเรียนควรจะหลีกเลี่ยงการนำเสนออย่างมีอคติด้วยการไม่ตัดสินอดีตจากกรอบความคิดของบรรทัดฐานและค่านิยมในปัจจุบันแต่จะต้องเข้าไปทำความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์จากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้น

ทักษะนี้ต้องเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนการเข้าเรียนชั้นอนุบาลโดยการใช้งานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติซึ่งสามารถใช้เป็นสิ่งที่ให้เด็กได้จินตนาการและจัดเตรียมเขาซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างต่อเนื่องในการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้นักเรียนเริ่มเปลี่ยนเมื่อเข้าสู่ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังนั้นงานเขียนทางประวัติศาสตร์ควรที่จะมีการนำมาใช้อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เขาอาศัยอยู่ในหลักสูตร ควรยึดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วยความตรงไปตรงมาของชีวิตที่นักเรียนสนใจ และสนับสนุนให้นักเรียนมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเวลาและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมจากเหตุการณ์ที่ปรากฏ

มากไปกว่านั้นสิ่งสำคัญนักเรียนควรจะพัฒนาทักษะเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์โดยการอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกรย้อนกลับไปสู่เหตุการณ์ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพลังที่หลากหลายซึ่งนำเสนอเกี่ยวกับเวลาและอิทธิพลต่าง ๆ ต่อการนำไปสู่แนวทางที่คลี่คลายของเหตุการณ์ ทักษะนี้รวมไปถึง 1) ระบุคำถามสำคัญของเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่คำตอบ 2) อธิบายเป้าหมาย มุมมองหรือประเด็นสำคัญของเรื่องเล่าที่สร้างขึ้น 3) อ่านบทบรรยายทางประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์เรื่องราว 4) แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่เป็นสัญญาณบ่งบอกว่าผู้เขียนมีการจัดระบบการเขียนอย่างไร

ความเข้าใจเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์จะเป็นเรื่องง่ายถ้านักเรียนรู้จักใช้ข้อมูลในการนำเสนอทางประวัติศาสตร์ด้วยแผนที่ เครื่องฉาย หลักคณิตศาสตร์ และข้อมูลเชิงปริมาณในการนำเสนออย่างหลากหลายด้วยแผนผังกราฟฟิก และแหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่มีลักษณะของภาพ เช่น ภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ การ์ตูนการเมือง ภาพวาดและสถาปัตยกรรมในข้อมูลเกี่ยวกับการมองเห็นหรือรายละเอียดที่ซับซ้อนของข้อมูลในการนำเสนอเนื้อหา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนต้องทำความเข้าใจแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างหลากหลาย ซึ่งสิ่งนี้นักเรียนสามารถทำได้มีดังนี้

2.1) ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารหรือเรื่องราวและประเมินความน่าเชื่อถือของเอกสารและเรื่องราวนั้น

2.2) สร้างความหมายตามตัวอักษรของข้อความทางประวัติศาสตร์ โดยระบุถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นใคร เกิดอะไรขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน เหตุการณ์ใดที่นำไปสู่การพัฒนาและผลกระทบที่ตามมา

2.3) กำหนดคำถามสำคัญจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยกำหนดจากวัตถุประสงค์ มิติมุมมอง หรือประเด็นสำคัญของการสร้างเรื่องเล่าดังกล่าว

2.4) แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์กับการตีความทางประวัติศาสตร์ แต่ยอมรับความสัมพันธ์ทั้ง 2 ประการซึ่งข้อเท็จจริงจากรายงานของนักประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่เลือกและสะท้อนการตัดสินใจของนักประวัติศาสตร์จากสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันในอดีต

2.5) อ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยความเข้าใจตามบริบทของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ การเข้าไปสู่รายละเอียดของเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและกลุ่มซึ่งน่าจะเป็นไปได้เกี่ยวกับแรงจูงใจและความตั้งใจ ค่านิยมและความคิด ความหวัง ความสงสัย ความกลัว ความเข้มแข็ง และความอ่อนแอ

2.6) เข้าใจมิติในมุมมองทางประวัติศาสตร์ โดยสามารถ ก) อธิบายอดีตบนพื้นฐานเดิมโดยใช้สายตาและประสบการณ์ที่มีอยู่ ซึ่งศึกษาจากวรรณกรรม บันทึก จดหมาย วิวาทะ งานศิลปะและสิ่งประดิษฐ์จากอดีตของคน ข) พิจารณาถึงบริบททางประวัติศาสตร์จากเหตุการณ์ที่ปรากฏ ทั้งค่านิยม มุมมอง การเลือกและความบังเอิญของเวลาและสถานที่ ค) หลีกเลี่ยงการนำเสนออย่างมีอคติโดยไม่ตัดสินอดีตจากกรอบความคิดของบรรทัดฐานและค่านิยมในปัจจุบัน

2.7) ใช้ข้อมูลในแผนที่ทางประวัติศาสตร์

2.8) ใช้ข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบภาพ ตัวเลขและเชิงปริมาณ

2.9) ใช้แหล่งข้อมูลด้านภาพ เสียงและตัวอักษร ได้แก่ ก) ภาพ ภาพวาด การ์ตูน และภาพวาดสถาปัตยกรรม ข) เรื่องสั้น กลอน และการละเล่น ค) เพลงประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์

3) มาตรฐานที่ 3: การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์
(Historical Analysis and Interpretation)

ปัญหาพื้นฐานประการหนึ่งที่ไม่ช่วยให้นักเรียนเป็นนักอ่านที่เปี่ยมไปด้วยความคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์นั้นก็คือการพยายามให้นักเรียนหาคำตอบใดคำตอบหนึ่งที่ถูกต้องจากเนื้อหาเพียงเนื้อหาเดียว การตีความจากผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียวซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ความสามารถในการคิดของนักเรียนลดลง เป็นการมุ่งตรงไปสู่ทางตัน เพราะเป็นการสืบหาความจริงเพื่อสรุปการนำเสนอจากเอกสารหรือตำราเท่านั้น

ปัญหาดังกล่าวได้หยั่งรากลึกในธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการการใช้ตำราเพื่อสอนประวัติศาสตร์ซึ่งทำให้ข้อเท็จจริงที่นักเรียนได้รับมีเพียงมุมมองเดียว เพราะเป็นการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพียงแหล่งเดียวโดยเฉพาะจากหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ มากกว่าตำราและแหล่งเอกสารอื่นๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นตัวแทนเกี่ยวกับข้อมูล เพื่อนำไปสู่การตีความโลกทัศน์ในอดีต

นักเรียนจำเป็นต้องตระหนักว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่นักประวัติศาสตร์ตีความนั้น อาจจะมี ความแตกต่างกันเพราะข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้รับรู้นั้นเกิดจากการตีความจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ ซึ่งเมื่อมีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นข้อเท็จจริงตามที่ได้เคยรับรู้ก็สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ ทั้งนี้ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องปกติของการทำความเข้าใจความหมายว่าอะไรเกิดขึ้นในอดีต แต่การเขียนประวัติศาสตร์เป็นแบบฉบับของนักประวัติศาสตร์ซึ่งไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่เกี่ยวข้องกับการทำให้ข้อมูลต่าง ๆ ในหลักฐานปรากฏออกมาในลักษณะของ “เพราะเหตุใด” และ “อย่างไร” การศึกษาประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงแค่การจดจำคำตอบ แต่มันเป็นการติดตามและการประเมินข้อโต้แย้งและนำไปสู่การใช้ประโยชน์ชั่วคราวโดยที่การสรุปจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่มีอยู่

การที่จะวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์ได้นั้นนักเรียนจะต้องมีทักษะพื้นฐานมาจากทักษะความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ ในความเป็นจริงแล้วทักษะทั้ง 2 ประการนี้ไม่ได้แบ่งออกจากกันอย่างเด่นชัดแต่มีบางส่วนที่ทับซ้อนกันอยู่ เช่น ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารหรือเรื่องราวและประเมินความน่าเชื่อถือของเอกสารและเรื่องราวนั้นเป็นทักษะที่ต้องมีมาก่อนที่จะเปรียบเทียบหรือหาข้อแตกต่างของเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ การที่นักเรียนจะวิเคราะห์ได้นั้นต้องเกิดจากจากความรู้ความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ของเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ก่อน และการที่นักเรียนสามารถประเมินหลักฐานบนพื้นฐานตามที่นักประวัติศาสตร์เขียน ทำให้มีการกล่าวถึงว่าการวิเคราะห์มีความจำเป็นที่นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถที่แตกต่างระหว่างความกดดันจากข้อคิดเห็น ไม่มีเรื่องของอารมณ์ที่ปรากฏและการตั้งสมมติฐานบนพื้นฐานของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

งานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่ดีจะต้องมีพลังในการนำเสนอให้นักเรียนได้วิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุทางประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป้าหมายของมนุษยชาติเป็นอย่างไรและบทสรุปมีอิทธิพลอย่างไร มีอะไรที่ยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการและผลที่เกิดขึ้น การเริ่มทำทนายเล็กน้อยเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการแก้ปัญหาและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในการสืบสอบ นอกจากนี้งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ดีสามารถที่จะทำให้ นักเรียนตื่นตัวเกี่ยวกับการทำความเข้าใจอดีตในแง่มุมของเวลา การมีเสรีภาพทางความคิดในการศึกษา การเคารพความแตกต่าง ทั้งนี้นักเรียนประวัติศาสตร์ควรสนใจสังคม ลดความมีอคติต่อคนอื่น และการพยายามที่จะสืบค้นความจริงต่อไป

มาตรฐานที่ 3 การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนักเรียนสามารถปฏิบัติสิ่งต่อไปนี้

- 3.1) เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแนวคิดที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านค่านิยม บุคลิกภาพ พฤติกรรม และสถาบันโดยระบุความเหมือนและความแตกต่าง
- 3.2) ยอมรับมิติมุมมองที่หลากหลาย ของกลุ่มคนที่หลากหลายในอดีตโดยอธิบายความแตกต่างของแรงจูงใจ ความเชื่อ ความสนใจ ความหวังและความกลัว
- 3.3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลและสาเหตุต่าง ๆ รวมทั้งความสำคัญของแต่ละบุคคล และความคิดที่มีอิทธิพล ความสนใจของมนุษย์และความเชื่อ และบทบาทของโอกาส
- 3.4) เปรียบเทียบผ่านยุคและภูมิภาคที่อยู่ในแบบแผนเพื่ออธิบายประเด็นที่เป็นสากล
- 3.5) แยกแยะความแตกต่างระหว่างทัศนคติที่ไม่ได้รับการสนับสนุนกับสมมติฐานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์
- 3.6) เปรียบเทียบเรื่องเล่า/งานเขียนทางประวัติศาสตร์
- 3.7) ให้อุบายผลได้แย้งข้อเสนอล/ประเด็นทางประวัติศาสตร์ โดยกำหนดตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทางเลือกที่แตกต่างที่จะนำไปสู่ผลที่แตกต่างอย่างไร
- 3.8) ยึดการตีความทางประวัติศาสตร์ไว้ชั่วคราว เมื่อมีการค้นพบหลักฐานใหม่ ข้อเท็จจริงสามารถเปลี่ยนแปลงได้
- 3.9) ประเมินวิวาทะหลักระหว่างนักประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงทางเลือกของการตีความในอดีต
- 3.10) ตั้งสมมติฐานจากบริบทของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

4) มาตรฐานที่ 4: ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research Capabilities)

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เป็นผลผลิตที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ในตำรา ที่ต้องใช้เอกสารประวัติศาสตร์ ข้อมูลประจักษ์พยาน จดหมาย บันทึก สิ่งประดิษฐ์ ภาพถ่าย การบันทึกจากมุขปาฐะ หรือหลักฐานอื่น ๆ จากอดีต ความสามารถในการการสืบสอบจะได้รับการพัฒนาขึ้นถ้านักเรียนได้ใช้เอกสารที่มีความหลากหลาย ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ เชื่อและตระหนักถึงความแตกต่างของภูมิหลังและมุมมองที่ตรงกันข้ามกันของเหตุการณ์

การสืบสอบประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีปัญหาคำถามหรือกลุ่มของคำถาม แนวทางดังกล่าวนักเรียนจะต้องวิเคราะห์เอกสาร บันทึกด้วยตนเองเกี่ยวกับใครเป็นผู้สร้าง ช่วงเวลาที่สร้าง อย่างไรและทำไม หลักฐานอะไรที่จะมีความถูกต้องมากที่สุด ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน จากกระบวนการดังกล่าวนักเรียนจะต้องมีบริบทของความรู้เกี่ยวกับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลในหลักฐานจะช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาได้ การประเมินสิ่งที่บันทึกอย่างเหมาะสมและการใช้จินตนาการในการสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากบริบททางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราวจากการจัดการความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ข้อเสนอแนะที่ต้องไม่มีการจำกัดเอกสาร จัดเตรียมเอกสารจากบริบทซึ่งนักเรียนสามารถพัฒนาการสืบสอบได้ การสืบสอบจะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญคือการจัดเตรียมเอกสารให้กับผู้เรียนเพื่อท้าทายให้นักเรียนได้ตีความการเชื่อมโยงไปสู่คำถามใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ การสืบค้นโลกทัศน์ต่าง ๆ จากเอกสารหรือค้นหาความจริงในประเด็นต่าง ๆ

ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ นักเรียนจะต้องมีมุมมองในการสืบสอบว่าเป็นการสนับสนุนการสร้างสรรค์ พวกเขาจะต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ว่าเป็นการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ซึ่งการตัดสินใจเกี่ยวกับอดีตต้องเป็นเรื่องชั่วคราวและจะต้องสืบสอบอย่างมีวิจารณญาณต่อไป การวิจัยอย่างระมัดระวังสามารถที่จะทำให้ประเด็นในอดีตที่คลุมเครือชัดเจนขึ้นด้วยการวิพากษ์ สิ่งที่เชื่อมโยงในการสืบสอบทางประวัติศาสตร์นั้นนักเรียนจะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนดำเนินการวิจัยทางประวัติศาสตร์ สิ่งนี้นักเรียนต้องปฏิบัติ ได้แก่

4.1) ตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ จากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลประจักษ์พยาน จดหมาย บันทึกส่วนตัว สิ่งประดิษฐ์ ภาพถ่าย แหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์งานศิลปะ สถาปัตยกรรมและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดบันทึกในอดีต

4.2) หาข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมไปถึงห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ แหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ บทความ บันทึกส่วนตัว ข้อมูลประจักษ์พยาน หนังสือพิมพ์ และเอกสารแผ่นฟิล์ม คำให้การจากผู้ร่วมเหตุการณ์ การบันทึกการเก็บภาษี ข้อมูลทางสถิติที่ซับซ้อน และดัชนีทางเศรษฐกิจ

4.3) ตรวจสอบ / ตั้งคำถามจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยครอบคลุมบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในการตั้งคำถาม ตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ผู้เขียนสภาพความเป็นจริง ความเที่ยงตรงและความสมบูรณ์ภายใน การประเมินอคติ ความบิดเบือนการโฆษณาเกินจริง การอำพราง และการสร้างเรื่องขึ้นนอกเหนือข้อเท็จจริง

4.4) ระบุช่องโหว่ที่ได้มีการจัดบันทึกไว้ การจัดการบริบทความรู้และมุมมองของเวลาและสถานที่ จากการใช้จินตนาการอย่างละเอียดในการศึกษาหลักฐาน เติมเต็มข้อมูลในช่องโหว่ตามหลักการและสร้างประวัติศาสตร์จากการตีความ

4.5) ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ จากการศึกษาข้อมูล เช่น หัวข้อการเปลี่ยนแปลงของขนาดครอบครัวและองค์ประกอบ รูปแบบการอพยพย้ายถิ่น การกระจายรายได้ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

4.6) สนับสนุนการตีความด้วยหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ ด้วยการสร้างความรู้จากการวิพากษ์โดยใช้เหตุผลอย่างรอบคอบมากกว่าการใช้ความคิดเห็นง่าย ๆ

5) มาตรฐานที่ 5: การวิเคราะห์ประเด็นและการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Issues-Analysis and Decision-Making)

ศูนย์กลางในการวิเคราะห์และการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนคือประเด็นปัญหา เพราะนำไปสู่ทางเลือกทางประวัติศาสตร์และปัญหาพื้นฐานในการวิเคราะห์ในช่วงเวลาในอดีตและใกล้กับปัจจุบัน การเข้าไปสู่ช่วงเวลาจะช่วยให้สามารถตรวจสอบประเด็นหรือปัญหาในช่วงเวลา เป็นการวิเคราะห์แนวทางหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบริบท การวัดผลที่ตามมาซึ่งอาจจะมีการติดตามเกี่ยวกับการกระทำซึ่งไม่ใช่การเลือกและเปรียบเทียบด้วยผลของสิ่งที่นำมาใช้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้มีการสืบค้นเชิงลึกเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น

ถ้าการเลือกที่ดีเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดลักษณะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความสามารถที่จะระบุและอธิบายประเด็นเกี่ยวกับการเมืองของรัฐและความ

แตกต่างทางจริยธรรม วิเคราะห์ความสนใจและค่านิยมจากหลาย ๆ บุคคลในสถานการณ์และผลสะท้อนจากผลที่เกิดขึ้น พื้นที่และการจัดระบบข้อมูลเพื่อนำไปสู่การประเมินผลที่ตามมาจากแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกนั้น ประเมินเกี่ยวกับจริยธรรมในการเปรียบเทียบค่าเสียโอกาสของแต่ละแนวทาง และวัดผลจากการกระทำในกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการวิเคราะห์ประเด็นทางประวัติศาสตร์ ในแนวทางเกี่ยวกับผลระยะยาวที่เกี่ยวกับการบันทึกทางประวัติศาสตร์

ความสำคัญของประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์เป็นความถี่ของค่านิยมหลักซึ่งเป็นการเปิดโอกาสในการตัดสินใจทางจริยธรรมเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมทางสังคม เมื่อนักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจจริยธรรมจากการกระทำของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เขาควรที่จะตรวจสอบค่านิยมเหล่านั้นซึ่งใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งนับเป็นความท้าทายที่ประเด็นทางสังคมของประวัติศาสตร์ที่อยู่บนพื้นฐานของความสนใจที่หลากหลายและความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นอยู่

แนวทางการดำเนินกิจกรรมในห้องเรียนประวัติศาสตร์ที่นำเสนอเกี่ยวกับยุคสมัย การสืบสอบจะช่วยนักเรียนในการตรวจสอบประเด็นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมได้เช่นการได้วาที สถานการณ์จำลอง และการอภิปรายที่ได้มีการสร้างขึ้นเพื่อให้สามารถใช้แนวทางการเผชิญหน้า การตัดสินใจเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง ความท้าทายในการประเมินผลและได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะในการนำเสนอต่อสาธารณชนและการนำเสนอในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยที่ครูต้องมีส่วนช่วยนักเรียนโดยตั้งประเด็นที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความชัดเจนต่าง ๆ ส่วนนักเรียนต้องเรียนโดยใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์และใช้ในการตัดสินใจ

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนจะต้องมีทักษะการวิเคราะห์ประเด็นทางประวัติศาสตร์และการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

5.1) ระบุประเด็นและปัญหาในอดีต และวิเคราะห์ความสนใจ ค่านิยม โลกทัศน์ และมุมมองที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์

5.2) จัดลำดับหลักฐานตามสภาวะที่เกิดขึ้นก่อน และปัจจัยที่สนับสนุนเหตุการณ์ที่นำไปสู่ปัญหาในปัจจุบันและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อลงมือกระทำ

5.3) ระบุความเชื่อมโยงเกี่ยวกับข้อเสนอแรกทางประวัติศาสตร์ และความแตกต่างจากข้อเสนอดังกล่าวที่ไม่เหมาะสมและไม่สัมพันธ์กับประเด็นในปัจจุบัน

5.4) วัดระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติ เก็บรักษาความคิดที่มีต่อข้อมูลตามช่วงเวลา เงื่อนไขเกี่ยวกับการพิจารณาทางจริยธรรม ความสนใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากการตัดสินใจ และเงื่อนไขระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวกับผลที่ตามมา

5.5) จัดระบบหรือระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติในประเด็นต่างๆ โดยระบุธรรมชาติของปัญหา วิเคราะห์ภายใต้องค์ประกอบในการแพร่กระจายของปัญหา และเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลจากตัวเลือกโดยเลือกแนวทางดังกล่าวด้วยความระมัดระวัง

5.6) วัดแนวทางความสำเร็จของการตัดสินใจ โดยวิเคราะห์ความน่าสนใจ ดังกล่าวที่เหมาะสมกับการประมาณการณ์ พลังอำนาจ และความสำคัญแรกของแต่ละคน การประเมินทางเลือก 2 แนวทางเกี่ยวกับจริยธรรมในการตัดสินใจ และการวัดสิ่งนั้นด้วยค่าตอบแทน และผลประโยชน์จากมุมมองที่หลากหลาย

2.3 การสังเคราะห์ตัวชี้วัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในแต่ละมาตรฐานนั้นถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การ National Center for History in the Schools (UCLA) (1996) เพื่อให้ผู้สอนในระดับประถมศึกษาตั้งแต่ปีที่ 5 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 นำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อวัดผลเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในแต่ละด้าน โดยที่เมื่อผู้เรียนได้รับการศึกษาจนครบตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ปีที่ 5 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จนครบทั้ง 5 มาตรฐาน ทั้งนี้การที่ผู้สอนจะนำทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อวัดผลเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในแต่ละมาตรฐานนั้นผู้สอนมีความจำเป็นต้องเลือกตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานให้เหมาะสมกับระดับชั้นที่สอนประกอบกันเพื่อให้การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดทางประวัติศาสตร์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (National Center for History in the Schools (UCLA), 1996) ซึ่ง Egan (1997; cited in Taylor และ Young, 2004: 72-73) ได้กล่าวถึงจุดเน้นเกี่ยวกับการเริ่มต้นในการศึกษาทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างแท้จริง โดยที่ Egan ได้นำเสนอลำดับขั้นของช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้ดังนี้

1) ชั้น Mythic อยู่ในช่วงอายุถึง 7 ปี ซึ่งในขั้นนี้นักเรียนจะมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องเล่าที่มีความเร้าใจ อาจจะเป็นเรื่องที่เป็นความจริงหรือเรื่องเกี่ยวกับการจินตนาการ และเรื่องเกี่ยวกับการแสดงให้เห็นถึงข้อตรงกันข้าม เช่น เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับความดี ความชั่ว เป็นต้น

2) ชั้น Romantic อยู่ในช่วงอายุ 7-16 ปี ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสนใจเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความจริงซึ่งมีความสำคัญ ผู้เรียนในวัยนี้จะมีความสนใจในการค้นหาอัตลักษณ์ของ

ตน ทั้งนี้พวกเขาต้องการที่จะได้ยินและมุ่งเน้นความสนใจไปที่เรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือวีรกรรมที่สำคัญของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นความจริง

3) ชั้น Philosophic อยู่ในช่วงอายุ 16-20 ปี ผู้เรียนในกลุ่มนี้เป็นวัยเริ่มต้นในการค้นหาความจริงทางประวัติศาสตร์ด้วยการทำวิจัยโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนโดยทั่วไปและประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยภาพรวม

4) ชั้น Ironic เป็นช่วงผู้ใหญ่ ซึ่งในกลุ่มนี้จะเริ่มทำความเข้าใจและมีความซาบซึ้งอย่างละเอียดอ่อนเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ทั้งนี้ Egan (1997) ได้แนะนำถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นจะต้องคำนึงถึงลำดับขั้นเกี่ยวกับความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เกิดประสิทธิภาพกับผู้เรียนสูงสุด

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะมีอายุประมาณ 14-15 ปี เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลำดับขั้นของช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) แล้วจะตรงกับขั้นที่ 2 Romantic โดยเป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาอัตลักษณ์ของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาเรื่องราวที่เป็นความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับวีรกรรมของบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของตน ดังนั้นจึงควรเป็นการวางพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การเรียบเรียงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยใช้เส้นเวลา การวิเคราะห์ การตีความ เป็นต้น ที่จำเป็นต่อการทำวิจัยทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนของช่วงวัยต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อนำช่วงวัยของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาเปรียบเทียบกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน จะสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 ถึง 3 ของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เท่านั้น โดยที่มาตรฐานที่ 4 และ 5 นั้นจะเกี่ยวข้องกับทักษะที่เป็นมาตรฐานของความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ในระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางประวัติศาสตร์และการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ซึ่งจะตรงกับลำดับขั้นที่ 3 และ 4 ของ Egan (1997) ซึ่งยังไม่เหมาะสมต่อการนำองค์ประกอบของมาตรฐานดังกล่าวในทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไปจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาตรฐานที่เป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 มาตรฐานที่สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียน ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ 2) ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ และ 3) การวิเคราะห์และการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์ มาทำ

การสังเคราะห์รายละเอียดของทักษะร่วมกับกับตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการ เรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในการสังเคราะห์ ตามตารางแสดงการสังเคราะห์ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จากมาตรฐานของ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จากมาตรฐานของทักษะ การคิดทางประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามกระบวนการเรียนการสอนของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์

ขั้นตอนของ วิธีการทางประวัติศาสตร์	มาตรฐานของทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ตัวชี้วัดของทักษะ การคิดทางประวัติศาสตร์
1. การกำหนดประเด็น / ปัญหา / เรื่องที่จะศึกษา	1.1 แยกแยะเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต 2.3 กำหนดคำถามสำคัญจาก เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 2.6 เข้าใจมิติในมุมมองทาง ประวัติศาสตร์ 3.10 ตั้งสมมติฐานจากบริบทของ เหตุการณ์	1. ตั้งสมมติฐานและ กำหนดคำถามสำคัญที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ (1.1, 2.3, 2.6, 3.10)
2. การสืบค้น รวบรวม และจัดระบบหลักฐานหรือ ข้อมูลต่างๆ	2.1 ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของ เอกสารหรือเรื่องราวและประเมิน ความน่าเชื่อถือของเอกสารและ เรื่องราวนั้น 2.2 สร้างความหมายตามตัวอักษร ของข้อความทางประวัติศาสตร์	2. ระบุแหล่งที่มาและ บริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏใน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (2.1, 2.2 ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ ฯ ที่ 1)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนของ วิธีการทางประวัติศาสตร์	มาตรฐานของทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2	ตัวชี้วัดของทักษะ การคิดทางประวัติศาสตร์
	<u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่</u> 1: ประเมินความน่าเชื่อถือของ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ใน ลักษณะต่าง ๆ	
3. การวิเคราะห์ วิพากษ์และ ตีความหลักฐาน	1.4 วัดและคำนวณเวลาใน ระบบปฏิทิน 1.7 เปรียบเทียบรูปแบบการจัด ยุคสมัยรูปแบบต่าง ๆ 2.4 แยกแยะความแตกต่าง ระหว่างข้อเท็จจริงทาง ประวัติศาสตร์กับการตีความ ทางประวัติศาสตร์ 3.9 ประเมินวิวาทะหลัก ระหว่างนักประวัติศาสตร์ <u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่</u> 2: วิเคราะห์ความแตกต่าง ระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริง ของเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ <u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่</u> 3: เห็นความสำคัญของการ ตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	3. เปรียบเทียบยุคสมัยที่ ปรากฏในหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ (1.4, 1.7) 4. วิเคราะห์ความแตกต่าง ระหว่างข้อเท็จจริงกับ ข้อคิดเห็นจากข้อมูลใน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (2.4 และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ฯ ที่ 2 และ 3)
	2.1 ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มา ของเอกสารหรือเรื่องราวและ	5. แสดงเหตุผลในการ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนของ วิธีการทางประวัติศาสตร์	มาตรฐานของทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ตัวชี้วัดของทักษะ การคิดทาง ประวัติศาสตร์
	ประเมินความน่าเชื่อถือของเอกสาร และเรื่องราวนั้น 2.6 เข้าใจมิติในมุมมองทาง ประวัติศาสตร์	ประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ในลักษณะ ต่าง ๆ
3. การวิเคราะห์ วิพากษ์ และตีความหลักฐาน	3.5 แยกแยะความแตกต่างระหว่าง ทัศนคติที่ไม่ได้รับการสนับสนุนกับ สมมติฐานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทาง ประวัติศาสตร์ 3.9 ประเมินวิาทะหลักระหว่างนัก ประวัติศาสตร์ <u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่ 1:</u> ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ 2.2 สร้างความหมายตามตัวอักษร ของข้อความทางประวัติศาสตร์ 3.2 ยอมรับมิติมุมมองที่หลากหลาย 3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ และผลและสาเหตุต่าง ๆ รวมทั้ง ความสำคัญของแต่ละบุคคล และ ความคิดที่มีอิทธิพล 3.8 ยึดการตีความทางประวัติศาสตร์ ไว้ชั่วคราว <u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่ 2:</u> วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความ จริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทาง	6. ตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์จาก แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ได้อย่างมีเหตุผลและ สัมพันธ์กับบริบททาง ประวัติศาสตร์ (2.2, 3.2, 3.3, 3.8 และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ฯ ที่ 2 และ 3)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนของ วิธีการทางประวัติศาสตร์	มาตรฐานของทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ตัวชี้วัดของทักษะ การคิดทาง ประวัติศาสตร์
	ประวัติศาสตร์ ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่ 3: เห็นความสำคัญของการตีความ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือ	
4. การสังเคราะห์และผูก เรื่องจากหลักฐาน	<p>1.3 สร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตามช่วงเวลา</p> <p>2.5 อ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ด้วยความเข้าใจตามบริบทของ ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์</p> <p>2.6 เข้าใจมิติในมุมมองทาง ประวัติศาสตร์</p> <p>2.7 ใช้ข้อมูลในแผนที่ทาง ประวัติศาสตร์</p> <p>2.8 ใช้ข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบ ภาพ ตัวเลขและเชิงปริมาณ</p> <p>2.9 ใช้แหล่งข้อมูลด้านภาพ เสียง และตัวอักษร</p> <p>3.1 เปรียบเทียบความเหมือนและ ความแตกต่างของแนวคิดที่แตกต่าง กัน</p> <p>3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ และผลและสาเหตุต่าง ๆ รวมทั้ง ความสำคัญของแต่ละบุคคล และ ความคิดที่มีอิทธิพล</p> <p>3.4 เปรียบเทียบผ่านยุคและภูมิภาค ที่อยู่ในแบบแผนเพื่ออธิบายประเด็นที่ เป็นสากล</p> <p>3.5 แยกแยะความแตกต่างระหว่าง ทัศนคติที่ไม่ได้รับการสนับสนุนกับ</p>	<p>7. สร้างข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์ได้สอดคล้อง กับบริบทสังคมสมัยนั้น อย่างต่อเนื่องตามลำดับ เวลา และให้เหตุผล ประกอบการสนับสนุนหรือ โต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ</p> <p>(1.3, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9 และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ฯ ที่ 2 และ 3)</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนของ วิธีการทางประวัติศาสตร์	มาตรฐานของทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระ ประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ตัวชี้วัดของทักษะ การคิดทาง ประวัติศาสตร์
	<p>สมมติฐานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทาง ประวัติศาสตร์</p> <p>3.6 เปรียบเทียบเรื่องเล่า / งานเขียน ทางประวัติศาสตร์</p> <p>3.7 ให้เหตุผลโต้แย้งข้อเสนองาน ประวัติศาสตร์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้</p> <p><u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่ 2:</u> วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความ จริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์</p> <p><u>ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ฯ ที่ 3:</u> เห็นความสำคัญของการตีความ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือ</p>	
5. การนำเสนอเรื่องที่ ศึกษา	<p>1.2 ระบุโครงสร้างเวลาของเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์</p> <p>1.5 แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปเส้น เวลาและสร้างเส้นเวลา</p> <p>1.6 สร้างรูปแบบของลำดับทาง ประวัติศาสตร์และช่วงเวลา</p>	8. แปลงข้อมูลที่น่าเสนอ ในรูปแบบของเส้นเวลา ตามลำดับของช่วงเวลาทาง ประวัติศาสตร์

จากการสังเคราะห์ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จากมาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามกระบวนการเรียนการสอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ทำให้ได้ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จำนวน 8 ตัวชี้วัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ตั้งสมมติฐานและกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
- 2) ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 3) เปรียบเทียบบุคคลมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 5) แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ
- 6) ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์
- 7) สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอ
- 8) แปลงข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ มีดังนี้

สุทธิรัตน์ เลิศจตุรวิทย์ (2544) ได้นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ หลักชีปป่า และรูปแบบการเรียนการสอนชีปป่าของทีศนา แชมมณี (2542) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อความรักชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ ทักษะการวิเคราะห์ และเจตคติต่อความรักชาติหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารียา ศิโรตม (2545) ได้ศึกษาผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และกลุ่มที่เรียนแบบปกติ และเพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มงคลรัตน์ บางภูมกร (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทักษะเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ของเด็กอนุบาล ซึ่งแนวการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน ลักษณะของการสอนเป็นการนำเนื้อหาสาระที่เด็กควรเรียนรู้จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมาปรับให้เข้ากับเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ คน วัตถุ สถานที่ แนวการสอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา 2) การสืบค้นข้อมูล 3) การตีความหลักฐาน 4) การสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนทักษะเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีปกติที่ระดับนัยสำคัญ .05 และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนทักษะเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนทดลองที่ระดับนัยสำคัญ .05

Lehman (1997) ได้ศึกษาเรื่อง Constructivist Inquiry for the Study of History: Learning from Small-Group Discussions in an American Studies Classroom โดยศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนเกรด 11 ในวิชาประวัติศาสตร์ โดยยึดรูปแบบการเรียนรู้ Constructivist Inquiry ที่ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดำเนินการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนและใช้ข้อคำถาม นักเรียนจะสืบค้นข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำมาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ในรูปแบบนี้เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้แบบเดิม คือการท่องจำ และเป็นวิธีการเรียนรู้ทางหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนมีความเชี่ยวชาญในความรู้ทางประวัติศาสตร์

Clabough (2012) ได้ศึกษาความตระหนักของนักการศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักฐานขั้นต้นในการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่านักการศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักฐานขั้นต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) นักการศึกษาเห็นด้วยเกี่ยวกับการนำหลักฐานขั้นต้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เนื่องจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐานขั้นต้นจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดมุมมองที่หลากหลายในการเรียนรู้และช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้กับนักเรียนได้ โดยการนำมาใช้ควรเป็นการปรับบทบาทจากครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีหลักฐานขั้นต้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินกิจกรรม 2) ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์ พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานขั้นต้นของนักเรียนมีข้อจำกัดหลายประการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ มีดังนี้

Botian and Davis (1998) ได้ศึกษาวิถีคิดและวิธีการเขียนงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา การศึกษาครั้งนี้ ใช้การทดสอบทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักศึกษาฝึกสอน โดยเน้นที่การใช้แหล่งการศึกษาและการสร้างรายงานทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาฝึกสอน แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหามีความหลากหลายซึ่งเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ในกรณีของการทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา โดยนักศึกษาฝึกสอน 3 คน ค้นหาข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าและนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์เดียวกัน หลังจากการทำกรวิเคราะห์โดยสมบูรณ์ทำให้เห็นลักษณะร่วมเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาหลักที่มีอยู่ร่วมกันของกลุ่มตัวอย่างได้กลายมาเป็นหลักฐานของงานเขียนและการคิดเชิงประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้คำแนะนำที่หลากหลายสำหรับการพัฒนาการคิดและเขียนเชิงประวัติศาสตร์ของนักศึกษาฝึกสอน

Colby (2007) งานวิจัยนี้ได้ศึกษาความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ที่มีหลักการสอน คือ 1) สอนความรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ 2) เพิ่มประสิทธิภาพทักษะการตีความ 3) ปลูกฝังมุมมองทางประวัติศาสตร์โดยมีพื้นฐานประวัติศาสตร์เชิงประจักษ์ 4) เสริมแรงให้นักเรียนเขียนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่ใช้ ได้แก่ การอภิปรายแบบกลุ่มใหญ่และเล็ก การนำเสนอปากเปล่า อภิปรายเกี่ยวกับเอกสารขั้นต้น การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบรรยาย และการเขียนงานทางประวัติศาสตร์ การสร้างงานเขียนทางประวัติศาสตร์

โดยนำแต่ละมุมมองมาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน มีนักเรียน 8 คน ที่มีความสามารถในการอ่านทำหน้าทีเป็นผู้เข้าร่วมหลักในการศึกษา นักเรียนแต่ละคนได้รับการสัมภาษณ์ก่อนและหลังผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนและเทคนิคการสอนนี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของรูปแบบที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน

Salinas and Sullivan (2007) ได้ศึกษาบทบาทของครูผู้ช่วยวิชาสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียน การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการสอน ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจและประสบการณ์ของครูผู้ช่วยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญชาติเชิงวิจารณ์ทางประวัติศาสตร์ของในฐานะผู้สอน และการใช้ความเข้าใจเหล่านี้ในการออกแบบการสอนประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอวิธีการสังเกตและพิจารณา รวมทั้งการเข้าถึงการอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ให้แก่ นักเรียน เป็นการช่วยส่งเสริมความสามารถในการตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนให้ดีขึ้นได้

Westhoff and Polman (2008) ได้ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาครูเพื่อช่วยส่งเสริมการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียน โดยใช้กระบวนการของการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้หลักฐานขั้นต้นในการสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง และมีความหมาย มีการใช้คำถามเชื่อมโยงกับสิ่งที่นักเรียนกำลังกระทำอยู่ เพื่อกระตุ้นและสร้างทักษะการคิดของ การวิจัยครั้งนี้ เห็นความสำคัญของการพัฒนาครูในอนาคตที่สามารถช่วยส่งเสริมการสืบสอบทางประวัติศาสตร์โดยการดำเนินการวิจัยทางประวัติศาสตร์ และทำให้ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งมีความหมายต่อนักเรียนและอาจจะส่งเสริมทักษะและนิสัยในสังคมประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า การสังเกตการสอนมีความสำคัญสำหรับการศึกษาของครูสังคมศึกษา และเมื่อผสมผสานการใช้หลักฐานขั้นต้นกับวิธีสอนเฉพาะทาง การวางกรอบคำถามและการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ จะทำให้ครูสังคมศึกษาประสบความสำเร็จที่สุด การตระหนักถึงความรู้ความเข้าใจ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาเฉพาะเป็นสิ่งที่ทำลายความสามารถของครูสังคมศึกษา ทั้งนี้ ครูผู้ช่วย (pre-service) ต้องมีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชาทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติในบริบทที่สมจริงและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงสุด

จากงานวิจัยทั้งหมดที่มีผู้ทำการศึกษาไว้ สรุปได้ว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ โดยมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ช่วยพัฒนาความสามารถดังกล่าว ได้แก่ การจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ จากงานวิจัยข้างต้น พบได้ว่า องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถดังกล่าว ได้แก่ การใช้หลักฐานชั้นต้นเป็นแหล่งข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนแบบสืบสอบ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน ในงานวิจัยนี้ได้นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับการใช้วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย การดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

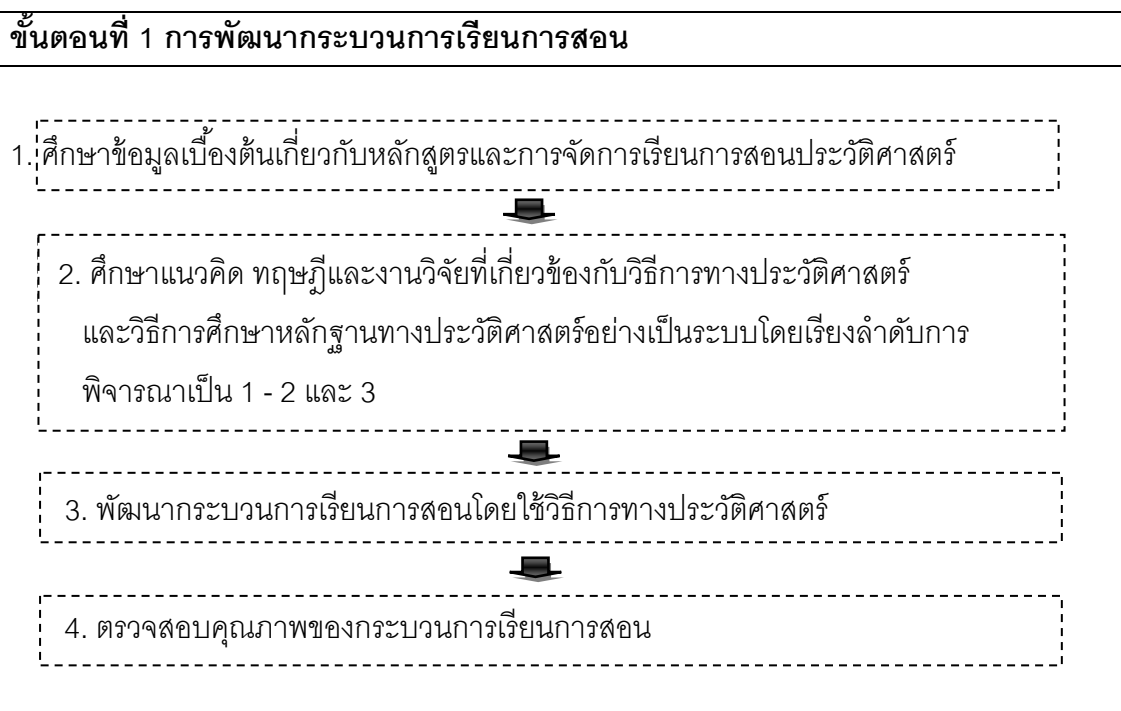
ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

- 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์
- 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd- Order Documents) (Drake and Brown, 2003)
- 3) พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
- 4) ตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและการแก้ไขปรับปรุง

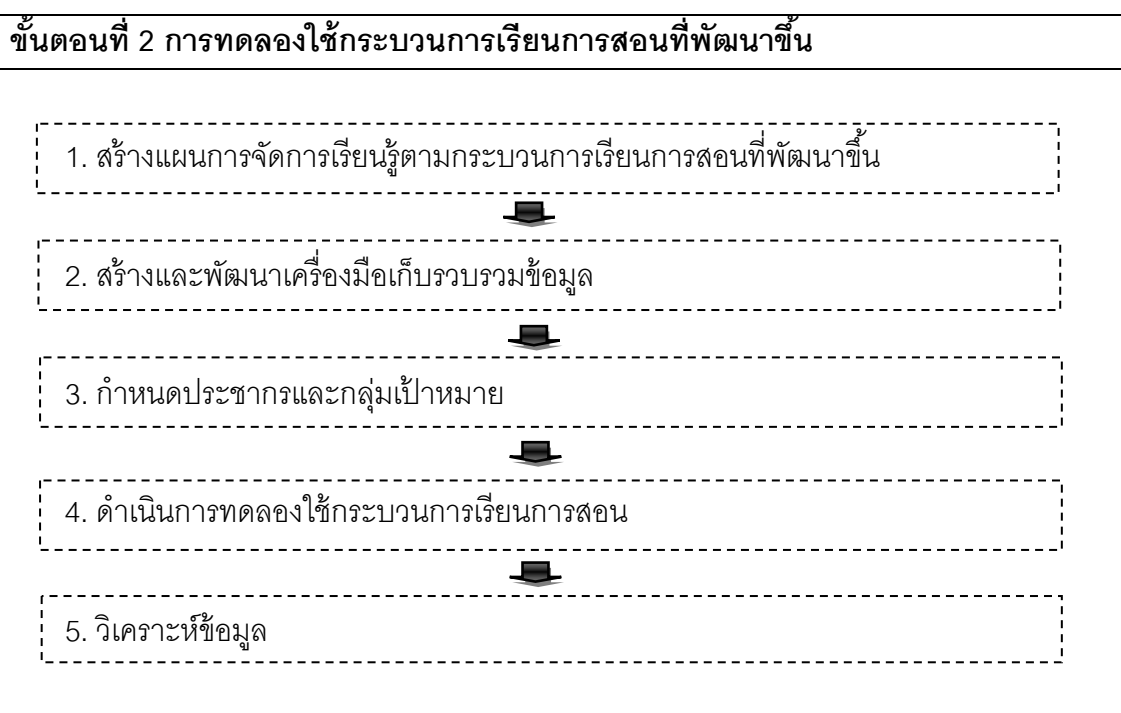
ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

- 1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
- 2) สร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 4) ดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน
- 5) วิเคราะห์ข้อมูล

ซึ่งขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 ในการดำเนินการวิจัยสรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

กระบวนการทางการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แผนภาพที่ 1 สรุปขั้นตอนและแผนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ มีลำดับขั้นในการพัฒนาดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในสาระประวัติศาสตร์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ของสาระประวัติศาสตร์ โดยศึกษาวิเคราะห์จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา และแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผลของการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

1.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ ได้เน้นการจัดการศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาระประวัติศาสตร์ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 3 มาตรฐานโดยมาตรฐานที่ 1 เป็นสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ ในมาตรฐานที่ 2 และ 3 จะเป็นมาตรฐานด้านเนื้อหา แสดงให้เห็นว่าทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นมาตรฐานหนึ่งในสาระประวัติศาสตร์เป็นสาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบันที่ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในด้านเนื้อหาวิชา

สำหรับตัวชี้วัดของมาตรฐานที่ 1 ที่มีความสอดคล้องกับทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ในสาระประวัติศาสตร์ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 1) ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ในลักษณะต่าง ๆ 2) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ และ 3) เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งตัวชี้วัดตามมาตรฐานข้างต้นมีความสัมพันธ์กับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills)

1.1.2 แนวการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หลักการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับบุคลิกภาวะ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสัมผัส ประสบการณ์จริงโดยการทัศนศึกษา การสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ฝึกให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ ตีความ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการผสมผสานระหว่างเนื้อหาสาระและทักษะกระบวนการเข้าด้วยกัน โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ควบคู่กันไป ด้วย

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ไว้หลายแนวทางด้วยกัน เช่น การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า การอภิปรายเหตุการณ์สำคัญ สรุปสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ สรุปความ และสร้างความรู้อารมณ์ร่วมกัน การนำเสนอรายงานการศึกษา ค้นคว้า เป็นต้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553 ข) ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้นั้นเป็นเพียงการนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมในภาพกว้างที่ไม่ได้มีการเน้นในทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาทางด้านทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไป

1.1.3 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวัดที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้ทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะ/กระบวนการสามารถกำหนดวิธีการและเครื่องมือสำหรับวัดและประเมินผลภายใต้กรอบของตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ การสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการประเมินคุณภาพผลงาน สำหรับวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะ/กระบวนการ ได้แก่ การสอบปฏิบัติ การสังเกต และการสัมภาษณ์

ผลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ ได้เน้นการจัดการศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ไว้ 3 มาตรฐาน โดยมาตรฐานที่ 1 ปรากฏตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ และมีความสอดคล้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ และเห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ และมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับบุคลิกภาวะ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนทั้งมีการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.2 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ในด้านความรู้ความเข้าใจด้านเนื้อหาสาระและทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน และด้านสภาพปัญหาการสอนของผู้สอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ การสังเกตการสอนและการสัมภาษณ์ผู้สอนประวัติศาสตร์และผู้เรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประเด็นที่สัมภาษณ์คือ สภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ วิธีการสอนประวัติศาสตร์ และพฤติกรรมของนักเรียนในสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมผลของการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ข้อมูลที่ได้รับเบื้องต้นสรุปได้ว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนใหญ่มีลักษณะของการเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (teacher-centered instruction) กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นการบรรยายของผู้สอน การศึกษาด้วยตนเองจากใบความรู้และแบบเรียนประวัติศาสตร์ การทำรายงานการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามที่ครูมอบหมาย มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นส่วนน้อย ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจในวิชาประวัติศาสตร์ ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน และไม่สนใจกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เหตุผลว่าการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่เน้นการท่องจำ ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระ การทำรายงานโดยส่วนใหญ่จะไปคัดลอกข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาเป็นส่วนใหญ่และไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ ประสบกับปัญหาสมรรถภาพ

ในด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติโดยเฉพาะวิธีการทางประวัติศาสตร์และการทำโครงการทางประวัติศาสตร์ที่ต่ำ (ทวิช บุญแสง, 2544: บทคัดย่อ) กล่าวคือ ผู้สอนประวัติศาสตร์มีความรู้ไม่เพียงพอในการสอนประวัติศาสตร์ ผู้สอนบางส่วนมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับวิชาที่สอน และไม่มี ความเข้าใจในทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ทำให้ไม่สามารถฝึกทักษะ/กระบวนการทาง ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนต่อการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับ ผู้เรียนได้

ผลของการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ในสาระประวัติศาสตร์ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ประเมินความ น่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่าง ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ และเห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยมุ่งหวังว่ากระบวนการเรียนการ สอนที่พัฒนาขึ้นนี้จะสามารถพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนได้

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธี การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd- Order Documents)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธี การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) เป็นวิธีการที่สามารถช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ของผู้เรียนได้ ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

วิธีการทางประวัติศาสตร์

1. การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการ
2. การค้นหาและรวบรวมหลักฐาน
3. การวิเคราะห์หลักฐานและตีความหลักฐาน
4. การสังเคราะห์ข้อเท็จจริง
5. การนำเสนอเรื่องที่ศึกษา

วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003)

1. การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน ขึ้น และใช้หลักฐาน 1 ทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สอนจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว
2. การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้ผู้เรียนได้อภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาสนับสนุนหรือทำลายแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1
3. การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 ผู้เรียนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 ด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อ/ประเด็นทางประวัติศาสตร์กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 1 และ 2 เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

1. **ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา** ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย พร้อมทั้งใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป
2. **ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก** ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ขึ้น แล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์หลักฐานเกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน
3. **ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล** ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้ในขั้นตอนที่ 2
4. **ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์** ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากการค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3
5. **ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ** เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

ทักษะ

การคิดทางประวัติศาสตร์
(Historical thinking skills)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ดังนี้

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากงานเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์	สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์
<p>วิธีการทางประวัติศาสตร์ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายว่าจะศึกษาอะไรสมัยไหนเพราะเหตุใด โดยคำนึงถึงสมมติฐานหลักและตั้งคำถามประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2. การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ผู้เรียนหาข้อมูลและเก็บรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาที่มีอยู่หลากหลายประเภท 3. การวิเคราะห์และการตีความหลักฐาน การตรวจสอบหลักฐานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของหลักฐาน รวมทั้งตีความหลักฐานอย่างมีเหตุผลและปราศจากอคติ 4. การสังเคราะห์ข้อเท็จจริง เป็นขั้นตอนของการนำเอาข้อมูลและข้อเท็จจริงในอดีตที่ผ่านขั้นตอนของการวิเคราะห์และตีความจากหลักฐานต่างๆ มาผสมผสานสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่างๆ เข้าด้วยกัน 5. การนำเสนอเรื่องที่ศึกษา ผู้เรียนจะต้องจัด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการในการศึกษาเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมุติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผลการสังเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ 2. วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกตั้งประเด็นปัญหา ค้นคว้า ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จนนำไปสู่การได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์(ต่อ)

วิธีการทางประวัติศาสตร์	สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์
ระเบียบข้อเท็จจริงต่างๆ แล้วนำเสนอประเด็นทางประวัติศาสตร์นั้นอย่างมีเหตุผล น่าสนใจมีความต่อเนื่อง และมีความเป็นจริงมากที่สุด	

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) โดยศึกษาจากงานเอกสาร ตำราแลงานวิจัยต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์สาระสำคัญของการอ่านและการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3

วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณา เป็น 1 – 2 และ 3	สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดย เรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1– 2 และ 3
<p>วิธีการดังกล่าวมีกระบวนการ 3 ขั้นตอนได้แก่</p> <p>1. ลำดับที่ 1 ในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (First-Order documents) ขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น โดยผู้สอนจะใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน และผู้สอนจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นอิสระซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้ใช้คำถามที่ปลายเปิดและปลายปิดแก่นักเรียน</p>	<p>1. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 เป็นกระบวนการในการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาประเด็นหรือหัวข้อทางประวัติศาสตร์โดยผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานให้กับผู้เรียน ใน 2 ขั้นตอนแรกโดยในขั้นตอนที่ 3 ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย</p> <p>2. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียน</p>

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3(ต่อ)

วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการ พิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3	สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับ การพิจารณาเป็น 1– 2 และ 3
<p>2. ลำดับที่ 2 ในการศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์(Second -Order documents) เป็นการใช้หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาสนับสนุนหรือท้าทายหลักฐานในลำดับที่ 1 โดยที่อาจจะเป็นหลักฐานเอกสาร ภาพหรือสิ่งประดิษฐ์ในการดำเนินการในแบบแผนนี้มีเป้าหมาย 2 ประการ ได้แก่ เพื่อสนับสนุนแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในลำดับที่ 1 และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดที่ค้นพบจากการศึกษาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในลำดับที่ 1</p> <p>3. ลำดับที่ 3 ในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์(Third -Order documents) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดหาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานชั้นต้น โดยที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับหลักฐานที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ในลำดับที่ 1 เพื่อนำมาใช้ในการอภิปรายอันจะนำไปสู่ข้อสรุป</p>	<p>ได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การสนับสนุนและท้าทายแนวคิดสำคัญของหลักฐานที่เป็นหลักฐานหลักในการศึกษาประเด็นหรือหัวข้อทางประวัติศาสตร์</p> <p>3. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการและใช้ทักษะในการสืบค้นและจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นหลักฐานหลักในการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของหลักฐานที่นักเรียนต้องไปสืบค้น</p> <p>4. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ค้นคว้าวิเคราะห์ เปรียบเทียบสังเคราะห์จนนำไปสู่การได้มาซึ่งข้อสรุป</p>

3. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 สร้างหลักการของกระบวนการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำสาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในข้อ 2 มาพัฒนาเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการเรียนการสอน

สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการ พิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3	หลักการของกระบวนการเรียนการสอน
1. วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการในการศึกษาเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมุติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลทีรวบรวบมาอย่างเป็นระบบ การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผลการสังเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์	1. ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมุติฐานไว้เป็นกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำตอบนั้นได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้ 2. การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จาก หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกตั้งประเด็นปัญหา ค้นคว้า ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จนนำไปสู่การได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์	3. การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)

สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3	หลักการของกระบวนการเรียนการสอน
	พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์
1. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 เป็นกระบวนการในการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาประเด็นหรือหัวข้อทางประวัติศาสตร์โดยผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานให้กับผู้เรียน ใน 2 ขั้นตอนแรกโดยในขั้นตอนที่ 3 ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย	1. การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น
2. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การสนับสนุนและท้าทายแนวคิดสำคัญของหลักฐานที่เป็นหลักฐานหลักในการศึกษาประเด็นหรือหัวข้อทางประวัติศาสตร์	2. การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
3. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการและใช้ทักษะในการสืบค้นและจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นหลักฐานหลักในการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ	3. การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)

สาระสำคัญของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3	หลักการของกระบวนการเรียนการสอน
เกี่ยวกับลักษณะของหลักฐานที่นักเรียนต้องไปสืบค้น	
4. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ค้นคว้า วิเคราะห์ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ จนนำไปสู่การได้มาซึ่งข้อสรุป	4. การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

จากการพัฒนาหลักการของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

1) ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐานไว้เป็นกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำตอบนั้นได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้

2) การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

3) การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น

4) การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์
ในประเด็นต่าง ๆ จาก หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา
จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5) การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทาง
ประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด
การเรียนรู้พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเองสามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง
สมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

3.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำหลักการของกระบวนการเรียนการสอนที่ได้จากข้อ 3.1 มากำหนด
วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนดังแสดงในแผนภาพที่ 3 ซึ่งจากแผนภาพพบว่า
วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการ
คิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทาง
ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

แผนภาพที่ 3 การพัฒนาวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียน

3.3 พัฒนาขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 มาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยบูรณาการแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ดังแสดงในแผนภาพที่ 4

1) การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการในการศึกษาเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมุติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาอย่างเป็นระบบ การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผลการสังเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน การสังเคราะห์ข้อเท็จจริง และการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา

ในแต่ละขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถอธิบายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนและจากพฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์	พฤติกรรมที่แสดงออก	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
กำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา	1. ผู้เรียนตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้เพื่อเป็นการระบุประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ 2. ผู้เรียนสำรวจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในประเด็นทาง	ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยพร้อมทั้งใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมุติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และตรวจสอบข้อมูลได้

ตารางที่ 5 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

วิธีการทางประวัติศาสตร์	พฤติกรรมที่แสดงออก	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
	<p>ประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ</p> <p>3. ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า และตรวจสอบข้อมูลให้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้</p>	ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้
การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ	<p>1. ผู้เรียนสำรวจหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเบื้องต้นเพื่อกำหนดหลักฐานสำคัญที่ต้องใช้ในการศึกษาตามประเด็นที่ตั้งไว้</p> <p>2. ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ โดยคำนึงถึงขอบข่าย ประเด็นที่ศึกษา/</p>	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจ ค้นคว้า และศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ตามที่กำหนดไว้
การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน	<p>1. ผู้เรียนวิเคราะห์และประเมินค่าลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งภายนอกและภายในของหลักฐานทางประวัติศาสตร์</p> <p>2. ผู้เรียนตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยเริ่มจากการแปลความหมาย การวิพากษ์วิจารณ์ และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล</p>	จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต ตรวจสอบและวิพากษ์หลักฐานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของหลักฐาน รวมทั้งตีความหลักฐานอย่างมีเหตุผลและปราศจากอคติ
การสังเคราะห์ข้อเท็จจริง	ผู้เรียนนำเอาข้อมูลที่ผ่านมาการขึ้นตอนของการวิเคราะห์ ประเมินค่า และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาผสมผสานให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันของเรื่องราวทาง	สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ทบทวน และไตร่ตรองข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการวิเคราะห์ ประเมินค่า และตีความ โดยนำข้อเท็จจริงที่ผ่านมา

ตารางที่ 5 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

วิธีการทางประวัติศาสตร์	พฤติกรรมที่แสดงออก	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
	ประวัติศาสตร์	ขั้นตอนดังกล่าวมาเชื่อมโยงและเรียบเรียงอย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่อตอบข้อสมมติฐาน
การนำเสนอเรื่องที่ศึกษา	1. ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง 2. ผู้เรียนนำเสนอผลงานและสามารถอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามประเด็นที่ศึกษา	ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำเสนอข้อค้นพบจากประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาสร้างเป็นผลงาน แล้วนำเสนออย่างต่อเนื่อง น่าสนใจ และมีเหตุผล

2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3

วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่เน้นการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการสืบสอบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นขั้นตอนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจทางประวัติศาสตร์และพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของ Drake และ Brown(2003) โดยมีขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 และการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3

ในแต่ละขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 สามารถอธิบายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนและจากพฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาพื้นฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3

วิธีการศึกษา หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อย่าง เป็นระบบโดย เรียงลำดับการ พิจารณาเป็น 1– 2 และ 3	พฤติกรรมที่แสดงออก	แนวทางการจัดการเรียน การสอน
การศึกษาหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ ลำดับที่ 1	1. ผู้เรียนร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมจำนวน 1 ชิ้น ในประเด็นเกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน	1. เตรียมและกำหนดหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 1 ชิ้น ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว โดยผู้สอนประกอกระตุ้นด้วยการใช้คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย
การศึกษาหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ ลำดับที่ 2	1. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์ 2. ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อค้นพบจากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3. ผู้เรียนการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากการเชื่อมโยงข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 1	1. เตรียมและกำหนดหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 3-5 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว 2. สนับสนุนให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ข้างต้นมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับข้อ

ตารางที่ 6 แนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3(ต่อ)

วิธีการศึกษา หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อย่าง เป็นระบบโดย เรียงลำดับการ พิจารณาเป็น 1- 2 และ 3	พฤติกรรมที่แสดงออก	แนวทางการจัดการเรียน การสอน
		ค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1 ทั้งในส่วนของข้อสนับสนุนหรือข้อ แตกต่าง โดยใช้การอภิปราย ซักถามที่อิงข้อมูลจากหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ เพื่อตอบข้อ สงสัยหรือพิสูจน์สมมติฐาน
การศึกษาหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ ลำดับที่ 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและ จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ใน ขั้นตอนที่ 1 2. ผู้เรียนนำหลักฐานขั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและ จัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และ ตีความ 3. ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อ ค้นพบในขั้นตอนที่ 1 และ 2 4. ผู้เรียนนำเสนอข้อค้นพบประเด็น ทางประวัติศาสตร์จากการศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ฝึกให้ผู้เรียนได้ศึกษา สำนวน ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐาน ขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มี ความสัมพันธ์กับหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ เพื่อ 1 นำมาวิเคราะห์และตีความ 2. สนับสนุนให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้ จากการวิเคราะห์ และตีความ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ข้างต้น มาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับข้อ ค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1 ทั้งในส่วนของข้อสนับสนุนหรือข้อ แตกต่าง โดยใช้การอภิปราย ซักถามที่อิงข้อมูลจากหลักฐาน

ตารางที่ 6 แนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 (ต่อ)

วิธีการศึกษา หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อย่าง เป็นระบบโดย เรียงลำดับการ พิจารณาเป็น 1-2 และ 3	พฤติกรรมที่แสดงออก	แนวทางการจัดการเรียน การสอน
	หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ ของทุกลำดับ	ทางประวัติศาสตร์ เพื่อตอบข้อ สงสัยหรือพิสูจน์สมมติฐาน

จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 นำมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยบูรณาการแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ดังแสดงในแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและกำหนดตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและตรวจสอบข้อมูลได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค้นคว้าและศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่างๆ ที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ตามที่กำหนดไว้
3. จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนสังเกตตรวจสอบและวิพากษ์หลักฐานเพื่อประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของหลักฐานรวมทั้งตีความหลักฐานอย่างมีเหตุผลและปราศจากอคติ
4. สนับสนุนให้ผู้เรียนนำข้อเท็จจริงที่ผ่านการวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์มาสังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่อพิสูจน์ข้อสมมติฐาน
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำเสนอข้อค้นพบจากประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาสร้างเป็นผลงานแล้วนำเสนออย่างต่อเนื่องน่าสนใจและมีเหตุผล

ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

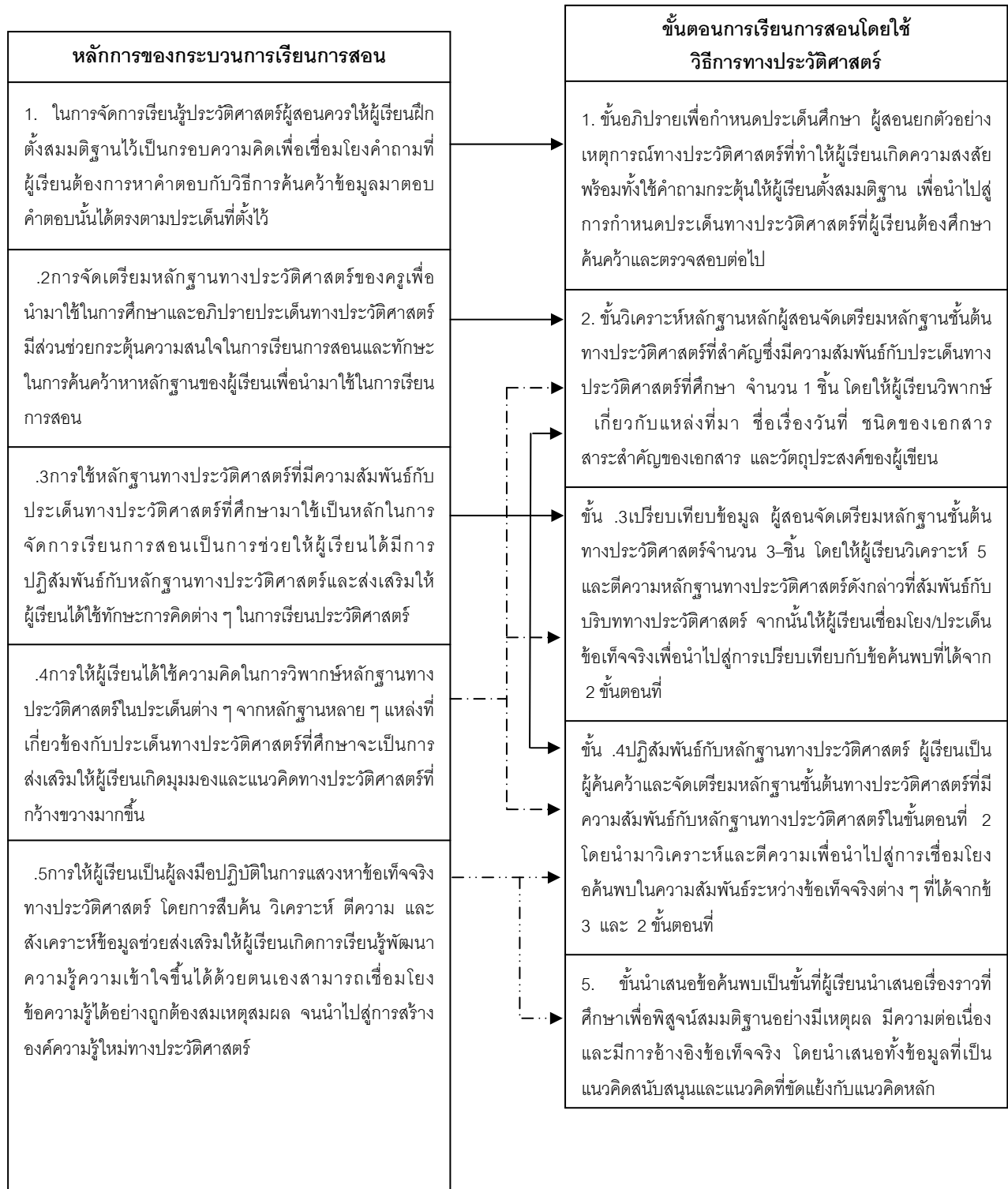
1. **ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา**ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยพร้อมทั้งใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป
2. **ขั้นวิเคราะห์หลักฐาน**หลักผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 1 ชั้นโดยให้ผู้เรียนวิพากษ์หลักฐานเกี่ยวกับแหล่งที่มา ชื่อเรื่องวันที่ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสารและวัตถุประสงค์ของผู้เขียน
3. **ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล**ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 - 5 ชั้นโดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์จากนั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2
4. **ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์**ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3
5. **ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ**เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานอย่างมีเหตุผลมีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริงโดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

แนวทางการจัดการเรียนการสอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3

1. เตรียมและกำหนดหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 1 ชั้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวโดยผู้สอนกระตุ้นด้วยการใช้คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย
2. เตรียมและกำหนดหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 3-5 ชั้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว
3. สนับสนุนให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ข้างต้นมาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับข้อค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1 ทั้งในส่วนของข้อสนับสนุนหรือข้อแตกต่างโดยใช้การอภิปรายซักถามที่อิงข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อตอบข้อสงสัยหรือพิสูจน์สมมติฐาน
4. ฝึกให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำมาวิเคราะห์และตีความ

เมื่อนำหลักการของกระบวนการเรียนการสอนมาเชื่อมโยงกับขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ทำให้มองเห็นความสอดคล้องระหว่างหลักการและขั้นตอนการเรียนการสอน ดังแสดงในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 ความสอดคล้องระหว่างหลักการของกระบวนการเรียนการสอนกับขั้นตอนการเรียนการสอน

3.5 วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนของ กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอนและวิธีสอนของ กระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	เทคนิค/วิธีสอน
ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอภิปราย เพื่อกำหนดประเด็นศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในประเด็นทาง ประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือ หนังสือที่ผู้สอนแนะนำ 2. ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย 3. ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียน ตั้งสมมติฐาน เพื่อนำไปสู่การกำหนด ประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้อง ศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> ● การบรรยาย ● การใช้คำถาม เพื่อ ให้ ผู้ เรี ย น ตั้งสมมติฐาน ● การยกตัวอย่าง เรื่อง ร าว ท าง ประวัติศาสตร์โดย ใช้หลักฐานชั้นปฐม ภูมิ ● การวิเคราะห์ ประเด็น ทาง ประวัติศาสตร์
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ หลักฐานหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับ ประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา 2. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้น ทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิด ของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร และ วัตถุประสงค์ของ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้หลักฐาน ช้ น ต้ น ท าง ประวัติศาสตร์ที่ สัมพันธ์กับประเด็น ทางประวัติศาสตร์ ที่ศึกษา ● การใช้คำถาม กระตุ้นให้ผู้เรียน

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอนและวิธีสอนของ กระบวนการเรียนการสอน (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	เทคนิค/วิธีสอน
<p>ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ หลักฐานหลัก (ต่อ)</p>	<p>ผู้เขียน</p>	<p>แสดงทัศนคติจาก การวิเคราะห์ หลักฐานชั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การอภิปรายทั้ง ชั้นเรียน ● การอภิปราย กลุ่มย่อย ● การทำงานกลุ่ม ● การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล ● การนำเสนอ ผลงาน
<p>ขั้นตอนที่ 3 ขั้น เปรียบเทียบข้อมูล</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทาง ประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 3 – 5 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา 2. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่ สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททาง ประวัติศาสตร์ 3. ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อค้นพบจากการ วิเคราะห์และตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ 4. ผู้เรียนการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้หลักฐาน ชั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่ สัมพันธ์กับประเด็น ทางประวัติศาสตร์ ที่ศึกษา ● การวิเคราะห์ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ ● การตีความ หลักฐานทาง

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้การสอน เทคนิคการสอนและวิธีสอนของ กระบวนการเรียนการสอน (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	เทคนิค/วิธีสอน
<p>ขั้นตอนที่ 3 ขั้น เปรียบเทียบข้อมูล (ต่อ)</p>	<p>จากการเชื่อมโยงข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับ ข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2</p>	<p>ประวัติศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การอภิปราย กลุ่มย่อยและการ อภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การใช้คำถาม กระตุ้นการ เปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ ระหว่างข้อค้นพบที่ ได้จากหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ ในแต่ละหลักฐาน ● การแลกเปลี่ยน ข้อมูล ● การบันทึกข้อมูล
<p>ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์ กับหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียม หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มี ความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในขั้นตอนที่ 2 2. ผู้เรียนนำหลักฐานขั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วย ตนเองมาวิเคราะห์และตีความ 3. ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอน ที่ 2 และ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ● การสืบค้น หลักฐานขั้นต้นทาง ประวัติศาสตร์ที่ สัมพันธ์กับประเด็น ทางประวัติศาสตร์ ที่ศึกษา ● การวิเคราะห์ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอนและวิธีสอนของ กระบวนการเรียนการสอน (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	เทคนิค/วิธีสอน
<p>ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์ กับหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์(ต่อ)</p>		<ul style="list-style-type: none"> ● การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ● การอภิปรายกลุ่มย่อยและการอภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การใช้คำถามกระตุ้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานในแต่ละขั้นตอน ● การแลกเปลี่ยนข้อมูล ● การบันทึกข้อมูล ● การใช้ผังภาพความคิด ● เทคนิคการทำงานกลุ่ม
<p>ขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนสังเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 2-4 เพื่อตอบสมมติฐาน 2. ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก 3. ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● การอภิปรายกลุ่มย่อยและการอภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การวิเคราะห์ข้อมูล ● การสังเคราะห์ข้อมูล ● การใช้ ผัง ภาพความคิด ● การนำเสนอผลงาน

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอนและวิธีสอนของ
กระบวนการเรียนการสอน (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	เทคนิค/วิธีสอน
		หน้าชั้นเรียน ● การกระตุ้นให้ผู้เรียน ใช้เหตุผลในการเรียบ เรียงเรื่องราวจากข้อ ค้นพบ ● การทำงานกลุ่ม ● การทำรายงาน

4. การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
ซึ่งผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพในด้านความ
เป็นมาของกระบวนการเรียนการสอน แนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการ
สอน องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์
ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตาม
กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

4.1 ปรับชื่อขั้นตอนการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนให้สอดคล้องกับกิจกรรม
การเรียนการสอน ดังนี้

4.1.1 ขั้นตอนที่ 1 จาก “ขั้นตั้งสมมติฐานเพื่อกำหนดประเด็นปัญหา” เป็น
“ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา”

4.1.2 ขั้นตอนที่ 2 จาก “ขั้นอภิปรายตามประเด็น” เป็น “ขั้นวิเคราะห์
หลักฐานหลัก”

4.1.3 ขั้นตอนที่ 3 จาก “ขั้นแยกแยะหลักฐาน” เป็น “ขั้นเปรียบเทียบ
ข้อมูล”

4.1.4 ขั้นตอนที่ 4 จาก “ขั้นสืบค้นเพื่อเชื่อมโยง” เป็น “ขั้นปฏิสัมพันธ์กับ
หลักฐานทางประวัติศาสตร์”

4.2 เขียนรายละเอียดเพิ่มเติมให้ชัดเจนเกี่ยวกับการฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติการสืบค้นด้วยตนเองในขั้นตอนที่ 4 ต่อไป

4.3 ควรสอนสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นต่อการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนก่อนแล้วจึงให้ผู้เรียนดำเนินการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่อไป

4.4 ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 ขึ้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา และขั้นตอนที่ 4 ขึ้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ควรนำเทคนิคแผนผังกราฟิกแบบต่าง ๆ (Graphic Organization) มาใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.5 ควรเพิ่มเติมการใช้หลักฐานชั้นรอง (ทุติยภูมิ) ในการจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนที่ 3 ขึ้นเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจและเรียนรู้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กว้างขวางมากขึ้น

4.6 ในขั้นตอนที่ 5 ขึ้นนำเสนอข้อค้นพบ ควรเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนเพื่อออกแบบการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการจากทางเลือกที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การเขียนรายงาน การใช้เส้นเวลา การใช้แผนผังกราฟิก เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มีการดำเนินการดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาในด้านคำอธิบายรายวิชา จุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ

ประกอบการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และหนังสือแบบเรียนเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

1.2 เลือกเนื้อหาในสาระประวัติศาสตร์ เพื่อใช้ในการทดลองสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น ได้เนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 เรื่อง รวม 30 ชั่วโมง และผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดชั่วโมงเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของรายวิชาลักษณะของเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ได้แก่ การประเมินค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาการทางด้านการเมืองการปกครอง ลักษณะทางสังคมสภาพเศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสมัยอยุธยา

1.3 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ซึ่งแต่ละแผนประกอบด้วยชื่อแผนการจัดการเรียนรู้จำนวนคาบจุดประสงค์การเรียนรู้สาระกิจกรรมการเรียนรู้สื่อ/แหล่งการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมด 5 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 6 ชั่วโมง โดยกำหนดขั้นตอนหลักของกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

- 1) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ
- 2) ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย
- 3) ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 3 – 5 ชิ้นเพื่อให้ผู้เรียนศึกษา
- 2) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์
- 3) ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อค้นพบจากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากการเชื่อมโยงข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

- 1) ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนนี้ 2
- 2) ผู้เรียนนำหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความ
- 3) ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนนี้ 2 และ 3

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ

- 1) ผู้เรียนสังเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 2-4 เพื่อตอบสมมติฐาน
- 2) ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก
- 3) ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองสอน (Try Out) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม จำนวน 1 ห้องเรียนในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2554เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากขึ้นได้ข้อมูลดังนี้

1.4.1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้ มีนักเรียนบางส่วนสามารถวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานได้ แต่มีนักเรียนบางส่วนที่ยังวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ครอบคลุมกับประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนสังเคราะห์ข้อมูลนั้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับการเชื่อมโยงข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน และไม่มี ความมั่นใจในการนำเสนอข้อมูลของตน

1.4.2 ด้านเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในบางขั้นตอนจำเป็นต้องให้เวลากับนักเรียนมากขึ้น เช่น การสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การร่วมกันวิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การเชื่อมโยงข้อมูล และการออกแบบการนำเสนอข้อมูล เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ แต่เนื่องจากนักเรียนยังไม่เคยได้รับการฝึกฝนทักษะ/กระบวนการดังกล่าวมาก่อนทำให้ต้องใช้เวลามากเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของในแต่ละกิจกรรม

หลังจากนั้นจึงนำข้อค้นพบจากการทดลองสอน (Try Out) มาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนต่อไป ซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนที่ได้ปรับปรุงหลังจากนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอนก่อนการนำไปทดลองใช้	กิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรับปรุง
<p>ขั้นที่ 1 อภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ 2. ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย 3. ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนยกตัวอย่าง 3. ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น อันเป็นการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป 4. ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ
<p>ขั้นที่ 2 วิเคราะห์หลักฐานหลัก</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา 2. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา 2. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง

ตารางที่ 8 ผลการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)

ขั้นตอน การเรียน การสอน	กิจกรรมการเรียนการสอนก่อนการ นำไปทดลองใช้	กิจกรรมการเรียนการสอนที่ ปรับปรุง
	วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน	วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน
ขั้นที่ 3 ขั้น เปรียบเทียบ ข้อมูล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 3 – 5 ชิ้นเพื่อให้ผู้เรียนศึกษา 2. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์ 3. ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อค้นพบจากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 4. ผู้เรียนการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากการเชื่อมโยงข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือหลักฐานขั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2-3 ชิ้นที่มีเนื้อหาสนับสนุนและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา 2. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์ 3. ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลของหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นตามประเด็นที่ได้วิเคราะห์และตีความกับหลักฐานหลักในขั้นตอนที่ 2 4. ผู้เรียนนำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อค้นพบใน

ตารางที่ 8 ผลการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอนก่อนการนำไปทดลองใช้	กิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรับปรุง
		<p>ขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2</p>
<p>ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 2. ผู้เรียนนำหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความ 3. ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือขั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 2. ผู้เรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์ 3. ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เพื่อตอบสมมติฐาน
<p>ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนสังเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 2 - 4 เพื่อตอบสมมติฐาน 2. ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ในลักษณะของแผนผังกราฟฟิกหรือเส้นเวลา 2. ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา 3. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อสรุปที่

ตารางที่ 8 ผลการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอนก่อนการนำไปทดลองใช้	กิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรับปรุง
	แนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก 3. ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา	เกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา 4. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งใช้วัดก่อนและหลังจากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยมีการดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแบบวัด

แบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ใน 3 มาตรฐาน ได้แก่ การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์และการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยจะใช้วัดผู้เรียนทั้งก่อนและหลังการทดลองในการสร้างแบบวัดผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ทั้งในด้านการคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์และการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์ จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในแต่ละมาตรฐานนั้นถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การ National Center for History in the Schools (UCLA) (1996) เพื่อให้ผู้สอนในระดับประถมศึกษาตั้งแต่ปีที่ 5 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 นำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อวัดผลเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในแต่ละด้าน โดยที่เมื่อผู้เรียนได้รับการศึกษาจนครบตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ปีที่ 5 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จนครบทั้ง 5 มาตรฐาน

ในการสอนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในแต่ละมาตรฐานนั้น ผู้สอนมีความจำเป็นต้องเลือกตัวชี้วัดในแต่ละมาตรฐานให้เหมาะสมกับระดับชั้นที่สอนประกอบกัน เพื่อให้การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (National Center for History in the Schools (UCLA) (1996) ซึ่ง Egan (1997; cited in Taylor และ Young, 2004: 72-73) ได้กล่าวถึงจุดเน้นเกี่ยวกับการเริ่มต้นในการศึกษาทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง โดยที่ Egan ได้นำเสนอลำดับชั้นของช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้ 4 ลำดับชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 Mythic อยู่ในช่วงอายุถึง 7 ปี ซึ่งในขั้นนี้ นักเรียนจะมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องเล่าที่มีความเร้าใจ อาจจะเป็นเรื่องที่เป็นความจริงหรือเรื่องเกี่ยวกับการจินตนาการ และเรื่องเกี่ยวกับการแสดงให้เห็นถึงในทางกันข้าม เช่น เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับความดี ความชั่ว เป็นต้น

ขั้นที่ 2 Romantic อยู่ในช่วงอายุ 7-16 ปี ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสนใจเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความจริงซึ่งมีความสำคัญ ผู้เรียนในวัยนี้ จะมีความสนใจในการค้นหาอัตลักษณ์ของตน ทั้งนี้พวกเขาต้องการที่จะได้ยินและมุ่งเน้นความสนใจไปที่เรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือวีรกรรมที่สำคัญของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นความจริง

ขั้นที่ 3 Philosophic อยู่ในช่วงอายุ 16-20 ปี ผู้เรียนในกลุ่มนี้เป็นวัยเริ่มต้นในการค้นหาความจริงทางประวัติศาสตร์ด้วยการทำวิจัยโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนโดยทั่วไปและประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยภาพรวม

ขั้นที่ 4 Ironic เป็นช่วงผู้ใหญ่ ซึ่งในกลุ่มนี้จะเริ่มทำความเข้าใจและมีความซาบซึ้งอย่างละเอียดอ่อนเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ทั้งนี้ Egan (1997) ได้แนะนำถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นจะต้องคำนึงถึงลำดับชั้นเกี่ยวกับความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เกิดประสิทธิภาพกับผู้เรียนสูงสุด

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะมีอายุประมาณ 14-15 ปี เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลำดับชั้นของช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) แล้วจะตรงกับขั้นที่ 2 Romantic โดยเป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาอัตลักษณ์ของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาเรื่องราวที่เป็นความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับวีรกรรมของ

บุคคลทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของตน ดังนั้นจึงควรเป็นการวางพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การเรียบเรียงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยใช้เส้นเวลา การวิเคราะห์ การตีความ เป็นต้น ที่จำเป็นต่อการทำวิจัยทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนของช่วงวัยต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อนำช่วงวัยของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาเปรียบเทียบกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน จะสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 ถึง 3 ของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เท่านั้น โดยที่มาตรฐานที่ 4 และ 5 นั้นจะเกี่ยวข้องกับทักษะที่เป็นมาตรฐานของความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ในระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางประวัติศาสตร์และการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ซึ่งจะตรงกับลำดับขั้นที่ 3 และ 4 ของ Egan (1997) ซึ่งยังไม่เหมาะสมต่อการนำองค์ประกอบของมาตรฐานดังกล่าวในทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไปจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาตรฐานที่เป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 มาตรฐานที่สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียน ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ 2) ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ และ 3) การวิเคราะห์และการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในสาระประวัติศาสตร์ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสร้างแบบวัดของวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการศึกษาพบว่า มีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางในสาระประวัติศาสตร์ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่เป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำรายละเอียดของมาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในมาตรฐานที่ 1 ถึงมาตรฐานที่ 3 มาทำการสังเคราะห์รายละเอียดของตัวชี้วัดร่วมกับกับตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในการสังเคราะห์ตามตารางแสดงการสังเคราะห์ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จากมาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามตารางที่ 1 ตามที่ได้สังเคราะห์ไว้ในบทที่ 2 ซึ่งจากการสังเคราะห์ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จากมาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามกระบวนการเรียนการสอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ทำให้ได้ตัวชี้วัดของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จำนวน 8 ตัวชี้วัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- (1) ตั้งสมมติฐานและกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
 - (2) ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
 - (3) เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
 - (4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
 - (5) แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ
 - (6) ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์
 - (7) สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ
 - (8) แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์
- 3) สร้างตารางโครงสร้างเนื้อหา และจำนวนข้อของแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระกับจำนวนข้อสอบของแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

สาระ	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	หัวเรื่องย่อย	จำนวน ข้อโมง	จำนวน ข้อฉบับ tryout	ข้อ สอบ ข้อที่	จำนวน ข้อฉบับ ใช้จริง
สาระที่ 4: ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1:เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถ ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์มา วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	.1 ประเมินความ น่าเชื่อถือของหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ใน ลักษณะต่างๆ	วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะ ต่างๆอย่างง่าย ๆ ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ ในท้องถิ่นของตนเองหรือหลักฐานสมัย อยุธยา	วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะ ต่างๆอย่างง่าย ๆ ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ องถิ่นของตนเองหรือหลักฐานสมัยใน อยุธยา	2			
		.2 วิเคราะห์ความ แตกต่างระหว่างความ จริงกับข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์	ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร - ต่างๆ ในสมัยอยุธยาและธนบุรี -การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความ คิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์	ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร - ต่างๆ ในสมัยอยุธยาและธนบุรี การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความ คิดเห็นรวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์	2	2	ข้อ 1 ข้อ 2	1
		.3 เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือ	ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐาน - ที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยธนบุรีและ อยุธยา	ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐาน - ญในสมัยธนบุรีและที่แสดงเหตุการณ์สำคัญ อยุธยา	2			
					2			

ตารางที่ 9 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระกับจำนวนข้อสอบของแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์(ต่อ)

สาระ	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	หัวเรื่องย่อย	จำนวน ข้อโม่ง	จำนวน ข้อฉบับ tryout	ข้อ สอบ ข้อที่	จำนวน ข้อฉบับ ใช้จริง
สาระที่ 4: ประวัติศาสตร์			-ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล และตีความทางประวัติศาสตร์	ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล - และตีความทางประวัติศาสตร์	2			
	มาตรฐาน ส 4.3: เข้าใจ ความเป็นมาของ ชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความ รัก ความภูมิใจ และ ธำรงความเป็นไทย	.1วิเคราะห์พัฒนาการ ของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่าง ๆ .2วิเคราะห์ปัจจัยที่ ส่งผลต่อความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรืองของ อาณาจักรอยุธยา .3ระบุนโยบายและ วัฒนธรรมไทยสมัย อยุธยาและธนบุรี และ อิทธิพลของภูมิปัญญา ดังกล่าวต่อการพัฒนา ชาติไทยในยุคต่อมา	กา -รสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของ - อาณาจักรอยุธยา พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาใน - ด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ และการ 1 กอบกู้เอกราช -ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัย อยุธยา การกอบ 2 การเสียกรุงศรีอยุธยาคครั้งที่ - กู้เอกราช วีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของ - บุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์ ชาติไทย	การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา - อความเจริญรุ่งเรืองของปัจจัยที่ส่งผลต่อ - อาณาจักรอยุธยา พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาใน - ารของอาณาจักรอยุธยาใน ด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ และการ 1 กอบกู้เอกราช ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัย - อยุธยา การกอบ 2 การเสียกรุงศรีอยุธยาคครั้งที่ - กู้เอกราช วีกรรมของบรรพบุรุษไทย - ผลงานของ บุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์ ชาติไทย	2 2 8 2 2 2 2		ข้อ 3 ข้อ 4 ข้อ 5	2

4) สร้างแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ โดยให้นักเรียนเขียนอธิบายคำตอบ

ตารางที่ 10 โครงสร้างของทักษะและจำนวนข้อของแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์	ข้อสอบข้อที่				
	1	2	3	4	5
1. ตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์	1.1	2.1	3.1	4.1	5.1
2. กำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์	1.2	2.2	3.2	4.2	5.2
3. ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์	1.3	2.3	3.3	4.3	5.3
4. เปรียบเทียบคุณสมบัติที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์	1.4	2.4	3.4	4.4	5.4
5. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์	1.5	2.5	3.5	4.5	5.5
6. แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	1.6	2.6	3.6	4.6	5.6
7. ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์	1.7	2.7	3.7	4.7	5.7
8. สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ	1.8	2.8	3.8	4.8	5.8
9. แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์	1.9	2.9	3.9	4.9	5.9

5) สร้างเกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยพิจารณาจาก องค์ประกอบ 8 ประการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ได้มาจากการสังเคราะห์

มาตรฐานของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ร่วมกับตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามกระบวนการเรียนการสอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยมีรายละเอียดของเกณฑ์การให้คะแนน (rubric score) ในแต่ละข้อดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 11 เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

คะแนน/ ความหมาย	ตั้งสมมติฐานและกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา 	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1, 5.2
2 พอใช้	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา 	
1 ต้องปรับปรุง	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมเป็นบางส่วน และครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาเป็นบางส่วน - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา 	
0 ไม่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ไม่เหมาะสมและไม่ครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา ขาดความชัดเจนและขาดรายละเอียดกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา หรือไม่มีการตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่ต้องการศึกษา 	

ตารางที่ 11 เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

คะแนน/ ความหมาย	ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏใน หลักฐานทางประวัติศาสตร์	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารได้ถูกต้อง - บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีรายละเอียดที่สมบูรณ์	1.3, 2.3, 3.3, 4.3, 5.3
2 พอใช้	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารได้ถูกต้อง - บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐานได้ถูกต้อง เป็นส่วนมาก และระบุรายละเอียดได้ครอบคลุมเป็นส่วนมาก	
1 ต้องปรับปรุง	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารได้ถูกต้อง - บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐานได้ถูกต้อง เป็นบางส่วน และขาดรายละเอียดที่ชัดเจน	
0 ไม่ดี	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารไม่ถูกต้อง - ไม่บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐาน	

คะแนน/ ความหมาย	เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - แสดงวิธีการเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง	1.4, 2.4, 3.4, 4.4, 5.4
2 พอใช้	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - แสดงวิธีการเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ได้ถูกต้องบางส่วน	
1 ต้องปรับปรุง	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - แสดงวิธีการเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง	
0 ไม่ดี	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ถูกต้อง - เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง	

ตารางที่ 11 เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

คะแนน/ ความหมาย	วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจาก ข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดีมาก	- แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูล ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง ชัดเจน - ให้เหตุผลในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับ ข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	1.5, 2.5, 3.5, 4.5, 5.5
2 ดี	- แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูล ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องเป็นส่วนมาก - ให้เหตุผลในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับ ข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ชัดเจน	
1 พอใช้	- แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูล ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องบางส่วน - ให้เหตุผลในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับ ข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ชัดเจน	
0 ไม่ดี	- ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น จากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้	

คะแนน/ความหมาย	แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน ครอบคลุมทุกประเด็น	1.6, 2.6, 3.6, 4.6,
2 พอใช้	- แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน แต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็น	5.6
1 ต้องปรับปรุง	- แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้เหมาะสมเป็นบางส่วน	
0 ไม่ดี	- ไม่แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้	

ตารางที่ 11 เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

คะแนน/ ความหมาย	ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ถูกต้อง มีเหตุผล และสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์	1.7, 2.7, 3.7, 4.7,
2 พอใช้	- ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ เหตุผลเหมาะสมและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์เป็นบางส่วน	5.7
1 ต้องปรับปรุง	- ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ถูกต้องบางส่วน แต่ขาดเหตุผลและความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์	
0 ไม่ดี	- ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายไม่ถูกต้อง	

คะแนน/ ความหมาย	สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอ	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้อง และครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่นำเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่นำเสนอได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน	1.8, 2.8, 3.8, 4.8, 5.8
2 พอใช้	- สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้อง และครอบคลุมเป็นส่วนมาก - เรียบเรียงข้อมูลที่นำเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนมาก - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่นำเสนอได้อย่างเหมาะสม แต่ขาดรายละเอียดที่สมบูรณ์	

ตารางที่ 11 เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

คะแนน/ ความหมาย	สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคม สมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผล ประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ	ข้อสอบ ข้อที่
1 ต้องปรับปรุง	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ ถูกต้องเป็นส่วนน้อย แต่ขาดความครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ เป็นส่วนน้อย - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้เหมาะสมบางส่วน ขาดรายละเอียด 	1.8, 2.8, 3.8, 4.8, 5.8
0 ไม่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมสมัยนั้นได้ไม่ถูกต้อง ขาดความครอบคลุม และไม่มีความต่อเนื่องตามลำดับเวลา - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้ไม่เหมาะสมและขาดรายละเอียด 	

คะแนน/ความหมาย	แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับ ของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของ ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง มีสาระสำคัญครบถ้วน	1.9, 2.9, 3.9, 4.9,
2 พอใช้	- แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของ ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง สาระสำคัญไม่ครบถ้วน	5.9
1 ต้องปรับปรุง	- แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของ ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ถูกต้องบางส่วน หรือไม่มีการแปลง ข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลา	
0 ไม่ดี	- แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของ ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ไม่ถูกต้อง หรือไม่มีการแปลงข้อมูล ที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลา	

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพแบบวัด

1) นำแบบวัดและเกณฑ์การให้คะแนนที่สร้างเสร็จไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับทักษะที่ต้องการวัด ลักษณะการใช้คำถาม รวมทั้งการใช้ภาษาที่ถูกต้องซึ่งการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดนี้ใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) ซึ่งมีลักษณะการให้คะแนนคือ

1 หมายถึงข้อคำถามสอดคล้องกับทักษะที่ต้องการวัด

0 หมายถึงไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับทักษะที่ต้องการวัด

-1 หมายถึงข้อคำถามไม่สอดคล้องกับทักษะที่ต้องการวัด

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหาคือค่าดัชนี IOC ต้องมากกว่า 0.5 ($IOC \geq 0.50$) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านไว้ดังนี้ (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญแสดงในภาคผนวก ก)

1.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนประวัติศาสตร์ที่มีประสบการณ์การทำงาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.3) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน

ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมาคำนวณค่า IOC เป็นรายข้อพบว่าข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อสอบไว้ทั้งหมดนอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อสอบรายข้อทั้งทางด้านภาษาความเหมาะสมและเสนอแนะแนวทางในการปรับแก้เกณฑ์การให้คะแนน ผู้วิจัยจึงปรับปรุงเป็นแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ฉบับที่สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา

คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและการแก้ไขแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ คือ

(1) ควรปรับหลักฐานทางประวัติศาสตร์บางหลักฐานที่นำมาใช้ในการสร้างข้อคำถามให้เหมาะสมกับนักเรียน

(2) นำหลักฐานเกี่ยวกับจดหมายเหตุชาวต่างชาติมาใช้ในการสร้างข้อสอบในเนื้อหาที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมัยอยุธยาให้มากขึ้น

(3) ลดระดับความยากของข้อสอบ

2) นำแบบวัดที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พบว่า

2.1) นักเรียนมีความเข้าใจในคำสั่ง รูปแบบการตอบคำถาม และมีความเข้าใจในภาษาของสถานการณ์และข้อคำถาม

2.2) เวลาในการทำแบบวัด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

3) หากคุณภาพของแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นรายชื่อ พบว่าแบบทดสอบทั้ง 5 ข้อหลัก จำนวน 45 ข้อย่อย มีค่าอำนาจจำแนก (discrimination) อยู่ระหว่าง 0.22-0.51 และมีค่าความยาก (level of difficulty) อยู่ระหว่าง 0.57-0.81 แสดงว่าแบบวัดมีค่าความยากอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ได้

4) นำผลการวิเคราะห์ข้อสอบมาพิจารณาคัดเลือกข้อสอบที่มีระดับความยากระหว่าง 0.20-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป หลังจากคัดเลือกได้แล้วได้ข้อสอบจำนวน 3 ข้อหลัก 27 ข้อย่อย จากนั้นนำข้อสอบไปทดสอบกับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 30 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (discrimination) อยู่ระหว่าง 0.23-0.51 มีค่าความยาก (level of difficulty) อยู่ระหว่าง 0.58-0.69 แสดงว่าแบบวัดมีค่าความยากในเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ได้

6) หาค่าความเที่ยงของความสอดคล้องระหว่างผู้ตรวจให้คะแนน (Inter-rater reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่นำไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คนไปให้ผู้ตรวจจำนวน 2 คนตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยก่อนตรวจได้ผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับแนวการตอบคำถามและเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อให้กับผู้ตรวจทั้ง 2 คนเข้าใจแล้วนำผลคะแนนการตรวจให้คะแนนของผู้ตรวจทั้ง 2 คนมาหาคำนวนหาค่าความเที่ยงของความสอดคล้องระหว่างผู้ตรวจให้คะแนน (Inter-rater reliability) โดยใช้สูตร

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของคะแนนแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ระหว่างผู้ตรวจอยู่ระหว่าง 0.88 – 0.98 ซึ่งจัดได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้

7) หาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของข้อสอบทั้งหมดนับเท่ากับ 0.93 ซึ่งถือว่ามีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

8) ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำข้อคำถามที่ได้คัดเลือกไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดนักเรียนในแต่ละห้องแบบละความสามารรถ
- 2) มีวิธีคัดเลือกนักเรียนหลายรูปแบบเช่นการจับสลากการสอบคัดเลือกและการคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ

3.2 คัดเลือกโรงเรียนที่ใช้ในการทดลองโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

3.3 นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของปีการศึกษาที่ผ่านมาของนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชาสังคมศึกษาแล้วใช้วิธีการจับคู่ (Matched pair) นักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาใกล้เคียงกันเพื่อให้นักเรียนแต่ละคู่มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกันจากนั้นแยกนักเรียนแต่ละคู่โดยการจับสลากเพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ห้องเรียน

3.4 สุ่มแบบไม่เจาะจงด้วยวิธีจับสลากเพื่อจัดห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน

การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอนดังนี้

4.1 การกำหนดแบบแผนการทดลอง

ในการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบแผนการทดลองเป็นแบบมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมวัดก่อนและหลังการทดลอง (The Pretest-Posttest Control Group Design) ดังแบบแผนการทดลองในตารางที่

ตารางที่ 12 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การวัดก่อนการทดลอง		การวัดหลังการทดลอง
E	O ₁	X	O ₂
C	O ₃		O ₄

E คือกลุ่มทดลอง

C คือกลุ่มควบคุม

O₁, O₃ คือผลการวัดผลก่อนการทดลอง

O₂, O₄ คือผลการวัดผลหลังการทดลอง

X คือตัวแปรจัดกระทำ (กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์)

4.2 การดำเนินการก่อนการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน

4.2.1 ติดต่อผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างเพื่อประสานขอความร่วมมือในการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้

4.2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยขั้นตอนการวิจัยแนวทางการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.2.3 ประสานความร่วมมือในการกำหนดตารางการสอนและขอบเขตเนื้อหาที่ทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

4.3 การดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล

การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

4.3.1 ดำเนินการก่อนการทดลองโดยวัดผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ผลการทดสอบความแปรปรวนของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 และผลการทดสอบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

4.3.2 ดำเนินการทดลองผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมรวม 2 ห้องห้องละ 30 ชั่วโมงเป็นเวลา 15 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2555 จนถึงเดือนกันยายน 2555 เรื่องที่ใช้ในการทดลองคือการประเมินค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ในวิชาประวัติศาสตร์ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

4.3.3 ดำเนินการหลังการทดลองผู้วิจัยทดสอบนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ 1 ฉบับด้วยแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณดำเนินการวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดความสามารถในการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ for WINDOW ดังนี้

5.1.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

5.1.2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการใช้สถิติ t-test for independent

5.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพดำเนินการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกสำหรับครูแบบบันทึกการตรวจใบงาน/ใบกิจกรรม และบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่มทดลองแล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปจัดหมวดหมู่และนำเสนอในลักษณะพรรณนาความ

5.2.1 อ่านข้อมูลในบันทึกสำหรับครูแบบบันทึกการตรวจใบงาน/ใบกิจกรรม และบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

5.2.2 นำข้อมูลจากแบบบันทึกต่างๆ เกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมาจัดไว้เป็นหมวดหมู่

5.2.3 พิจารณาข้อมูลส่วนต่างๆ ในข้อ 5.2.2 ที่แสดงถึงพัฒนาการของผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์แล้วสรุปผลจากการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ดำเนินการพัฒนาขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ทำให้ได้กระบวนการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

รายละเอียดของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีดังต่อไปนี้

หลักการ

หลักการของกระบวนการเรียนการสอนได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ซึ่งหลักการของกระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

- 1) ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐานไว้เป็นกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำตอบนั้นได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้
- 2) การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน
- 3) การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น
- 4) การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
- 5) การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเองสามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์

กระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

เนื้อหา

ความรู้และทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ขั้นตอนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอธิบายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

เป็นขั้นการอธิบายเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและการศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อนำไปสู่การศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไปประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย
- 2) ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนยกตัวอย่าง
- 3) ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญที่ผู้เรียนกำหนดขึ้นอันเป็นการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป
- 4) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายในบริบทต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา
- 2) ผู้เรียนร่วมกันอธิบายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียนและอคติของผู้เขียน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2 - 3 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อค้นพบบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือหลักฐานชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2-3 ชิ้นที่มีเนื้อหาสนับสนุนและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา
- 2) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์
- 3) ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลของหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นตามประเด็นที่ได้วิเคราะห์และตีความกับหลักฐานหลักในขั้นตอนที่ 2
- 4) ผู้เรียนนำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้เรียนค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2
- 2) ผู้เรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์
- 3) ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ในลักษณะของแผนผังกราฟิกหรือเส้นเวลา
- 2) ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา
- 3) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา
- 4) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน 3 ระยะ ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวัดและประเมินผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระยะก่อนการใช้กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีประเมินจากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. การวัดและประเมินผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระยะระหว่างการใช้กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีประเมินจากการตอบคำถาม การอภิปรายในชั้นเรียนและผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน
3. การวัดและประเมินผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระยะหลังการใช้กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีประเมินจากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคการศึกษาต้นปีการศึกษา 2555 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากรใน
รายวิชาประวัติศาสตร์ 3 จำนวน 2 ห้องเรียนเพื่อประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่
พัฒนาขึ้นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน
แบ่งเป็น 3 ประการดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของ
กลุ่มทดลอง
2. ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุม
3. ผลการศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่
เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

1. ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลัง เรียนของกลุ่มทดลอง

ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของ
กลุ่มทดลองผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 15

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลัง
เรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	df	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
				\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
ทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์	40	39	81	41.85	6.56	66.85	3.80	35.446*

*p<.05

จากตารางที่ 15 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่
เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่16

ตารางที่14 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	n	df	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD	t
กลุ่มทดลอง	40	61.720	81	66.85	3.80	12.41*
กลุ่มควบคุม	40			51.70	6.71	

*p<.05

จากตารางที่16 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ดำเนินการโดยผู้วิจัยนำผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนผลการตรวจแบบฝึกหัดและการตอบคำถามในชั้นเรียนบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการปฏิบัติการสอนรวมทั้งปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในขณะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองจากแบบบันทึกของครูมาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อหาข้อสรุปและประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์โดยผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อค้นพบที่ได้ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลักขั้นเปรียบเทียบข้อมูล ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และขั้นนำเสนอข้อค้นพบผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

1) กำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาการตอบคำถามของนักเรียน และการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา พบว่าในระยะเริ่มต้นของการใช้กระบวนการเรียนการสอนมีนักเรียนบางส่วนกำหนดคำถามสำคัญได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน กล่าวคือ นักเรียนตั้งคำถามในประเด็นที่ไม่ใช่หลักสำคัญของเนื้อหาที่จะศึกษา ไม่ระบุช่วงเวลา และตัวแปรสำคัญ เช่น การศึกษาในเรื่องการค้าในสมัยอยุธยา นักเรียนจะกำหนดคำถามสำคัญว่า “ทาสสามารถค้าขายสินค้าได้หรือไม่” “ทำไมจึงต้องมีการค้าเกิดขึ้น” เป็นต้น หลังจากนักเรียนได้รับการชี้แนะจากครูโดยให้พิจารณาความคิดรวบยอด (concept) สำคัญของประเด็นที่ต้องการศึกษา และการใช้ตัวอย่างเพื่อนำไปสู่การอภิปรายของครู สังเกตได้ว่า ในสัปดาห์ที่ 4 ซึ่งเป็นสัปดาห์ของการใช้กระบวนการเรียนการสอนเป็นครั้งที่ 2 นักเรียนส่วนใหญ่สามารถกำหนดคำถามสำคัญได้ตรงตามประเด็นที่จะศึกษามากขึ้น เช่น “พระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาทรงมีสถานะเช่นใด” “สิ่งใดเป็นเครื่องบ่งบอกถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา” เป็นต้น

ในส่วนของการตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ พบว่าในระยะเริ่มต้นของการใช้กระบวนการเรียนการสอนมีนักเรียนบางส่วนตั้งสมมติฐานได้ไม่สอดคล้องประเด็นปัญหา ข้อความที่ปรากฏในสมมติฐานมีลักษณะที่ยาว และใช้ภาษาที่ฟุ่มเฟือย เมื่อนักเรียนได้รับการชี้แนะโดยให้สังเกตตัวแปรที่คำถามสำคัญ จากนั้นให้พิจารณาและคาดคะเนถึงความเป็นไปได้ของคำตอบ แล้วจึงเขียนออกมาเป็นสมมติฐาน แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความเหมาะสมของสมมติฐานต่าง ๆ และปรับภาษาที่ใช้ให้มีความสั้น กระชับ และชัดเจน จากนั้นจึงร่วมกันคัดเลือกคำตอบที่น่าจะนำไปใช้ในการศึกษาได้ต่อไป ในช่วงหลังของการใช้กระบวนการเรียนการสอน จะพบได้ว่านักเรียนสามารถตั้งสมมติฐานได้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาและคำถามสำคัญมากขึ้น และภาษามีความกระชับและชัดเจน ซึ่งนักเรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะกำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ผ่านบันทึกการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ประวัติศาสตร์ที่เคยเรียนมา ในตอนชั้นประถมศึกษาและที่ผ่านมาเป็นเพียงการอ่านจากหนังสือ วีดีโอ สื่อที่ไม่ใช่หลักฐานแบบที่ได้เรียนในครั้งนี้ ตอนแรกที่ได้ลองอ่านบันทึกต่างๆก็อ่านไม่รู้เรื่องแต่ก็พยายามทำความเข้าใจ พออาจารย์อธิบายก็เข้าใจมากขึ้น อาจารย์ช่วยสอนการตีความหลักฐาน พิสูจน์วิเคราะห์หลักฐานต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานของการหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ถามและฝึกให้ตั้งปัญหาและสมมติฐาน”

ณชารีย์

“การตั้งคำถามและกำหนดสมมติฐานของหลักฐาน เป็นการกระตุ้นหลังจาก การศึกษาเนื้อหาที่จะเรียน เรามีข้อสงสัยหรืออะไรที่อยากจะถามบ้าง ซึ่งในการเขียน คำถามนั้นเราควรใช้ภาษาที่กระชับ สื่อความหมายได้ชัดเจนตรงตัว บอกประธาน กริยา กรรมให้ครบตามรูปประโยค และต้องมีรายละเอียดที่สำคัญให้ครบถ้วน คำถามที่เราตั้งขึ้นจึงจะเป็นคำถามที่ดี อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายและเป็นธรรมชาติเมื่อมี การตั้งคำถามก็ต้องมีการหาคำตอบ แต่คำตอบในที่นี้ก็คือสมมติฐานที่เราตั้งขึ้น ให้กับคำถามนั้นๆ สมมติฐานที่เราสร้างขึ้น จะนำเราไปสู่การศึกษาเนื้อหาความใน หลักฐานหรือข้อความอื่นๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ จากกิจกรรมการตั้งคำถามและ กำหนดสมมติฐานทำให้เกิดการกระตุ้นระดมสมองให้เกิดความสนใจอยากเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป และเมื่อได้ฝึกคิดตั้งคำถามมากๆ บ่อยๆ แล้ว ทำให้ การคิด การตั้งคำถามได้ดี การกำหนดสมมติฐานให้ถูกและเหมาะสม รู้สึกสนุกกับ กิจกรรมนี้เหมือนฝึกฝนการคิดที่น่าสนใจ”

ฉาณา

“กิจกรรมตั้งคำถามและกำหนดสมมติฐานทำให้ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้ถึงการตั้ง คำถามว่าควรจะต้องอย่างไรแล้วมีวิธีใดบ้างในการตั้งคำถาม และยังสามารถทราบอีก ว่าการตั้งสมมติฐานควรทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง มีวิธีใดบ้างในการตั้งสมมติฐาน และ ทำอย่างไรสมมติฐานที่ตั้งจึงจะออกมาดี เมื่อก่อนข้าพเจ้าคิดว่าตัวเองตั้งคำถามและ ตั้งสมมติฐานได้ดีและถูกต้องแล้วแต่จริงๆแล้วมันไม่ได้เป็นอย่างที่ข้าพเจ้าคิดไว้เลย เมื่อข้าพเจ้าได้ลองมองย้อนกลับไป ข้าพเจ้าก็เห็นว่าคำถามและสมมติฐานของ ข้าพเจ้านั้นไม่ค่อยจะดีและถูกต้องเลย แต่พอข้าพเจ้าได้เรียนในกิจกรรมนี้แล้ว ข้าพเจ้าก็คิดว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในการตั้งคำถามและสมมติฐานเพิ่ม มากขึ้นและยังสามารถตั้งได้ดีและถูกต้องยิ่งกว่าเก่า”

ผกาทิพย์

“โดยอาจารย์จะให้หัวข้อในการตั้งคำถาม ซึ่งหัวข้อในที่นี้ก็คือระบบไพร่ในสมัย อยุธยา ซึ่งนักเรียนก็ช่วยกันระดมความคิด จนได้คำถามมา 5 ข้อ คือ **ไพร่มีหน้าที่ ใดในสมัยอยุธยา ไพร่มีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไร และไพร่มีความสัมพันธ์กับ พระมหากษัตริย์อย่างไร** โดยในที่นี้ข้าพเจ้าได้ทดลองตั้งคำถามเอง 2 ข้อคือ **ไพร่มี สิทธิในด้านใดบ้าง และอะไรบ้างที่ไพร่ทุกประเภทต้องทำเหมือนกัน** และทำ ให้สรุปสมมติฐานออกมาได้ว่า **ไพร่มีหน้าที่รับราชการตามที่กฎหมายกำหนด ไพร่มีวิถีชีวิตที่ยากลำบากมากในการดำเนินชีวิต ไพร่ต้องสนองความ ต้องการของพระมหากษัตริย์** และข้าพเจ้าก็ได้ทดลองตั้งสมมติฐานของข้าพเจ้า

ด้วย 2 ข้อ นั่นก็คือ **โพรมีธีลธิในด้านสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น อาหาร น้ำ ที่พักอาศัย ฯลฯ และโพรมีธีลทุกประเภทต้องทำงานเพื่อพระมหากษัตริย์**ซึ่งการฝึกตั้งคำถามและสมมติฐาน ทำให้ข้าพเจ้าได้ฝึกความคิดริเริ่ม ฝึกการตั้งประเด็น และฝึกการคาดเดาด้วยเหตุและผล”

ณัชชา

“การที่อาจารย์ให้เราฝึกตั้งคำถามจากหลักฐานนั้นๆ มันสามารถทำให้ฉันมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และยังฝึกให้ฉันมีความคิดในการตีความเนื้อหาในแต่ละหลักฐาน ตอนแรกฉันตีความหลักฐานไม่เป็นเลย แต่พออาจารย์ให้ฉันทำกิจกรรมระหว่างเรียน ซึ่งก็คือให้อ่านหลักฐานที่อาจารย์ให้มา แล้วให้พวกเราในห้องช่วยกันคิดคำถาม และกำหนดสมมติฐานกัน ฉันก็รู้สึกว่าจะเข้าใจขึ้นมาบ้าง แต่ก็ยังตั้งคำถามไม่ตรงประเด็นสักที อาจารย์จึงบอกว่าต้องอ่านเนื้อหาและให้เราหาประเด็นที่สำคัญให้ได้ แล้วประเด็นนั้นจะต้องเป็นประเด็นที่เราสงสัยว่า ทำไม ใคร อะไร ที่ไหน จากนั้นค่อยตั้งคำถามขึ้นแล้วพิจารณาว่า อันนี้ควรจะเป็นอย่างนั้นหรือจะเป็นอย่างนี้ แล้วก็ค่อยมาเขียนสมมติฐานฉันเลยลงไปทำดู และมันก็สามารถทำให้ฉันมีพัฒนาการที่ดี ... ขึ้น แต่ถ้าฉันมีอะไรข้องใจ ฉันก็มักจะถามเพื่อนบ้าง ทบทวนอีกรอบบ้าง และนั่นก็ทำให้ฉันมีความรู้มากขึ้น แถมยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย”

ณัฐนิชา

2) ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการการสังเกตพฤติกรรม การซักถามและการตอบคำถามของนักเรียน รวมทั้งการตรวจแบบฝึกหัด พบว่าในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุแหล่งที่มาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ตนได้ศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ผู้แต่ง ช่วงเวลา สถานที่ รวมทั้งบริบทอื่น ๆ เช่น สาระสำคัญของหลักฐาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง และอคติของผู้เขียน กล่าวคือนักเรียนจะตอบตามเนื้อหาที่ปรากฏในหลักฐานโดยที่ไม่มีการวิเคราะห์สาระสำคัญของหลักฐาน หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านไป 6 สัปดาห์ นักเรียนเริ่มวิเคราะห์สาระสำคัญของหลักฐานได้ถูกต้องมากขึ้น แต่ยังไม่ครอบคลุม แต่หลังจากที่นักเรียนได้รับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 7 พบได้ว่า นักเรียนสามารถระบุผู้แต่ง ช่วงเวลา สถานที่ในการสร้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งบริบทอื่น ๆ เช่น สาระสำคัญของหลักฐาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง และอคติของผู้เขียน

ได้มากขึ้น ซึ่งนักเรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการฝึกวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านบันทึกการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในวิชาประวัติศาสตร์ฉันจะนำจดหมายเหตุผลาแลแบร์ ฯลฯ มาด้วยเสมอซ้ำยังตอบทุกคำถามของผู้สอนอย่างตั้งใจ เช่นเดียวกับ ฟ็องที่ดูจะสนุกกับวิชานี้เป็น (สิทธิราช) พิเศษมันก็ทำให้นักเรียนพัฒนาความคิดได้มากขึ้นโดยมีคำถามอย่างสม่ำเสมอฝึกที่จะวิเคราะห์ข้อมูล หากนำไปใช้กับเรื่องราวในชีวิตประจำวันได้ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับกิจกรรมแบบนี้จริงๆ “แปลกใจ” ค่ะ ที่ปกติเพื่อนที่ไม่ค่อยสนใจในการเรียนวิชาอื่น ๆ กลับกระตือรือร้นที่จะตอบที่นำแปลกกว่าคือ มันดูมีเหตุผลขึ้น อาจเป็นเพราะต้องวิเคราะห์ที่อยู่ตลอดก็ได้ บางครั้งที่เราว่ามันเข้าเรื่องน่าเบื่ออย่างสภาพสังคมของอยุธยาที่ต้องใช้หลักฐานประเภทกฎหมายของอยุธยาหรือกฎหมายตราสามดวง มันยังสามารถเข้าหามาจนได้ ที่งั้นๆ สำหรับเพื่อนที่โดยส่วนใหญ่มักจะไม่น่าสนใจอะไรกลับตั้งข้อสังเกตและคำถามที่เราเองข้าม แปลกใจที่ได้เห็นศักยภาพที่เคยมองข้ามของเพื่อนๆ (อย่างเจียบๆ) จริงนะค่ะ

อาจารย์มักจะนำเอกสารใบงานที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในใบงานจะมีคำถาม เช่น ผู้แต่งคือใคร และที่ขาดไม่ได้คือจุดประสงค์ ? ประเภทอะไร ? สมัยใด ? อคติ และสาระสำคัญของหลักฐานชิ้นนั้นๆที่เราศึกษา เพื่อฝึกเยาวชนให้อ่านและวิเคราะห์เป็น นับเป็นการเรียนการสอนที่ดีค่ะ อย่างน้อยถ้าคนไม่ได้ฟัง แต่ก็ได้จดสาระสำคัญของแต่ละเรื่องผ่านมือบ้าง ... สำหรับฉันที่นั่นเรียนกับกลุ่มเพื่อนได้สังเกตอยู่ตลอดก็เห็นความเปลี่ยนแปลงเล็กๆ น้อยๆ ได้ที่เกิดขึ้นกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนค่ะ”

ชนิกานต์

“กิจกรรมการวิเคราะห์หลักฐานมีความยาก เพราะบางที่มันตอบไม่ได้เพราะไม่รู้จะเอาอะไรมาตอบ แต่อาจารย์ก็พยายามให้เราฝึกวิเคราะห์ ฝึกคิด โดยอาจารย์ให้ร่วมวิจารณ์หลักฐานร่วมกันโดยอาจารย์เป็นผู้เตรียมมาจากนี้ยังให้เด็กนักเรียนไปสืบค้นและนำมาอ่านได้เอง วิชานี้ให้ฝึกคิดเอง ให้มีการฝึกคิดวิเคราะห์ให้รู้ที่มาที่ไปของหลักฐานให้มีการพิจารณาหลักฐานหลัก ช่วยให้เราได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ การตีความข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ไม่ใช่ว่ารอแต่คำตอบของอาจารย์และลอกลงไปในสมุดโดยไม่รู้วิธีไหนก็เห็น อะไรเลย ทำให้ไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งเท่านั้นถึงจะเรียนประวัติศาสตร์รู้เรื่อง”

ณัฐนันท์

“การที่อาจารย์มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนทุกคน นั่นคือ กิจกรรมที่อาจารย์จะนำเอกสารมาให้ช่วยกันออกความคิดเห็นและเขียนลงไปเป็นกิจกรรมที่ทำให้เพื่อนทุกคนได้ใช้ความคิดร่วมกันในการพิจารณาและคิดวิเคราะห์ถึงหลักฐานไม่ว่าจะเป็น

ปัญหา สมมติฐาน ช่วงเวลาที่เขียน ผู้เขียน อคติของผู้เขียน ฯลฯ ซึ่งต้องใช้ความคิด และการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ถึงจะตอบออกมาได้อย่างถูกต้องส่งผลให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์พิจารณาถึงข้อมูลที่ดีที่สุดของหลักฐานแต่ละชิ้นที่มีตีมากขึ้น เพราะเมื่อก่อนที่เริ่มเรียนแบบนี้ผมไม่รู้เรื่องอะไรเลย แต่เพราะทดลองทำดูแล้วก็เริ่มพอที่จะทำได้ มีพัฒนาการในเรื่องของการคิดและรู้สึกว่าการคิดวิเคราะห์ไวขึ้น”

ธนัสกรณี

“วิชานี้มีประโยชน์มาก เพราะทำให้รู้ถึงที่มา หลักฐาน เหตุการณ์ ช่วงเวลา จุดประสงค์ของหลักฐาน ผู้แต่ง สมัยประเภทของหลักฐาน สาระสำคัญของหลักฐาน สิ่งที่คุณเขียนต้องการสื่อถึง ทำให้รู้ข้อเท็จจริงของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ”

ธนพร

“กิจกรรมศึกษาหลักฐานขั้นต้นทำให้ข้าพเจ้ารู้และสามารถแบ่งว่าขึ้นไหนเป็นหลักฐานขั้นต้น ขึ้นไหนเป็นหลักฐานชั้นรอง เมื่อก่อนตัวข้าพเจ้าเองไม่แน่ใจว่าขึ้นไหนเป็นหลักฐานขั้นต้นและขึ้นไหนเป็นหลักฐานชั้นรอง ซึ่งข้าพเจ้าจะแยกถูกบ้างผิดบ้าง เพราะว่าเมื่อก่อนข้าพเจ้าคิดว่าหลักฐานประเภทบันทึกเป็นหลักฐานขั้นรองทุกอย่าง แต่ความจริงแล้วไม่ใช่เลย หลักฐานที่เป็นบันทึกก็สามารถเป็นหลักฐานขั้นต้นได้ ถ้าผู้บันทึกเป็นคนในยุคสมัยนั้น จากที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาหลักฐานขั้นต้นอีกทำให้ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจหลายสิ่งหลายอย่างที่ได้เกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น การค้าภายใน การค้าภายนอก ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ระบบไพร่ การปกครองของพระมหากษัตริย์ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าไม่เคยได้อ่านมาก่อน”

ผกาทิพย์

“ข้าพเจ้าชอบกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้หลักฐานโดยตรงมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะทำให้ข้าพเจ้าได้ฝึกทักษะต่างๆ ทั้งการสังเกต การคิดวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ การตีความ การสรุป และการรู้จักชวนขวดยหาความรู้นอกห้องเรียน ซึ่งการจำแต่เพียงเนื้อหาในหนังสือ ก็ไม่ทำให้ข้าพเจ้าได้ทักษะเช่นนี้เลยแม้แต่น้อย”

ณัชชา

3) เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เนื่องจากยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา นั้นจะมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นจุลศักราช มหาศักราช และพุทธศักราช ทำให้ในช่วงแรกของการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนเกิดความสับสนในระบบศักราชต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ในการศึกษา ดังนั้นครูจึงต้องให้นักเรียนร่วมกันทบทวนความคิดรวบยอดเบื้องต้นของระบบศักราชแต่ละประเภทและเปรียบเทียบวิธีการนับระบบศักราชแต่ละประเภทกับพิจารณาการศักราชที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ตนศึกษา ส่งผลให้ในสัปดาห์ที่ 8 ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักเรียนร้อยละ 80 สามารถเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานแต่ละประเภทได้อย่างถูกต้อง

4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม การตรวจแบบฝึกหัด และบันทึกการเรียนรู้ พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 3 สัปดาห์แรก นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ มีนักเรียนเพียง 6-7 คนเท่านั้นที่สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ เนื่องจากการที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคอยุธยาโดยส่วนใหญ่มีลักษณะของภาษาที่เป็นบริบทของสมัยอยุธยา ซึ่งบางคำหรือบางประโยคมีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน แต่เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกให้ปฏิบัติตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่านักเรียนร้อยละ 80 สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้เกือบทุกครั้ง นักเรียนได้สะท้อนความคิดผ่านบันทึกการเรียนรู้เกี่ยวกับการได้รับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในการเรียนประวัติศาสตร์ครั้งนี้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ไปจากการที่ต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์แบบเดิมที่แสนจะน่าเบื่อ จากการที่ต้องนั่งฟังแบบเงียบๆ และจดแบบไม่ลืมหูลืมตา จะเสนอแนะหรือจะพูดความคิดของตนก็ไม่ได้มันกลายเป็นการที่ข้าพเจ้าและเพื่อนในห้องสามารถพูดคุยเสนอแนะความคิดตนเปิดเผยได้ และยังมีกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนอีกมาก การได้ทำงานรูปแบบแผนผังความคิดมาช่วยกันเสนอแนะร่วมกับการเปิดโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

เหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าประทับใจนั้นจะเป็นอะไรไปไม่ได้เสียอีกนอกจากการที่ได้ศึกษากับวิชาประวัติศาสตร์แบบเปิดโอกาสและเสรีภาพ ข้าพเจ้าประทับใจการเรียนเช่นนี้เป็นอันมาก เพราะมันทำให้ข้าพเจ้าได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆข้าพเจ้าได้ระดม

ความคิดกันวางแผนในการวิเคราะห์เหตุการณ์และหลักฐานต่างๆ ทำให้ข้าพเจ้าได้พัฒนาทักษะการคิดต่าง ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ที่อาจารย์ได้สอนนั้นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อเราได้รับข่าวสารจากแหล่งที่แตกต่างกัน เนื้อหาข่าวไม่เหมือนกัน อาจนำการวิเคราะห์มาพิจารณาข่าวของแหล่งต่าง ๆ เนื้อหาหลายรูปแบบ และเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของหลักฐานแล้วสรุปหลักฐานทำให้ข้อมูลที่ได้จากข่าวได้รับการกลั่นกรองให้ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น หรืออาจใช้กับการที่เวลาเราหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตจากบล็อก เว็บบ เพจกับด้วยวิธีการข้างต้น”

ชนัญญา

ตัวอย่างที่ 2

“เธอวิเคราะห์หลักฐานได้ดีมาก” เพราะเหตุนี้จึงทำให้หนูมีกำลังใจในการเรียนวิชานี้มากขึ้นพร้อมทั้งอาจารย์ช่วยแนะให้เข้าใจหลักการในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นลำดับขั้นตอน และคำถามต่าง ๆ ทำให้การคิดวิเคราะห์หลักฐานในวิชาประวัติศาสตร์ของข้าพเจ้าพัฒนาขึ้นด้วย และสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้มากขึ้น”

ปัญชาน์

“ในกิจกรรมการเปรียบเทียบหลักฐานทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้ความสามารถในการเปรียบเทียบว่าหลักฐานไหนจริง หลักฐานไหนเท็จ และเปรียบเทียบว่าในหลักฐานนั้นข้อความใดเป็นข้อคิดเห็น หรือเป็นเรื่องจริง ได้ฝึกว่าหลักฐานไหนมีคติของผู้เขียนมากหรือไม่มีคติของผู้เขียน เมื่อก่อนนี้ข้าพเจ้าก็เปรียบเทียบหลักฐานไม่ค่อยเป็นและไม่ค่อยรู้ว่าหลักฐานไหนจริง หลักฐานไหนเท็จ และเปรียบเทียบว่าในหลักฐานนั้นข้อความใดเป็นข้อคิดเห็น เป็นเรื่องจริง หรือดูว่าหลักฐานไหนมีคติของผู้เขียนมากหรือไม่มีคติของผู้เขียนแต่พอข้าพเจ้าได้ทำกิจกรรมข้าพเจ้าก็รู้และเข้าใจว่าการเปรียบเทียบหลักฐานที่ถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร”

ผกาทิพย์

“การเรียนวิชาประวัติศาสตร์กับอาจารย์ทำให้หนูได้รู้จักการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นมากเลย โดยเฉพาะตอนที่อ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้วต้องมาแปลความหมายวิเคราะห์ว่าอันไหนผิดอันไหนถูก การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นและเวลาที่ได้คิดวิเคราะห์กับเพื่อนก็ทำให้ได้รู้ความคิดเห็นของเพื่อนหลายๆคน แต่

ละคนคนก็คิดเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง แต่ก็ไม่มีปัญหา เพราะสุดท้ายและแล้วสิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับคือเข้าใจในการแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น”

อรุณา

5) แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ

จากการพิจารณาการตอบคำถามของนักเรียน การปฏิบัติกิจกรรม และการเขียนบันทึกการเรียนรู้ พบว่า ระยะเริ่มต้นของการใช้กระบวนการเรียนการสอนนักเรียนไม่สามารถแสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกการปฏิบัติกิจกรรมกับเพื่อนนักเรียนในกลุ่มย่อยโดยการอภิปรายร่วมกัน ประกอบกับการที่ครูให้นักเรียนฝึกสังเกตข้อมูลในประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นข้อคิดเห็น หรืออคติของผู้เขียนที่แฝงอยู่ในเนื้อหาของหลักฐานแต่ละประเภทนั้น เปรียบเทียบเนื้อหาของหลักฐานประเภทต่าง ๆ จึงส่งผลให้ในระยะต่อมาหลังจากจัดกระบวนการเรียนการสอนไปประมาณ 6 สัปดาห์ นักเรียนสามารถแสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ ได้มากขึ้น สามารถระบุจุดอ่อน จุดแข็งของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละประเภทได้ ทั้งนี้ นักเรียนได้สะท้อนความคิดผ่านบันทึกการเรียนรู้เกี่ยวกับการได้รับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ผมได้วิเคราะห์หลักฐานว่าใครเป็นผู้แต่ง เขียนเมื่อไร ผมได้ฝึกการพิสูจน์หลักฐานต่างๆ แล้วเปรียบเทียบข้อขัดแย้งกับหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จากกิจกรรมทำให้ตีความได้ง่ายขึ้น ...เมื่ออาจารย์ให้ตอบเป็นกลุ่มผมก็ระดมความคิดกับเพื่อนเป็นการฝึกให้สมองคิด ทำให้ผมรู้ว่าตัวเองควรปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้ต่อไปอย่างไร”

กฤษฎดา

“กิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้เหมือนสมมติตัวเองว่าเป็นนักวิชาการจริงๆ ที่ต้องเจอกับหลักฐานยุ่งยากแล้วนำมาประเมินว่าเนื้อความต่าง ๆ เป็นจริงหรือเท็จ มีความเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และทำให้ผมได้ฝึกในการคิดวิเคราะห์พิจารณาถึงข้อมูลที่ลึกที่สุดของหลักฐานแต่ละชิ้นได้ตีมากขึ้น เพราะเมื่อก่อนที่เริ่มเรียนแบบนี้ผม

ไม่รู้เรื่องอะไรเลยแต่เพราะพอลองทำดูแล้วก็เริ่มพอที่จะทำได้มากขึ้น สามารถให้เหตุผลได้สอดคล้องกับที่อาจารย์เสนอแนะมากขึ้น”

ธันสกรณ์

“การฝึกปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมช่วยฝึกให้ข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ได้รู้จักกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิดและกล้าที่จะตอบข้าพเจ้าได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้รู้จักวิเคราะห์ว่าหลักฐานชิ้นใดเป็นความจริง หลักฐานชิ้นใดเป็นข้อเท็จจริง และนำไปสู่การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในเนื้อหาต่าง ๆ ต่อไป”

เปมิกา

“เหตุการณ์ที่อาจารย์ชัยรัตน์ได้สอนเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานต่างๆ ซึ่งมันก็ไม่ใช่ง่ายเท่าไรนัก แต่เมื่อได้ฝึกทำหลาย ๆ ครั้งก็สามารถทำให้ดิฉันวิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อาจารย์ได้นำมาให้ได้มากขึ้น”

พิมพ์พิศา

“จากการศึกษาหลักฐานต่างๆ ที่อาจารย์เตรียมมาให้ มีบางหลักฐานที่ขัดแย้งกัน ทำให้ได้รู้ว่า ผู้เขียนมีมุมมองเป็นของตนเอง สิ่งที่ผู้เขียนทำก็คือเขียน สิ่งที่เขาเห็นในมุมมองหรือทัศนคติของเขาลงไปในกระดาษให้คนรุ่นหลังได้อ่านแล้วคิดแบบที่เขาคิด ซึ่งเปรียบเหมือนกับการล้างสมองเลย แต่สิ่งที่ไม่คิดว่าจะนึกแบบนี้ก็คือ การที่หลักฐานมือคติหรือความคิดเห็นของผู้เขียนผสมอยู่ เมื่อนำหลักฐานต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกันทำให้ได้รู้ว่าหลักฐานแต่ละชิ้นไม่ได้เป็นความจริงทั้งหมด”

ปิยธิดา

“ในวิชาประวัติศาสตร์ 3 เนื่องจากข้าพเจ้าได้ฝึกคิดวิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียน วิเคราะห์อคติของผู้เขียน วิเคราะห์เวลาที่เขียน วิเคราะห์ประเภทของหลักฐาน สรุปใจความ โดยสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำรายงานต่างๆ เมื่อข้าพเจ้าสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต นิตยสาร และหนังสือต่างๆ เพื่อมาทำรายงาน ข้าพเจ้าจะต้องอ่านข้อมูลจากหลายๆ ที่เพื่อที่เราจะได้ข้อมูลจากหลายๆ มุมมองแล้วหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาใช้หรือหาข้อมูลที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันมาใช้จึงสามารถทำงานขึ้นมาได้นอกจากนี้ยังช่วยให้ข้าพเจ้า...รู้จักคิดวิเคราะห์คำพูดต่างๆ เพื่อหาข้อเท็จจริง”

ศรณี

“รู้สึกประทับใจที่ทีมงานเราตั้งใจโดยเฉพาะการวิเคราะห์หลักฐานทำให้สามารถนำข้อคิดและหลักการมาใช้ในชีวิตประจำวันในการวิเคราะห์ความคิดของผู้อื่นว่าคิดในเรื่องใดและต้องการจะสื่อสารอะไรกับเราจากคำพูดของเขา ถือเป็นข้อดี เพราะเพื่อนหลายคนที่ไม่สนใจผู้อื่นเก่งพอเจอเราเขาก็ไม่สามารถทำสำเร็จได้”

เสาวลักษณ์

“การวิเคราะห์หลักฐานเป็นการวิเคราะห์ไปที่ละขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อดูความน่าเชื่อถือของหลักฐานชิ้นนี้ ดูอคติของผู้แต่ง และดูอีกหลายๆ อย่าง หัวข้อต่างๆ ในการวิเคราะห์คือ ผู้แต่ง ดูว่าผู้แต่งเป็นใคร มาจากไหน จะมีอคติหรือเข้าใจสภาพสังคมของยุคยามากน้อยเพียงใด ประเภทของหลักฐาน หลักฐานประเภทนี้น่าเชื่อถือหรือไม่ เป็นความจริงหรือไม่ มีการปรุงแต่งหรือไม่ จุดประสงค์ ต้องการจะบอกอะไรกับผู้อ่าน อคติ มีอคติบ้างหรือไม่ในการแต่ง การดูอคติเราก็ต้องพิจารณาที่ตัวผู้แต่งร่วมด้วย สารสำคัญ เป็นการสรุปสาระสำคัญของหลักฐาน บริบทท้องถิ่น – บริบทประชาชาติ เป็นการดูความสัมพันธ์กันในท้องถิ่น หรือกับต่างชาติในท้องถิ่นของเรา จากการวิเคราะห์หลักฐานทำให้ได้ฝึกการวิเคราะห์ข้อมูลและดูว่าเป็นความจริงหรือไม่ น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด การเปรียบเทียบหลักฐาน 2 หลักฐานว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เป็นกิจกรรมที่หาข้อโต้แย้งกันของหลักฐานในเรื่องเดียวกันหรือหาข้อสนับสนุนกันของหลักฐานในเรื่องเดียวกัน เมื่อเราพบข้อขัดแย้งกันเราก็ต้องยกข้อความมาเปรียบเทียบกันเช่นเดียวกับการพบข้อสนับสนุนกันเราก็ต้องนำข้อความที่สนับสนุนกันของหลักฐานทั้งสองมาเขียนอ้างอิง กิจกรรมการเปรียบเทียบหลักฐานนี้ทำให้เราได้ฝึกการวิเคราะห์เนื้อหาให้เป็นใจความเดียวกันแล้วนำมาเรียบเรียงกัน กิจกรรมนี้ให้ความรู้สึกยุ่งยาก แต่กิจกรรมนี้ก็เป็นประโยชน์ที่ทำให้เราเห็นว่าถ้าหลักฐานขัดแย้งกัน แสดงว่าหลักฐานชิ้นหนึ่งอาจถูก ชิ้นหนึ่งอาจผิด หรือถ้าสนับสนุนกันหลักฐานทั้งสองชิ้นอาจถูกทั้งคู่ หรือผิดทั้งคู่

กิจกรรมการวิเคราะห์หลักฐานสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการหัดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารตามที่ต่างๆ เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ ข่าวในโทรทัศน์ ข้อมูลตามอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ข้อมูลตามแหล่งต่างๆ เหล่านี้เราไม่อาจทราบได้ว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ แต่เมื่อเราได้ลองวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนแล้ว เราก็จะไม่ถูกหลอกได้ง่ายๆ แสดงว่ากิจกรรมนี้มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของเรา และการวิเคราะห์ยังสามารถฝึกให้เราเป็นคนช่างคิด ช่างวิเคราะห์ ช่างสังเกต ช่างค้นหา ความรู้สึกที่ข้าพเจ้ามีต่อกิจกรรมการวิเคราะห์หลักฐานจึงเป็นไปในทางด้านบวก คือ สนุก น่าสนใจ เป็นกิจกรรมที่ดีได้ทั้งด้านของการฝึกต่างๆ ให้กับเรา และยังสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันแล้วเกิดประโยชน์ต่อเราตามมามากอีกด้วย”

ผาณา

“การศึกษาหลักฐานต่างๆ ในอยุธยา ในแต่ละหลักฐานและต่างคนเขียน สามารถทำให้เห็นความแตกต่างของหลักฐานต่างๆ ซึ่งแม้ว่ามันจะมีหัวข้อที่เหมือนกันแต่เนื้อหาที่มีความขัดแย้งกันบ้าง สอดคล้องกันบ้าง และในเนื้อหาของผู้แต่งบางคน ก็ยังมีอคติในการเขียนอีกด้วย มันทำให้ฉันมีความสับสนเล็กน้อยพร้อมกับงุนงงเนื้อหาที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง แต่พออาจารย์ช่วยอธิบายเนื้อหาให้กระจ่างแจ้งหรือชัดเจนกว่าเดิม ก็ทำให้ฉันมีความเข้าใจที่ดีและยังฝึกให้ฉันคิดตีความหลักฐานได้ด้วย ในหลักฐานอยุธยาให้ลายอย่างด้วยกัน เช่น พงศาวดารจารึก เป็นต้น ซึ่งผู้แต่งก็จะเป็นพวกขุนนางในราชสำนักชาวต่างชาติที่เข้ามาพักอยู่ในอยุธยา คนที่ฉันได้กล่าวมานี้ จะมีการเขียนที่แตกต่างกันไป มีอคติบ้าง แสดงความคิดเห็นบ้าง บางหลักฐานก็ไม่ค่อยมีความน่าเชื่อถือนักในที่เราสามารถนำข้อคิดจากตรงนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ยกตัวอย่างเช่น การอ่านหนังสือ เมื่อเราอ่านหนังสือ 2 เล่ม ที่เป็นวิชาเดียวกัน แต่พอเราอ่าน กลับมีเนื้อหาที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งเราต้องมีการวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลในหลายๆ แห่งเพิ่มเติม เป็นต้น”

ณัฐนิชา

6) ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการตอบคำถาม การอภิปราย การร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน การตรวจแบบฝึกหัด และบันทึกการเรียนรู้ พบว่า ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนส่วนน้อยที่สามารถตีความข้อมูลที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ได้ ซึ่งมีประมาณ 3-4 คนเท่านั้น กล่าวคือ นักเรียนจะเลือกตีความตามตัวอักษรโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงบริบทของสังคมในสมัยอยุธยา เนื่องจากนักเรียนยังไม่สามารถวิเคราะห์หรือคิดที่แฝงอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ กอปรกับคำศัพท์บางคำและรูปประโยคที่ใช้ในบางประโยคมีความแตกต่างจากที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่เคยชิน หลังจากที่ได้รับบริการฝึกปฏิบัติในการใช้กระบวนการเรียนการสอนผ่านไปประมาณ 6 สัปดาห์ นักเรียนสามารถตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์มากขึ้นทั้งนี้ นักเรียนได้สะท้อนความคิดผ่านบันทึกการเรียนรู้เกี่ยวกับการได้รับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“การวิเคราะห์หลักฐานต่างๆ เป็นการเรียนรู้ที่อาจจะค่อนข้างยาก แต่ถ้าตั้งใจและมีสมาธิในการเรียนและการฟัง ก็ไม่ใช่เรื่องที่เรียนรู้ได้ยาก เพียงแต่ต้องรู้หลักการคิดแค่นั้น พัฒนาการที่เกิดคือการฟัง การคิดและการใช้เหตุผลในการตีความหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้คนหรือเหตุการณ์ในยุคนั้นจริงๆ”

พัชรมณีย์

“ได้ฝึกการตีความหลักฐาน เช่น อาจารย์นำส่วนหนึ่งของจดหมายเหตุลาอูแบร์ซึ่งถูกเขียนขึ้นในสมัยอยุธยาโดยพ่อค้าชาวต่างประเทศ มาให้นักเรียนได้ตีความแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจารย์ก็ได้แนะนำอยู่ตลอดเวลาทำให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นออกไปถึงแม้บางครั้งความคิดจะไม่ตรงประเด็น แต่สุดท้ายก็สามารถตีความเนื้อหาในหลักฐานได้ดีและตรงกับความเป็นจริงของสมัยอยุธยามากขึ้น”

ธนดล

“อาจารย์ชัยรัตน์ได้สอนเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานต่างๆ ซึ่งมันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายเท่าไรนักแต่กิจกรรมต่างๆ ก็สามารถทำให้ข้าพเจ้าวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อาจารย์ได้นำมาให้ข้าพเจ้า รวมทั้งหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ข้าพเจ้าไปค้นหาเพิ่มเติมได้มากขึ้นกว่าเดิมที่ข้าพเจ้าไม่เคยได้อ่านวิเคราะห์ หรือตีความหลักฐานเหล่านี้เลย”

ธัญชนก

“การเรียนวิชาประวัติศาสตร์กับอาจารย์ทำให้หนูได้รู้จักการคิดวิเคราะห์และตีความคำศัพท์มากขึ้น พวกศัพท์เก่าๆสมัยอยุธยา ที่เรียนมาก็มีหลายคำมาก และนอกจากนี้ก็มีบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆ”

อรุณา

7) สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ

จากการพิจารณาจากการตอบคำถาม การอภิปราย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน การตรวจแบบฝึกหัด และบันทึกการเรียนรู้ พบว่า ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนยังไม่สามารถสร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ กล่าวคือ นักเรียนจะเลือกบางข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการ

เชื่อมโยงเนื้อหาส่งผลให้ข้อมูลที่นักเรียนนำเสนอไม่สมบูรณ์ เนื่องจากขาดเนื้อหาบางประการ นอกจากนี้นักเรียนยังใช้คำศัพท์หรือประโยคที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการเรียบเรียงโดยที่ไม่มีการอธิบายประกอบการใช้เหตุผลและไม่มีการปรับให้เป็นภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน จากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านไป 6 สัปดาห์ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ได้ดีขึ้น มีการนำเสนอข้อมูลตามความหมายที่ตนได้สร้างขึ้น และเป็นไปตามกรอบของสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ นักเรียนได้สะท้อนความคิดผ่านบันทึกการเรียนรู้อีกเกี่ยวกับการได้รับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อาจารย์ได้ให้นักเรียนทำการจัดกลุ่มและร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานที่มีทั้งหมดนำมารวบรวม แบ่งข้อมูลจากหลักฐานออกเป็นหัวข้อสำคัญๆ ก่อนทำให้สามารถเรียบเรียงและเขียนสรุปเชื่อมโยงได้ และยังให้ทำแผนผังความคิดที่มีลักษณะเป็นเส้นเวลาออกมานำเสนอโดยอธิบายให้เพื่อนๆ ในห้องฟัง ผลปรากฏว่าทำออกมาได้ดีเป็นที่น่าพอใจมาก รู้สึกภูมิใจ นักเรียนได้ฝึกใช้ความคิดของตนเองและของกลุ่ม ซึ่งก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มอีกด้วยทั้งยังมีการตั้งคำถามให้ได้คิดวิเคราะห์ และค้นคว้าหาข้อมูลก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์และอีกสิ่งที่สำคัญคือการได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ รวมทั้งอาจารย์ยังเปิดโอกาสในการซักถาม และให้คำแนะนำเพื่อให้ดีขึ้น”

เสฏฐวุฒิ

“กิจกรรมเชื่อมโยงความรู้นี้ เมื่อก่อนข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ได้แต่พอข้าพเจ้าได้ลองฝึกทำกิจกรรมกลุ่ม และการที่อาจารย์ช่วยแนะนำให้จับประเด็นหลักและประเด็นรอง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาเชื่อมโยง จึงทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้และความเข้าใจในการเชื่อมโยงความรู้มากขึ้น จนสามารถปฏิบัติได้”

ผกาทิพย์

“การสรุปหลักฐาน ข้อมูล เป็นกิจกรรมที่ได้สรุปความรู้ที่เราได้รับจากการอ่านข้อมูลในหลักฐานให้ออกมาเป็นรูปแบบของการเขียนเรียงความ และการทำแผนที่ความคิดในลักษณะของเส้นเวลา ซึ่งการสรุปออกมาในลักษณะแบบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเราทำให้เราจัดระเบียบความคิดได้ดีขึ้น รู้จักจับใจความเนื้อหาหายๆ ให้มีแต่ข้อความสำคัญๆ สั้นๆ ได้ เป็นการทบทวนความรู้ไปในตัวอีกทางหนึ่ง กิจกรรมนี้ทำให้

กระบวนการคิดของเราเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และสามารถเข้าใจและจำข้อความ
เนื้อหาได้ดี เร็วและดีขึ้น กิจกรรมนี้ฝึกการลำดับความคิด การแยกประเด็นสำคัญ
การจับใจความของเนื้อหา การวางแผนทำงาน และยังมีประโยชน์กับเราคือ เราจำ
เนื้อหาได้ดีขึ้น เพราะเราได้ลำดับความคิดของเราแล้ว รู้เรื่องมากขึ้นกว่าการอ่าน
ข้อมูลผ่านไป นอกจากนี้เรายังได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำแผนที่ความคิด
อีกประการหนึ่ง กิจกรรมการสรุปหลักฐาน ข้อมูลมีความรู้สึก สนุกที่ได้คิดสร้างสรรค์
ผลงานออกมาเป็นแผนที่ความคิด ตอนแรกรู้สึกเบื่อในการอ่านหลักฐานหรือข้อความ
ยาวๆ แต่เมื่อได้ผลสำเร็จออกมาก็รู้สึกภูมิใจและประทับใจในตัวเอง”

ฉาณา

“เนื่องจากข้าพเจ้าได้ฝึกคิดวิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียน วิเคราะห์ข้อคิดของ
ผู้เขียน วิเคราะห์เวลาที่เขียน วิเคราะห์ประเภทของหลักฐาน สรุปใจความ โดย
สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ทำรายงานส่งอาจารย์
หรือนำไปทำงานต่างๆ เช่น เมื่อข้าพเจ้าได้ทำโครงการวิทยาศาสตร์ ซึ่งในการทำ
ข้าพเจ้าต้องการลองเปลี่ยนสูตรยาหม่องหลายๆ สูตรเพื่อหาสูตรที่ดีที่สุด แต่ทว่า
ข้าพเจ้านั้นยังไม่มีข้อมูลว่าเอกสารแต่ละชนิดมีคุณสมบัติอย่างไร ข้าพเจ้าจึงได้
ศึกษาข้อมูลเอกสารต่างๆ เช่น เอกสารทางการแพทย์ คู่มือการทำยาหม่องตลอดจน
หนังสือต่างๆ จนข้าพเจ้าสามารถสรุปผลได้ว่าส่วนผสมของยาหม่อง มีการบูร)
, พิมเสน, วาสลีน, พาราฟิน, เมนทอล, น้ำมันระกำสรรพคุณคือ (น้ำมันยูคาลิปตัส,
การบูรช่วยให้สดชื่น ให้ความเย็น ากการแมลงพิมเสน ช่วยลดอาการคัน บรรเทา
ช่วยให้สดชื่น ให้ความเย็น ฯลฯ แต่หากใช้ เมลทอล เมลทอล ,สัตว์กัดต่อยฆ่าเชื้อโรค
เกินขนาดที่กำหนดแล้วนำไปทาจะทำให้ผิวแห้ง มีผื่นแดง มีลักษณะคล้ายแผลไหม้
เป็นรอยแตกและเกิดการอักเสบหากได้รับ”

สมชาย

8) แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทาง
ประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน และการตรวจแบบฝึกหัด พบว่า
ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนยังไม่สามารถแปลงข้อมูลที่น่าเสนอใน
รูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ถูกต้องและเหมาะสม กล่าวคือ
นักเรียนจะใช้ระบบศักราชตามที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์มาใช้ในการสร้างเส้นเวลา ทำ

ให้การนำเสนอข้อมูลด้วยเส้นเวลานั้นมีความปะปนกันของระบบศักราชแบบต่าง ๆ เช่น จุดศักราช มหาศักราช และพุทธศักราช ส่งผลให้เกิดความสับสนในข้อมูลที่นำเสนอ แต่เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีการแปลงระบบศักราชต่าง ๆ ให้เป็นระบบศักราชเดียวกัน คือ พุทธศักราช ก่อนที่จะนำเสนอข้อมูลด้วยเส้นเวลา จากนั้นจึงนำเหตุการณ์ตามพุทธศักราชมาเรียงลำดับตามเวลา แล้วจึงนำไปสร้างเส้นเวลาเพื่อนำเสนอข้อมูลทั้งนี้ นักเรียนได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะสร้างเส้นเวลาจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ผ่านบันทึกการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หลังเลิกเรียนในแต่ละเนื้อหาอาจารย์จะให้นักเรียนสรุปความรู้ที่เรียนเป็นแผนผังความคิดหรือเส้นเวลาซึ่งช่วยให้เพิ่มความจำและความเข้าใจในลำดับเหตุการณ์ที่เรียนแก่นักเรียนมากขึ้น”

ณชารีย์

“การทำแผนที่ความคิดในลักษณะของเส้นเวลา ซึ่งการสรุปออกมาในลักษณะแบบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเรา ทำให้เราจัดระเบียบความคิดได้ดีขึ้น รู้จักจับใจความเนื้อหาหายวๆ ให้มีแต่ข้อความสำคัญๆ สั้นๆ ได้ เป็นการทบทวนความรู้ไปในตัวอีกทางหนึ่ง กิจกรรมนี้ทำให้กระบวนการคิดของเราเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และสามารถเข้าใจและจำข้อความ เนื้อหาได้ดี เร็วและดีขึ้น กิจกรรมนี้ฝึกการลำดับความคิด การแยกประเด็นสำคัญๆ การจับใจความของเนื้อหา การวางแผนทำงาน และยังมีประโยชน์กับเราคือ เราจำเนื้อหาได้ดีขึ้น เพราะเราได้ลำดับความคิดของเราแล้ว รู้เรื่องมากขึ้นกว่าการอ่านข้อมูลผ่านๆ ไป”

ฉาณา

สรุปภาพรวมจากการศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าหลังจากที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการเกี่ยวกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ นักเรียนสามารถตั้งคำถามและกำหนดสมมติฐานทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา ระบุแหล่งที่มา ช่วงเวลาที่สร้าง วัตถุประสงค์ และสาระสำคัญของข้อมูล

ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละประเภทได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องและชัดเจน แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม ดีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาและให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างสมเหตุสมผล และแปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาได้อย่างถูกต้องและมีสาระสำคัญครบถ้วน

นอกจากนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ นักเรียนบางส่วนได้เสนอแนวทางในการนำทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และมีนักเรียนบางส่วนได้นำทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ ดังนี้ 1) พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 2) ศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้เรียนโดยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลัง การทดลอง และเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของกลุ่มที่ได้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์กับกลุ่มปกติ

ระยะที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์
2. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (Drake and Brown, 2003)
3. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
4. การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและการแก้ไขปรับปรุง
 - 4.1 การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนและสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน
 - 4.2 การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนโดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปดำเนินการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลของการสอนในแต่ละครั้งมาสะท้อนผลและนำไปปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ระยะที่ 2 การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หลักสูตรสถานศึกษา หนังสือเรียนและแนวทางในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแล้วเลือกเนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 เรื่อง คือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม สมัยอยุธยา จากนั้นเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 2 ชุด โดยแผนการจัดการเรียนรู้ชุดที่ 1 กำหนดขั้นตอนหลักในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ชุดที่ 2 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ซึ่งในแต่ละแผนประกอบด้วย ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และ การประเมินการเรียนรู้

2. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สร้างแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบวัด และนำแบบวัดไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเที่ยงของแบบวัด โดยมีผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดดังแสดงในภาคผนวก

3. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยการนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมาของนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 3 แล้วใช้วิธีการจับคู่ (Matched pair) นักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ใกล้เคียงกัน จากนั้นแยกนักเรียนแต่ละคู่โดยการจับสลาก เพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ห้องเรียน แล้วทดสอบค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนของทั้งสองห้องพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ จากนั้นสุ่มแบบไม่เจาะจงด้วยวิธีจับสลากเพื่อจัดห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

4. ดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The Pretest-Posttest control Group Design) โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ 1) การดำเนินการก่อนการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ 2) การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ใช้เวลาสอนห้องละ 30 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 15 สัปดาห์ 3) การดำเนินการหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ด้วยแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

5. วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ for WINDOW ดังนี้

5.1.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

5.1.3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการใช้สถิติ t-test for independent

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์จากแบบบันทึกสำหรับครู แบบบันทึกการตรวจใบงาน/ใบกิจกรรม และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่มทดลอง แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปและจัดหมวดหมู่

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย มีการนำเสนอ 2 ประเด็น คือ ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและผลการศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน

1. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ หลักการวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเรียนการสอนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 หลักการ

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐานไว้เป็นกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำตอบนั้นได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้

2) การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

3) การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น

4) การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5) การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

1.3 ขั้นตอนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

เป็นขั้นการอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา และการศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อนำไปสู่การศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้า และตรวจสอบต่อไป ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย
- 2) ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนยกตัวอย่าง
- 3) ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น อันเป็นการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้า และตรวจสอบต่อไป
- 4) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายในบริบทต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2 - 3 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือหลักฐานชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2-3 ชิ้นที่มีเนื้อหาสนับสนุนและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์

3) ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลของหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นตามประเด็นที่ได้วิเคราะห์และตีความกับหลักฐานหลักในขั้นตอนที่ 2

4) ผู้เรียนนำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้เรียนค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

2) ผู้เรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของ

เอกสาร สารระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์

3) ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เพื่อตอบสนองมาตรฐาน อย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

ขั้นตอนที่ 5 ชี้นำเสนอข้อค้นพบ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา เพื่อตอบสนองมาตรฐาน อย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ในลักษณะของแผนผังกราฟฟิคหรือเส้นเวลา

2) ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา

3) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา

4) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

2. ผลจากการศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน

จากการนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริงด้วยแบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองแบบมีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองโดยมีการวัดและประเมินผล 2 ระยะ คือ ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน กลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติตามแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
- 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
- 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม บันทึกการเรียนรู้นักเรียน พบว่า การเรียนรู้อตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประเด็นในการอภิปรายผล 2 ประเด็น คือ กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การอภิปรายผลกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1.1 กระบวนการเรียนการสอนนี้มีหลักการรองรับและมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

กระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนามาจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในสาระประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ตีความและเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยนำวิธีการดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 อันเป็นวิธีการสำคัญในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นี้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากการศึกษาและสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 จากนั้นนำสาระสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์มากำหนดเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอน แล้ว

เชื่อมโยงหลักการนั้นมาสู่ขั้นตอนการเรียนการสอน เมื่อได้ขั้นตอนการเรียนการสอนแล้ว มีการนำกระบวนการเรียนการสอนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นจึงนำกระบวนการเรียนการสอนไปทดลองสอน เพื่อนำผลการสอนมาสะท้อนผลแล้วปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปสอนกับกลุ่มตัวอย่าง กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของรูปแบบการสอน โดยที่องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นี้มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการสอนดังที่ทีศนา แชมมณี (2555: 475) กล่าวว่า รูปแบบการสอนเป็นแบบแผนในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ได้มีการจัดการไว้อย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับทฤษฎีหลักการเรียนรู้ หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ทดสอบแล้วว่าประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว และสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce และ Weil (1996: 13) ที่กล่าวว่ารูปแบบการสอนต้องมีการอธิบายเหตุผลที่สามารถนำไปสู่การบรรลุจุดหมายของการเรียนการสอน มีการอ้างหลักการ และมีทฤษฎีรองรับ ทั้งนี้ควรมีการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในสถานการณ์และบริบทจริง และมีการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

1.2 จุดเด่นของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่แตกต่างจากขั้นตอนการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนการสอนในอยู่ทั่วไป กล่าวคือกระบวนการเรียนการสอนนี้ได้พัฒนามาจากการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (Drake and Brown, 2003) โดยมีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นอธิบายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา เป็นขั้นของการช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดประเด็นที่จะต้องศึกษา โดยการยกสถานการณ์และใช้คำถามของครูเพื่อให้นักเรียนใช้ความคิด และอธิบายร่วมกัน จนนำไปสู่การกำหนดสมมติฐาน ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก เป็นขั้นตอนที่ครูจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่ง ช่วงเวลาที่แต่ง สาระสำคัญของหลักฐาน ตลอดจนอคติที่แฝงอยู่ใน

หลักฐานดังกล่าว ชั้นที่ 3 ชั้นอภิปรายเพื่อเปรียบเทียบข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาทั้งที่มีเนื้อหาสนับสนุน และขัดแย้งกับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งจะนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และเชื่อมโยงสาระสำคัญของหลักฐานในขั้นตอนนี้กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนที่ 4 ชั้นสืบค้น ตีความ และเชื่อมโยงข้อค้นพบ เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้นักเรียนสืบค้นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงข้อค้นพบที่ได้กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 และ 3 และชั้นที่ 5 ชั้นนำเสนอข้อค้นพบ เป็นชั้นที่มุ่งให้นักเรียนเป็นผู้ออกแบบและนำเสนอข้อค้นพบ

ลักษณะเด่นของกระบวนการเรียนการสอนนี้ คือ การที่นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นที่ครูจัดเตรียมให้ซึ่งเป็นหลักฐานหลักในการศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์ ต่อมาวิเคราะห์ ตีความ และเปรียบเทียบหลักฐานอื่น ๆ เพิ่มเติมตามที่ครูได้นำมาให้ให้นักเรียนได้ศึกษา เมื่อผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้วนักเรียนจะเป็นผู้ไปสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และเปรียบเทียบสาระสำคัญที่ได้รับกับข้อมูลในขั้นตอนก่อนหน้า ซึ่งเป็นไปตามที่ วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543: 35-37) ได้กล่าวว่า การสอนประวัติศาสตร์ควรมีแนวทางในการดำเนินการได้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการอธิบายและโต้แย้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยเหตุผลโดยการเขียน การอภิปราย การวิจารณ์เอกสารจากประเด็นต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพในทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ตามมา และสอดคล้องกับ National Center for History in the Schools (UCLA) (1996) ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ว่า ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบสอบโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ตีความ และการให้ผู้เรียนสืบค้นหลักฐานลักษณะต่าง ๆ ที่มีความหลายจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้

ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา และปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553: 12) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามที่ปรากฏในหมวด 4 มาตรา 24 ที่ได้ระบุให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ซึ่ง

1.3 กระบวนการเรียนการสอนมีหลักการที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ในสาระประวัติศาสตร์ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยที่ตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้นนักเรียนต้องสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และเห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

กระบวนการเรียนการสอนนี้สามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ให้แก่นักเรียนได้เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนนี้มีหลักการ 5 หลักการที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

1) หลักการตั้งสมมติฐานไว้เป็นกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำถามได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้ เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักสังเกต สังสัย ตั้งคำถาม และต้องการทราบคำตอบในประเด็นทางประวัติศาสตร์ จนนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญดังกล่าว หลักการนี้นำไปสู่การพัฒนาการคิดเพื่อกำหนดคำถามสำคัญ และการคิดเพื่อตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา

2) หลักการจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการ

สอนและส่งเสริมทักษะในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน หลักการนี้นำไปสู่การพัฒนาการคิดเพื่อระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ช่วงเวลาที่สร้างหลักฐาน ผู้สร้าง วัตถุประสงค์ในการสร้าง ทัศนคติที่ปรากฏในเนื้อหาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

3) หลักการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากหลาย ๆ แหล่งที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น หลักการนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดเพื่อเปรียบเทียบบุคคลสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการคิดเพื่อตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์

4) หลักการใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการคิดเพื่อ วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการคิดเพื่อแสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ

5) หลักการให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ โดยที่หลักการนี้นำไปสู่การพัฒนาการคิดเพื่อสร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอ และการคิดเพื่อแปลงข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์

2. การอภิปรายจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีความเหมาะสมในการส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยจะเห็นได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ กล่าวคือ 1) กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ เนื่องจากปัจจัยดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 กระบวนการเรียนการสอนประกอบไปด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยที่เหมาะสมต่อนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 1) กำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 2) ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3) เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

5) แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ

6) ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ 7) สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอ และ 8) แปลงข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ โดยที่ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการกำหนดคำถามสำคัญและทักษะตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ จากการที่ให้นักเรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ หลังจากนั้นผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยในความรู้ ความเข้าใจเดิม จนนำไปสู่การกำหนดประเด็นศึกษา ระบุคำถามสำคัญ และคาดคะเนคำตอบล่วงหน้าโดยการตั้งสมมติฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป ดังที่ปิยนาก บุนนาค (2553: 15-16) การตั้งคำถาม การตั้งหัวข้อในการศึกษาและการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาจะเป็นกรอบสำคัญที่นำไปสู่การตั้งสมมติฐานทางประวัติศาสตร์

ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จากการที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชั้น เพื่อให้นักเรียนอภิปรายหลักฐานเกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับ Clabough (2012: 72) ที่ได้ข้อค้นพบว่าหลักฐานขั้นต้นเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่สามารถทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดที่สูงขึ้นอันจะนำไปสู่ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เพิ่มขึ้นได้ และ Marwick (1997) ได้อธิบายว่าการกำหนดคำถามสำคัญในการศึกษาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ สร้างขึ้นในช่วงเวลาใด สร้างขึ้นที่ใด ใครเป็นผู้สร้าง มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่ออะไร ทัศนคติอยู่ในหลักฐานมีอะไรบ้าง เป็นต้น จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้กับนักเรียน และสอดคล้องกับ Nelson และ Drake (2002: 160) ได้กล่าวว่า การจัดหาแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรปฏิบัติก่อนที่จะเริ่มการอ่านหรือศึกษาประเด็นหรือเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ โดยที่ผู้เรียนควรมีความเข้าใจในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งข้อมูลในบริบทที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้สอนต้องสามารถช่วยการจัดหาแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนตรวจสอบที่มาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียน การวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นของงานเขียน และจุดมุ่งหมายที่ผู้สร้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีต่อผู้ศึกษา แนวทางการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้

ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการเปรียบเทียบบุคคลมัธยมที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทักษะการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และทักษะการใช้เหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จากการที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน ที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์ จากนั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Burenheide (2007: 57) ที่ได้กล่าวว่าทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จะเกิดขึ้นได้จากการที่

นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการวิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่หลากหลายโดยเฉพาะจากหลักฐานชั้นต้น อันจะทำให้นักเรียนได้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางในการอ่านและการจัดการข้อมูล เพื่อ ขจัดอคติและการจัดระบบข้อมูลได้ต่อไป

ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ และทักษะการสร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอ จากการที่นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นวิเคราะห์ หลักฐานหลัก ด้วยตนเองโดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลักและชั้นเปรียบเทียบข้อมูล ดังที่งานวิจัยของ Clabough (2012: 71) ที่ได้พบว่า การให้นักเรียนวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์จะทำให้นักเรียนสนใจที่จะสำรวจและพยายามหาคำตอบเพื่อนำมาตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมที่เปลี่ยนบทบาทจากการที่ครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการอภิปรายของนักเรียน และทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้จากการตั้งคำถามอันจะนำไปสู่การสำรวจและอภิปรายความหมายจากแหล่งข้อมูลได้ต่อไป

ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการแปลงข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ จากการที่ผู้เรียนต้องออกแบบวิธีการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาโดยใช้เส้นเวลาเพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก เป็นไปตามที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554: 90-94) ได้อธิบายว่าการที่ครูประวัติศาสตร์มอบหมายให้นักเรียนศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วนำมาจัดทำเส้นเวลาจะช่วยให้เรียนหลุดพ้นจากความน่าเบื่อหน่ายที่จะต้องจดจำข้อมูลอันมากมายได้ การทำเส้นเวลาจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวโดยขจัดกา รท่องจำออกจากกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และยังช่วยให้นักเรียนสามารถตรวจสอบตนเองได้ว่ามีฐานความรู้เพียงพอหรือไม่

กล่าวโดยสรุปกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2) ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล 4) ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ โดยที่ในแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งจะมีลักษณะที่คล้ายกับวงจรปฏิบัติ เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนหลาย ๆ วงจรปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาหนึ่งอาจช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์มากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ของขั้นตอนการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอนส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 7

ประการที่ 2 ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ/กระบวนการที่จำเป็นต่อการประวัติศาสตร์ ได้แก่ การตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐาน การวิเคราะห์ การตีความ และการสังเคราะห์ข้อมูล อาจเป็นผลที่ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้จากบันทึกการเรียนรู้ที่นักเรียนกลุ่มทดลองได้เขียนขึ้นเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่าโดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน และมีนักเรียนบางส่วนที่มีแนวทางในการนำทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้ต่อไป ดังตัวอย่างบันทึกการเรียนรู้ต่อไปนี้

“ในวิชาประวัติศาสตร์ 3 เนื่องจากข้าพเจ้าได้ฝึกคิดวิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียน วิเคราะห์ข้อคิดของผู้เขียน วิเคราะห์เวลาที่เขียน วิเคราะห์ประเภทของหลักฐาน สรุปใจความ โดยสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เช่น การทำรายงานต่างๆ เมื่อข้าพเจ้าสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต นิตยสาร และหนังสือต่างๆ เพื่อมาทำรายงาน ข้าพเจ้าจะต้องอ่านข้อมูลจากหลายๆ ที่เพื่อที่เราจะได้ข้อมูลจากหลายๆ มุมมองแล้วหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาใช้หรือหาข้อมูลที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันมาใช้จึงสามารถทำงานขึ้นมาได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้ข้าพเจ้า...รู้จักคิดวิเคราะห์คำพูดต่างๆ เพื่อหาข้อเท็จจริง”

ศรณี

“เนื่องจากข้าพเจ้าได้ฝึกคิดวิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียน วิเคราะห์อคติของผู้เขียน วิเคราะห์เวลาที่เขียน วิเคราะห์ประเภทของหลักฐาน สรุปใจความ โดยสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ทำรายงานส่ง อาจารย์หรือนำไปทำงานต่างๆ เช่น เมื่อข้าพเจ้าได้ทำโครงการวิทยาศาสตร์ ซึ่งในการทำข้าพเจ้าต้องการลองเปลี่ยนสูตรยาหม่องหลายๆ สูตรเพื่อหาสูตรที่ดีที่สุด แต่ทว่าข้าพเจ้านั้นยังไม่มีข้อมูลว่าเอกสารแต่ละชนิดมีคุณสมบัติอย่างไร ข้าพเจ้าจึงได้ศึกษาข้อมูลเอกสารต่างๆ เช่น เอกสารทางการแพทย์ คู่มือการทำยาหม่องตลอดจนหนังสือต่างๆ จนข้าพเจ้าสามารถสรุปผลได้ว่าส่วนผสมของยาหม่อง (มีการบูร, พิมเสน, วาสลิน, พาราฟิน, เมนทอล, น้ำมันระกำ, น้ำมันยูคาลิปตัส) สรรพคุณคือการบูรช่วยทำให้สดชื่น ให้ความเย็น, พิมเสน ช่วยลดอาการคัน บรรเทาอาการแมลงสัตว์กัดต่อยฆ่าเชื้อโรค, เมลทอล ช่วยให้สดชื่น ให้ความเย็น ฯลฯ แต่หากใช้ เมลทอลเกินขนาดที่กำหนดแล้วนำไปทาจะทำให้ผิวแห้ง มีผื่นแดง มีลักษณะคล้ายแผลไหม้ เป็นรอยแตกและเกิดอาการอักเสบหากได้รับ”

สมชาย

“การศึกษาหลักฐานต่างๆ ในอยุธยา ในแต่ละหลักฐานและต่างคนเขียนสามารถทำให้เห็นความแตกต่างของหลักฐานต่างๆ ซึ่งแม้ว่ามันจะมีหัวข้อที่เหมือนกันแต่เนื้อหาที่มีความขัดแย้งกันบ้าง สอดคล้องกันบ้าง และในเนื้อหาของผู้แต่งบางคน ก็ยังมีอคติในการเขียนอีกด้วย มันทำให้ฉันมีความสับสนเล็กน้อยพร้อมกับงุนงงเนื้อหาที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง แต่พออาจารย์ช่วยอธิบายเนื้อหาให้กระจ่างแจ้งหรือชัดเจนกว่าเดิม ก็ทำให้ฉันมีความเข้าใจที่ดีและยังฝึกให้ฉันคิดตีความหลักฐานได้ด้วย ในหลักฐานอยุธยาหลายอย่างด้วยกัน เช่น พงศาวดารจารึก เป็นต้น ซึ่งผู้แต่งก็จะเป็นพวกขุนนางในราชสำนัก ชาวต่างชาติที่เข้ามาพักอยู่ในอยุธยา คนที่ฉันได้กล่าวมานี้ จะมีการเขียนที่แตกต่างกันไป มีอคติบ้าง แสดงความคิดเห็นบ้าง บางหลักฐานก็ไม่ค่อยมีความน่าเชื่อถือนัก ในที่นี้เราสามารถนำข้อคิดจากตรงนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ยกตัวอย่างเช่น การอ่านหนังสือ เมื่อเราอ่านหนังสือ 2 เล่ม ที่เป็นวิชาเดียวกัน แต่พอเราอ่าน กลับมีเนื้อหาที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งเราต้องมีการวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลในหลายๆ แห่งเพิ่มเติม เป็นต้น”

ณัฐธิชา

“กิจกรรมการวิเคราะห์หลักฐานสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการหัดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารตามที่ต่างๆ เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ ข่าวในโทรทัศน์ ข้อมูลตามอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ข้อมูลตามแหล่งต่างๆ เหล่านี้เราไม่อาจทราบได้ว่า

เป็นความจริงหรือความเท็จ แต่เมื่อเราได้ลองวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนแล้ว เราก็จะไม่ถูกหลอกได้ง่ายๆ แสดงว่ากิจกรรมนี้มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของเรา และการวิเคราะห์ยังสามารถฝึกให้เราเป็นคนช่างคิด ช่างวิเคราะห์ ช่างสังเกต ช่างค้นหา ความรู้สึกที่ข้าพเจ้ามีต่อกิจกรรมการวิเคราะห์หลักฐานจึงเป็นไปในทางดีบวก คือ สนุก น่าสนใจ เป็นกิจกรรมที่ดีได้ทั้งด้านการฝึกต่างๆ ให้กับเรา และยังสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันแล้วเกิดประโยชน์ต่อเราตามมามากอีกด้วย”

ฉาณา

“เหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าประทับใจนั้นจะเป็นอะไรไปไม่ได้เสียอีกนอกจากการที่ได้ศึกษากับวิชาประวัติศาสตร์แบบเปิดโอกาสและเสรีภาพ ข้าพเจ้าประทับใจการเรียนเช่นนี้เป็นอันมาก เพราะมันทำให้ข้าพเจ้าได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ข้าพเจ้าได้ระดมความคิดกันวางแผนในการวิเคราะห์เหตุการณ์และหลักฐานต่างๆ ทำให้ข้าพเจ้าได้พัฒนาทักษะการคิดต่าง ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ที่อาจารย์ได้สอนนั้นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อเราได้รับข่าวสารจากแหล่งที่แตกต่างกัน เนื้อหาข่าวไม่เหมือนกัน อาจนำการวิเคราะห์มาพิจารณาข่าวของแหล่งต่าง ๆ เนื้อหาหลายรูปแบบ และเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของหลักฐาน แล้วสรุปหลักฐานทำให้ข้อมูลที่ได้รับจากข่าวได้รับการกลั่นกรองให้ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น หรืออาจใช้กับการที่เวลาเราหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตจากบล็อก เว็บบอร์ดด้วยวิธีการข้างต้น”

ชนัญญา

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1.1 ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดและความเข้าใจสภาพตนเองและสังคมในบริบทของพัฒนาการแห่งความเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยใช้ทฤษฎี หลักการ แนวคิด รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1.2 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไป

ใช้ โดยส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสาระสำคัญ หลักการ และขั้นตอนการ
เรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนนี้ ทั้งนี้ผู้บริหารสามารถสนับสนุนการนำกระบวนการ
เรียนการสอนนี้ไปใช้โดยอาจดำเนินการให้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้
ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนนี้อย่างถูกต้องและชัดเจน ตลอดจนทั้งมี
การอภิปรายเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

1.1.3 ผู้บริหารที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทักษะ/กระบวนการทาง
ประวัติศาสตร์สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนนี้เป็นทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมทักษะ/
กระบวนการทางประวัติศาสตร์ให้แก่นักเรียน และควรสนับสนุนให้ครูนำหลักการของกระบวนการ
เรียนการสอนนี้ไปใช้ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รวมทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีลักษณะหรือธรรมชาติของรายวิชาเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การ
พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียนต่อไป

1.1.4 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในเรื่องของการจัดเตรียมหลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและเพียงพอ
ต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนา
ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครู ศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาการสอนประวัติศาสตร์

1.2.1 ครูที่จะนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้
ต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนการสอนมากขึ้น เนื่องจากครูต้องคัดเลือกเนื้อหา
สาระที่เป็นประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์เนื้อหาสาระ และจัดลำดับเนื้อหาสาระ
เหล่านั้นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งต้องมีการสำรวจและศึกษาแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้ง
หลักฐานชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิให้มีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นที่นักเรียนต้อง
ศึกษา ซึ่งครูจะต้องทุ่มเทเวลาในขั้นตอนนี้เพื่อนำไปสู่การคัดเลือกหลักฐานที่มีความสำคัญและ
เสนอแนะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้นักเรียนนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน
อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2.2 ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้นนี้ ครูต้อง
กระตุ้นนักเรียนโดยการตั้งคำถามถามนักเรียนเป็นรายบุคคล การยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้อง
กับบริบทของเนื้อหา การระดมความคิดเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบ สังเคราะห์

ข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ความคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะย่อย ๆ ในทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ต่อไป

1.2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ ครูสามารถเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนได้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ แบบการเรียนรู้ของนักเรียน และบริบทในการเรียนการสอน เป็นต้น

1.2.4 การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ นักเรียนจะต้องเขียนบันทึกการเรียนรู้เมื่อครบรอบของการใช้กระบวนการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน ทั้งนี้ครูควรให้ข้อเสนอแนะป้อนกลับแก่นักเรียน ก่อนการให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ในครั้งต่อไป เพื่อที่ผู้สอนจะได้สามารถประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน และทำให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อบกพร่องของตนเองในประเด็นต่าง ๆ

1.2.5 ครูที่นำกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ควรตระหนักถึงบทบาทของตนเองซึ่งเปลี่ยนจากการควบคุมกำกับการเรียนรู้ มาเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังนั้นครูควรศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทของตนเองให้เกิดความชัดเจนก่อนที่จะมีการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้

1.2.6 ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยการสนับสนุนให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน ซึ่งจะเป็นการเปิดมุมมองที่หลากหลายให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

1.2.7 ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนนำวิธีการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป ซึ่งวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ การสังเกต การฝึกตั้งคำถาม การค้นคว้า การสืบสอบ การวิเคราะห์ การอภิปราย การตีความ การลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา การสังเคราะห์ เป็นต้น

1.2.8 ศึกษานิเทศก์ควรนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในการฝึกอบรมครูสอนประวัติศาสตร์ สนับสนุนให้ครูสังคมนากระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนต่อไป

1.2.9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์ควรมีการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ครูสังคมศึกษามีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ ทักษะความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ และทักษะการวิเคราะห์ ประเด็นและการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อตัวแปรด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการนำความรู้ไปใช้ ทักษะการประยุกต์ ทักษะการจัดระบบ ทักษะการตัดสินใจ เป็นต้น

2.3 ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถ หรือทักษะด้านอื่น ๆ ของนักเรียน โดยนำกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาขึ้นต่อไป

2.4 ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระดับชั้นต่าง ๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กอตซ์ลัค, หลุยส์. (2525). **การเข้าใจประวัติศาสตร์ : มูลบทว่าด้วยระเบียบวิธีประวัติศาสตร์**. แปลจาก Understanding History : A Primer of Historical Method โดย ธิติมา พิทักษ์ไพรวรรณ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). **การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เจ็ดศักดิ์ ชุมชุม. (2540). **นิรมิตนิยม-ทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน (Constructivism)**. ใน **รวมบทความบทเรียน: นวัตกรรมจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิตินา แชมมณี. (2551). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2527). **ประวัติศาสตร์. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ), ปรัชญาประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 25-43. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ทวิช บุญแสง. (2544). **การศึกษามรรถภาพและความต้องการในการเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีป ศิริวิศมี. (2539). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ : เอกสารประกอบการสอนวิชา 464 460**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ทิตินา แชมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2537). **ความย้อนก่อนของอดีต. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), ความย้อนก่อนของอดีต: พิพิธพันธ์เชิดชูเกียรติ พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี**, หน้า 3-21. กรุงเทพมหานคร: ครรลองไทย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัทธินะ. (2525). **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย.**

กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

นิพนธ์ นาคสมบุญ. (2536). **ผลของการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยนาด บุญนา. (2553). **แนวคิด ทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ ใน ไทยคดีศึกษาในบริบทแห่งความหลากหลาย.** หน้า 1-24. กรุงเทพมหานคร: แชนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรเพ็ญ อันตระกูล. (2554). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์.** นครปฐม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มงคลรัตน์ บางภูมกร. (2548). **ผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทักษะเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ของเด็กวัยอนุบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.**

กรุงเทพมหานคร: มีนส์พับลิเคชันส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **พจนานุกรม ศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A – L ฉบับ**

ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

วิชาการ, กรม. (2543). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามพระราชบัญญัติ**

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.

วิชาการ, กรม. (2543). **เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา**

ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553 ก). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร**

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553 ข). **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา**

ทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **ครูกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย. ใน ประวัติศาสตร์ไทย จะเรียนจะสอนกันอย่างไร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2547). **วิธีการตรวจสอบหลักฐาน การค้นคว้าข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์. วิชาการ.**

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552). **การสอนประวัติศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2541). **ตรรกวิทยา: ศาสตร์แห่งเหตุผล.** นครปฐม: สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (เอกสารโรเนียว).

สีบแสง พรหมบุญ. (2518). **ประวัติศาสตร์ทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์. (2542). **ทฤษฎีสรคนิยม (Constructivism).** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุจิตต์ วงษ์เทศ, ศรีศักร วัลลิโภดม, และ พิเศษ เจียจันทร์พงศ์. (2546). **คู่มือครู สังคมศึกษา ส 021 หลักสูตรทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.** พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุทธิรัตน์ เลิศจตุรวิทย์. (2544). **ผลของการใช้รูปแบบชิปปาเพื่อการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการวิเคราะห์ และเจตคติ**

- ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร ชูตินธวานนท์. (2542). **พระสุพรรณกัลยา: จากตำนานสู่หน้าประวัติศาสตร์**. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2552). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถัย มูลคำ และ สุวิทย์ มูลคำ. (2544). **Child centered: Storyline Method: การบูรณาการ
หลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, คณะ. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้.
- อัจฉราพร ต้นบรวงง. (2546). **ผลการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง
เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคม
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัมพร ม้าคนอง. (2543). การสอนตามแนวคิดทฤษฎี Constructivist ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์.
วารสารครุศาสตร์. 29(กรกฎาคม-ตุลาคม): 74-80.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2543). **ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิถีคิด : รวม
บทความทางประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- อารีญา ศิโรตม. (2545). **ผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคม
ศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Arend, R. I. (1994). **Learning to teach**. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Berelson, B. and Steiner, A. (1964). **Human Behavior: Shorter Edition**. New York:
Harcourt.

- Blanton, M. (2005). **Helping teachers build generality into curriculum and instruction.**
 Paper presented as part of the symposium "Issues of Generalization in Teaching and Learning Across the Grades" at the Annual Meeting of the National Council of Teachers of Mathematics, Anaheim, CA. (Invited Participant).
- Botian, C and Davis, O. (1998). **Historical Constructions: How Social Studies Student Teachers' Historical Thinking is Reflected in Their Writing of History.**
Theory and Research in Social Education. 26(2): 173-197.
- Burenheide, B. (2007). **I Can Do This: Revelations on Teaching With Historical Thinking.**
The History Teacher. 41(1): 55-61.
- Clabough, C Jeremiah. (2012). **Educators's Perceptions about the Uses of Primary Sources in Social Studies Classroom.** Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction): The University of Tennessee, Knoxville.
- Cobb, P. (1994). **Where is the mind? Constructivist and sociocultural perspectives on mathematical development.** **Education research.** 23(7): 13-20.
- Colby, S. (2007). **Students as Historians: The Historical Narrative Inquiry Model's Impact on Historical Thinking and Historical Empathy.** Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction): University of North Texas.
- Davis School District. (2000). **Instructional-design.** Farmington: Macmila
- Drake, F and Brown, S. (2003). **A Systematic Approach To Improve Students' Historical Thinking.** **The History Teacher.** 36 (4): 465-489.
- Drake, F. (2002). **Teaching Historical Thinking.** **ERIC Digest.** [Online]. Available from: <http://www.eric.ed.gov.htm>[2010, February 10]
- Egan, K. (1997). **The Educated Mind: How Cognitive Tools Shape Our Understanding.** London: University of Chicago Press.
- Ellis, B. (2007). **A Taxonomy for Categorizing Generalizations: Generalizing Action and Reflection Generalizations.** **Journal of the Learning Sciences.** 16(2):-221-262.
- Ellis and Maxwell. (1995). **Constructivism.** New Jersey: Prentic-Hall.

- Fenton, E. (1966). **Teaching the New Social Studies in Secondary Schools**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Fosnot, C. T. (1996). **Constructivism: Theory perspective and practice**. New York: Teacher College Press.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. 3rd ed. New York: McGraw-Hill Book.
- Gottschalk, Louis. (1964). **Understanding History: A Primer of Historical Method**. 9th rep. Alfred A. Knoff.
- Hongland, M. (2000). Utilizing Constructivism in The History Classroom. **Practicum Report**, ED 482436. [Online]. Available from: <http://www.eric.ed.gov.htm>[2010, August 15]
- Husbands, C. (1996). **What is History Teaching?**. Bristol, PA: Open University Press.
- Joan, W. (2001). Using Primary Sources in the Secondary Classroom. **OAH Magazine of History**. 5(3): 30-32.
- Joyce and Weil. (1996). **Model of teaching**. Boston: Allyn & Bacon.
- Keith, C and Linda, L. (2010). Why don't More History Teacher Engage Students in Interpretation. **Social Studies Today Research and Practice**. 22(2): 35-42.
- Krogh, S. L. (1994). **Educating young children infancy to grade three**. New York: McGrawHill.
- Lehman, E. (1997). **Constructivist Inquiry for the Study of History: Learning from Small-Group Discussions in an American Studies Classroom**. Doctoral Dissertation: The Ohio State University.
- Martin. R. E. (1994). **Teaching Science for all children**. Bonton: A division of simon & Schuster.
- Marwick, A. (1997). "Primary Sources: Handle with Care". In **Sources and Methods for Family and Community Historians: A Handbook** edited by Michael Drake and Ruth Finnegan. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mawim, W. (2006). **Dynamic Social Studies for Constructivist Classroom: Inspiring Tomorrow's Social Scientists**. 8th ed. NJ: Pearson Education.
- Moore, N and Parker, R. (2006). **Critical Thinking**. 6th ed. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

- National Center for History in the Schools. (1996). **Standards in Historical Thinking**.
Los Angeles: National Center for History in the Schools.
- Nelson, R and Drake, F. (2001). Civic Intelligence and Liberal Intelligence in the
History Education of Social Studies Teachers and Students. In **Principles and
Practices of Democracy in the Education of Social Studies Teachers**. 15(2): 135-
166.
- Norris, P and Ennis, H. (1989). **Evaluating Critical Thinking**. Pacific Grove, CA:
Midwest Publications.
- Pellegrino , Anthony. (2007). **The Manifestation of Critical Thinking and Metacognition
in Secondary American History Students Through The Implementation of Lesson
Plans and Activities Consistent with Historical Thinking Skill**. Florida: The Florida
State University.
- Prawat, S. and Floden, E. (1994). Philosphical Perspective on Constructivist View of
Learning. **Education Phychologist**. 29(1): 37-48.
- Reigeluth, M. C. (1983). **Instructional-design theories and model: An overview of their
current status**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Salinas, C and Sullivan, C. (2007). Latina/O Preservice Teachers' Positionality:
Challenging the construction of the official school knowledge through historical
thinking. **Journal of Curriculum and Pedagogy**. 22(2): 178-199.
- Shaver, J, editor. (1991). **Handbooks of Research on Social Studies Teaching and
Learning**. New York: NCSS.
- Taylor, T and Young, C. (2004). **Making History: A Guide for the Teaching and
Learning of History in Australian Schools**. Carlton South Victoria: Commonwealth
of Australia.
- Troutman, A. P. and Lichtenberg, B. K. (1998). **Mathematics a good beginning
strategies
for teaching children**. 3rd ed. University of South Florida. Brooks/Cole.
- VanSledright, A. (2002). In **Search of American's Past: Learning to Read History in
Elementary School**. New York: Teaching College Press.

- VanSledright, A. (2010). What Does It Mean to Think Historically and How Do You Teach It?. **Social Studies Today Research and Practice**. 22(2): 113-120.
- Von, G. E. (1991). **Constructivism in Education**. In the international encyclopaedia of education. Esearch and studies. Supplementary Volume. New York: Pergamon Press.
- Weinberg, S. (2001). **Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting The Future of Teaching The Past**. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Weirsmas, A. (2008). A Study of The Teaching Methods of High School History Teachers. **The Social Studies**. 45(2): 111-116.
- Westhoff, L and Polman, J. (2008). Developing Preservice Teacher' Pedagogical Content Knowledge about Historical Thinking. **Social Education**. 22(2): 1-29.
- Winn, W. (1993). Instructional Design and Situated Learning: Paradox or Partnership? **Educational Technology**. 33: 16-21.
- Woolfolk, E. (1993). **Education Phychology**. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Yinger, J. (1980). **Can We Really Teach Them to Thinkin New Directions for Teaching and Learning: Fastering Critical Thinking**. Sanfancisco: Jossey-Bass.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือเรื่องราวของประเทศชาติเป็นต้น ตามที่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 665) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีต ทำให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนปัจจุบัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า History มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า Historia ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Histori หมายถึง การเรียนรู้หรือความรู้ที่ได้จากการหาความจริง (กอตซ์ลัค, 2525: 27) การเรียนประวัติศาสตร์จึงเป็นความพยายามที่ต้องการศึกษาให้เข้าใจและอธิบายว่า เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์สำคัญในอดีตได้เกิดขึ้น และดำเนินไปได้อย่างไร ดังนั้นประวัติศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานการศึกษาในศาสตร์ต่างๆ และการศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องทำความเข้าใจ ที่ความสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตโดยศึกษาจากร่องรอย เอกสารหลักฐานต่างๆ ทั้งหลักฐานทางโบราณคดี จารึก ตำนาน พระราชพงศาวดาร พระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุ ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และนำมาเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสังคมปัจจุบัน เนื้อหาในการศึกษาประวัติศาสตร์จะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ การก่อตั้งอาณาจักร ความเจริญรุ่งเรืองในอาณาจักร เป็นต้น (สืบแสง พรหมบุญ, 2518: 5) ประวัติศาสตร์จึงเปรียบเสมือนกระจกที่ส่องให้เห็นถึงความมั่นคง ความยิ่งใหญ่ของประเทศชาติที่มีพัฒนาการที่สืบสานมาจนปัจจุบัน จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้เห็นได้ว่าประวัติศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญของประวัติศาสตร์ ตามที่ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 มาตรา 23 ว่าการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในด้านต่าง ๆ รวมถึงความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสังคมไทย

ประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสาระทางสังคมศาสตร์ที่มีมโนทัศน์ (concepts) เกี่ยวกับ อดีต กาลเวลา เหตุการณ์ ยุค สมัย ศักราช ปี เดือน วัน หลักฐาน การเปลี่ยนแปลงเป็นต้น ซึ่งจัดได้ว่ามีความสำคัญเพราะเห็นได้จากการที่ประวัติศาสตร์ถูกนำมาจัดเป็นหนึ่งในห้าสาระหลักที่ประกอบขึ้นมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่นักเรียนในทุกๆ ระดับชั้นจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามที่มาตรฐานของหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้ได้กำหนดไว้

นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ยังมีกระบวนการที่มีคุณประโยชน์ในด้านช่วยพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง (higher-order thinking) ให้กับผู้เรียนอีกด้วย

โดยส่วนใหญ่ นักเรียนหรือผู้ที่เคยเรียนวิชาประวัติศาสตร์จะคิดว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ส่งเสริมให้เกิดความรักชาติ มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฝึกการอ่าน รู้อดีตและพัฒนาการของประเทศชาติของตน ฯลฯ ซึ่งคำตอบดังกล่าวนี้ถูกตั้งตามมุมมองของการใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือด้านใดด้านหนึ่ง แต่แท้ที่จริงแล้วความหมายหรือความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดของการเรียนประวัติศาสตร์นั้นอยู่ที่ผู้เรียนได้ฝึกการสร้างภาพร่างของอดีตที่ไม่มีใครสามารถรับรู้ได้ถูกต้องครบถ้วน และพยายามขจัดความเป็นอคติที่แฝงอยู่ในหลักฐานที่มีเหลืออยู่มาจนถึงปัจจุบัน โดยที่หลักฐานเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการสร้าง ผูกเรื่อง เสริม เต็ม ตัด และตัดแปลงมาแล้วแทบทั้งสิ้น ส่วนในด้าน การรับรู้ความจริงในอดีตนั้นเป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น (National Center for History in the Schools, 1996)

การศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยแรก ๆ มักจะเกี่ยวข้องกับการหาความรู้เกี่ยวกับความจริงวันที่ ชื่อ สถานที่ เหตุการณ์และแนวคิดต่างๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วการศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) ซึ่งเป็นความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมที่เต็มไปด้วยการคิดโดยการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณจากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (VanSledright, 2010: 118) ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ (Chronological Thinking) 2) ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Comprehension) 3) การวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis and Interpretation) 4) ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research Capabilities) และ 5) การวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการตัดสินใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Issues-Analysis and Decision-Making) (National Center for History in the Schools, 1996) อันเป็นทักษะขั้นสูงที่ใช้ในการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน โดยที่ต้องใช้คำถามในระดับสูงเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ การสืบค้นเอกสารแล้วนำมาพิจารณาตรวจสอบ การวิเคราะห์หลักฐานต่างๆ อาทิ บทความ การบันทึกส่วนตัว เครื่องมือ งานศิลปะ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และหลักฐานอื่นๆ โดยการใช้ความคิดเชิงจินตนาการผนวกกับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาสร้างสรรค์และเปรียบเทียบกับเอกสารต่าง ๆ ในมิติของเวลา (Weinberg, 2001)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ไม่หลงเชื่อกับสิ่งต่างๆ อย่างง่ายดายโดยเฉพะงานเขียนหรือข้อมูลต่างๆ ที่เขาต้องประสบในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะมีการจัดระบบความคิดทางประวัติศาสตร์อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการสืบสอบอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนซึ่งได้ผ่านการใช้การคิดทางประวัติศาสตร์มาแล้ว และผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสนใจสังคม ความมีอคติต่อบุคคลอื่นจะลดลงเนื่องจากการคิดทางประวัติศาสตร์จะมีส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนโดยไม่ตัดสินอดีตจากกรอบความคิดของบรรทัดฐานและค่านิยมในปัจจุบันแต่จะต้องเข้าไปทำความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์จากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นโดยการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ จากค่านิยมที่มีความหลากหลายอันจะเป็นการส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงในความแตกต่างของค่านิยมทางการเมืองสังคมและวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ต่อไป (National Center for History in the Schools ,1996; Weinberg, 2001 and VanSledright, 2010: 117-118)

แม้ว่าเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ แต่สภาพการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันก็ไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าวเนื่องจากมีประสบการณ์ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือผู้สอนประยุกต์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทักษะดังกล่าวนี้อยู่น้อยมาก (Burenheide, 2007: 55) และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยนั้นยังไม่พบบางงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ทำให้เห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของประเทศไทยยังไม่มีมีการกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งให้นักเรียนได้เกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ อยู่ผู้สอนที่มุ่งเน้นในการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่หรือใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลที่ตามมาก็คือ ครูรับบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ขาดกิจกรรมในการปฏิบัติที่ส่งเสริมการตีความและการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้การวัดผลจึงเน้นความสามารถในการท่องจำ กระบวนการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้ได้ความรู้ในระดับการรับเพียงอย่างเดียวแทนที่จะได้ความรู้ในระดับสร้างสรรค์ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 35-36 และ Keith and Linda, 2010: 37) นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคที่สำคัญคือการศึกษาที่ผู้สอน

ประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะนำกระบวนการในการใช้หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ และวิธีการในการวิเคราะห์หาคติของผู้สร้างหลักฐานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Keith and Linda, 2010: 36) โดยที่การจัดการเรียนการสอนจะเน้นไปที่การถ่ายทอดเฉพาะความรู้ที่มีอยู่โดยการบรรยายเท่านั้น จึงส่งผลให้การเรียนการสอนดังกล่าวไม่สามารถเอื้อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยทักษะขั้นสูงต่างๆ ได้ (VanSledright, 2010: 117-118) อันจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

หัวใจของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรสอนให้นักเรียนตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ซึ่งเหมาะสมกว่าการสอนให้นักเรียนรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสัมพันธ์กับวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่มีองค์ประกอบที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงทางประวัติศาสตร์และสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะกระบวนการตามที่กล่าวมาข้างต้นได้

วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543; ลาวินัย วิทยายุทธภูมิกุลและคณะ, 2543: 7 และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 160) ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล
- 2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต
- 3) การวิเคราะห์หลักฐาน การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล ความเป็นกลาง และปราศจากอคติ
- 4) การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด โดยไม่ใช่ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามทำความเข้าใจความคิดของคนในยุคหนึ่งหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา
- 5) การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

จากลำดับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าเมื่อนักประวัติศาสตร์เกิดปัญหาหรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเริ่มต้นด้วยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางประวัติศาสตร์ จากนั้นจึงค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานประเภทต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และตีความอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางประวัติศาสตร์นั้นๆ ได้เป็นอย่างดีมีระเบียบแบบแผน ซึ่งทั้งหมดนี้จะกลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอันเกิดจากการที่ผู้เรียนและผู้สอนได้มีการวางแผนและกระทำอย่างถูกวิธีทุกขั้นตอน และครบตามกระบวนการนั้น ก็ย่อมที่จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นการพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ตามมา ดังที่ Burenheide (2007: 56) ได้กล่าวไว้ว่า การให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ อาทิ การวิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการสร้างแนวคิดของหลักฐานชั้นต้น จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาอ่าน การจัดการข้อมูล และการจัดระบบข้อมูล ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนได้ทั้งสิ้น

ธรรมชาติในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการเรียนรู้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้วยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลตามประเด็นที่ได้มีการตั้งไว้ รวมทั้งการศึกษาและวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ในการศึกษาประวัติศาสตร์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ อันจะนำไปสู่การตีความและได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในลำดับต่อไป (Husbands, 1996) โดยแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นมีความสัมพันธ์กับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd-Order Documents) ซึ่งเป็นวิธีที่ Drake และ Brown (2003) นักการศึกษาประวัติศาสตร์ของอเมริกาได้เป็นผู้เสนอไว้ โดยที่แนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 1 ชิ้น และใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยครูจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว

2) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second-Order documents) ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้นักเรียนได้อภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาสนับสนุนหรือท้าทายแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่

3) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third-Order documents) นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานขั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาอภิปรายซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปในชั้นเรียน

จากขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้เห็นได้ว่าขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นขั้นตอนที่เป็นหลักสำคัญในการสอนประวัติศาสตร์ และมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เนื่องจากกระบวนการของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ดังกล่าวมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาเป็นหลักสำคัญในการสอนเนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นตอนนั้นจะเน้นการใช้ทักษะการคิดต่าง ๆ เช่น ทักษะการสืบค้น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการเปรียบเทียบ และทักษะการตีความหลักฐานเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษา อันจะนำไปสู่การอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ จากแนวทางดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 นั้นจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ (Weinberg, 2001)

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สามารถที่จะพัฒนาในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากเป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงระดับอายุ 11-15 ปี ซึ่งถือได้ว่ามีพัฒนาการความสามารถของสมองตามทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget ที่อยู่ในขั้นที่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการคิดรูปแบบต่าง ๆ ได้ การมีความคิดเชิงอุดมคติที่เข้มข้น และมักจะเริ่มคำถามเกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรมต่าง ๆ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2552: 374) มีการคิดอย่างสมเหตุสมผลในการแก้ปัญหา ที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการหลาย ๆ อย่าง (Piaget. J., 1969 อ้างถึงใน สุชา จันท์เอม, 2542: 36) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลำดับขั้นของช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) แล้วจะตรงกับขั้นที่ 2 Romantic ซึ่ง

เป็นขั้นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาอัตลักษณ์ของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะมุ่งความสนใจไปที่ การศึกษาเรื่องราวที่เป็นความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้อง กับ วิศวกรรมของบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของตน อันเป็นช่วงวัยที่ ควรพัฒนาทักษะกระบวนการพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำวิจัยทางประวัติศาสตร์ในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

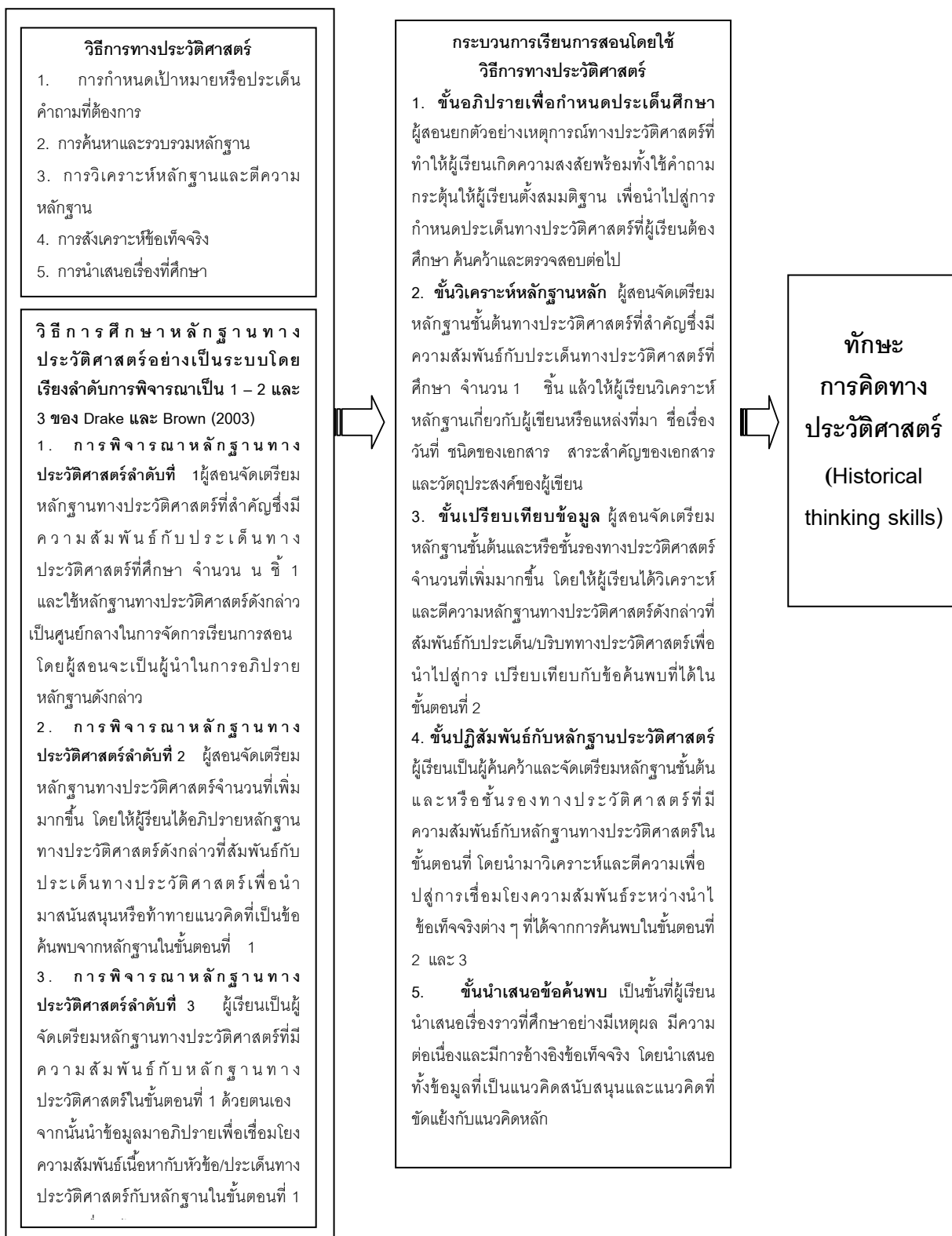
ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อนำช่วงวัยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครั้งนี้มาประยุกต์ใช้กับ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์แล้วนั้นจะสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 ถึง 3 ของทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์เท่านั้น ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ 2) ความรู้ความเข้าใจ ทางประวัติศาสตร์ และ 3) การวิเคราะห์และการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยที่มาตรฐาน ที่ 4 และ 5 นั้นจะเกี่ยวข้องกันกับทักษะที่เป็นมาตรฐานของความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ในระดับสูง ซึ่งจะเหมาะสมกับพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจาก เหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาตราฐานที่เป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 มาตรฐานข้างต้นที่สอดคล้องกับขั้นพัฒนาการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) ร่วมกับตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต้องบรรลุ ที่มีความสัมพันธ์กับการคิดทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ 1) ประเมินความน่าเชื่อถือของ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ 2) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและ ข้อคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ 3) เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือ

จากตัวอย่างตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต้องบรรลุ รวมทั้งเหตุผลทางจิตวิทยาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นวัยที่สมควร อย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ เพราะผู้เรียนในระดับนี้สามารถคิดเชิง นามธรรมและสามารถพัฒนาทักษะการคิด (Weinberg, 2001) อันจะเป็นพื้นฐานต่อการนำ ความรู้ด้านทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทางประวัติศาสตร์ต่อไป ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

กรอบแนวคิดในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ผู้วิจัยใช้ 2 แนวคิดหลัก เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 2 - 1 และ 3 แนวคิดแรก ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีขั้นตอน 5 ประการ คือ 1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา 2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐาน 3) การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน 4) การสรุปข้อเท็จจริง 5) การนำเสนอเรื่องราว แนวคิดที่ 2 ได้แก่ วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) ซึ่งมีขั้นตอน 3 ประการ ได้แก่ 1) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น และใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยครูจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว 2) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second-Order documents) ครูจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้นักเรียนได้อภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาสนับสนุนหรือท้าทายแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 1 3) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third-Order documents) นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานขั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อนำมาอภิปรายซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปในชั้นเรียน

โดยบูรณาการ 2 แนวคิดดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน

ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้นมีความเป็นมาที่ยาวนานเป็นเวลากว่า 2,000 ปี ตั้งแต่ ฐูซิดิดีส (Thucydides) ผู้เขียนประวัติศาสตร์สงครามเพลอปอนเนเซียนเมื่อครั้งศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสต์กาล ซึ่งเขาได้บอกแก่ผู้อ่านอย่างตระหนักในหน้าที่ว่าเขารวบรวมข้อมูลของเขาอย่างไร เขาใช้วิธีทดสอบอย่างไรในการแยกความจริงออกจากนิยาย ไปจนถึงสมัยของรังเง (Leopold Von Ranke, ค.ศ.1795-1886) ครูสอนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมชาวเยอรมันผู้ได้รับการยกย่องในฐานะผู้ให้กำเนิดวิธีการวัดคุณค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน สิ่งสำคัญที่รังเงได้ให้แก่วงการประวัติศาสตร์ คือ “ความพยายามที่จะถ่ายภาพในอดีตออกมาให้เราเห็นในปัจจุบัน โดยรักษาความแน่นอนไว้ให้มากที่สุด” (กอตซัลค์, 2525: 33; แอมสุข นุ่มนนท์, 2527: 33-34 และ อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543)

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง วิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ และที่เกี่ยวข้องกับหลักฐาน การตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมุติฐาน และการตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

3) การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

4) การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด โดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามทำความเข้าใจความคิดของคนในยุคหนึ่งหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

5) การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 160; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543 และลาวัณย์ วิทยาวุฑฒิกุลและคณะ, 2543: 7)

2. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd- Order Documents)

Drake และ Brown (2003: 465-470) ได้กล่าวว่า วิธีการเชิงระบบนี้มีเป้าหมายในการเตรียมการเริ่มต้นครูประวัติศาสตร์ในการสอนประวัติศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นยุทธศาสตร์ที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ทั้งในด้านเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และสมรรถภาพในการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียน โดยเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับวิธีการเชิงระบบในการใช้หลักฐานชั้นต้นโดยมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ วิธีการเชิงระบบนี้มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการปฏิบัติดีเลิศในศาสตร์ทางการสอน โดยมีพื้นฐานมาจากการอภิปรายเกี่ยวกับประสบการณ์การสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัยจากรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและวิธีสอนประวัติศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับการคิดทางประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ของครูที่เกษียณอายุราชการ นักศึกษาที่จบสาขาประวัติศาสตร์และประสบการณ์ในห้องเรียนของครูประวัติศาสตร์

วิธีการดังกล่าวนี้ออกแบบครอบคลุมลำดับขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second-Order documents) และ การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third-Order documents) วิธีการดังกล่าวจัดเป็นแนวทางเชิงระบบสำหรับครูเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ได้มีครูและนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนได้นำวิธีการเชิงระบบดังกล่าวนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและได้ข้อค้นพบว่า วิธีการดังกล่าวช่วยสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดอย่างระมัดระวังในการใช้หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์สามารถหาได้จากหนังสือและในอินเทอร์เน็ต ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้มีความคิดในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับนักประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ และผู้เรียนเรียนสามารถเชื่อมโยงหลักฐานทางประวัติศาสตร์จาก 1 หลักฐานไปสู่หลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ได้อย่างเชื่อมโยง ทั้งนี้นักวิชาการทางประวัติศาสตร์มีความเชื่อว่าวิธีการเชิงระบบในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และสามารถที่จะพัฒนาความรู้และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน

Drake และ Brown (2003: 467-468) ได้นำเสนอลำดับขั้นตอนของวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) ขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้พิจารณาถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวซึ่งต้องเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ขาดไม่ได้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ในประเด็นนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้สอนจะใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน และผู้สอนจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นอิสระซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้ใช้คำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิดแก่นักเรียน ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องไม่มีอคติในการใช้หลักฐานดังกล่าว

2) การพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second -Order documents) เป็นการนำหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนหรือท้าทายหลักฐานในลำดับที่ 1 โดยผู้สอนควรใช้หลักฐานประมาณ 3-5 ชิ้น โดยที่อาจจะเป็นหลักฐานเอกสาร ภาพหรือสิ่งประดิษฐ์ ในการดำเนินการในลำดับนี้มีเป้าหมาย 2 ประการ ได้แก่ เพื่อสนับสนุนแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในลำดับที่ 1 และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดที่ค้นพบจากการศึกษาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในลำดับที่ 1 เพราะฉะนั้นลำดับที่ 2 จะมีความเกี่ยวข้องกับลำดับที่ 1 ทั้งนี้เป้าหมายดังกล่าวมีเพื่อให้ให้นักเรียนได้อภิปรายอันจะนำไปสู่ความแตกต่างทางความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตที่พวกเขาได้พิจารณาจากวิธีการในลำดับที่ 2 ที่เป็นการสนับสนุนหรือท้าทายข้อค้นพบจากลำดับที่ 1

3) การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third -Order documents) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดหาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของหลักฐานขั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดในการอภิปรายในชั้นเรียนที่นักเรียนจะต้องไปค้นคว้าและจัดหา อาทิ ภาพถ่าย จดหมาย บทความในหนังสือพิมพ์ เรื่องเล่าจากบุคคล อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นลำดับที่ 3 จะเป็นการใช้หลักฐานขั้นต้นที่นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมเป็นสำคัญ ทั้งนี้การค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานของนักเรียนในลำดับที่ 3 จะต้องมีความสัมพันธ์กับหลักฐานที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ในลำดับที่ 1

องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งได้ผ่านการดำเนินการสร้างอย่างเป็นระบบให้มีความสัมพันธ์ สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ได้แก่

1. หลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. ขั้นตอนการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

โดยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

หลักการ

หลักการของกระบวนการเรียนการสอนได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 ซึ่งหลักการของกระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

- 1) ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐานไว้เป็นกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำตอบนั้นได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้
- 2) การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน
- 3) การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น
- 4) การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่างๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่างๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
- 5) การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนา

ความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ขั้นตอนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

เป็นขั้นการอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและการศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อนำไปสู่การศึกษาลักษณะประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย
- 2) ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนยกตัวอย่าง
- 3) ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น อันเป็นการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป
- 4) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายในบริบทต่างๆ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน

ขั้นตอนที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2 - 3 ชั้น เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นและหรือหลักฐานชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2-3 ชั้นที่มีเนื้อหาสนับสนุนและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์

3) ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลของหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นตามประเด็นที่ได้วิเคราะห์และตีความกับหลักฐานหลักในขั้นตอนที่ 2

4) ผู้เรียนนำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและหรือจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้เรียนค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

2) ผู้เรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร

สาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์

3) ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เพื่อตอบสนองมติดฐาน อย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

ขั้นตอนที่ 5 ชี้นำเสนอข้อค้นพบ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อตอบสนองมติดฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา เพื่อตอบสนองมติดฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ในลักษณะของแผนผังความคิดหรือเส้นเวลา

2) ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา

3) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา

4) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน 3 ระยะ ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวัดและประเมินผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระยะก่อนการใช้กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีประเมินจากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การวัดและประเมินผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระยะระหว่างการใช้กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีประเมินจากการตอบคำถาม การอภิปรายในชั้นเรียนและผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน

3. การวัดและประเมินผลทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระยะหลังการใช้กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีประเมินจากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และวิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ มีดังนี้

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา</p> <p>1) ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย</p> <p>2) ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนยกตัวอย่าง</p> <p>3) ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับประเด็นที่ต้องการศึกษาหลาย ๆ ตัวอย่างเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐาน ● อธิบายประกอบกรยกตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนสังเกตข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามสำคัญ ● ใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนเกิดความสงสัยในประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาแล้วนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน 	<ul style="list-style-type: none"> ● สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน ● ตอบคำถาม ● ตั้งคำถามสำคัญ ● ตั้งสมมติฐาน ● ระบุประเด็นที่ต้องการศึกษาจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การบรรยาย ● การอภิปราย ● การใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน ● การยกตัวอย่างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยใช้หลักฐานชั้นปฐมภูมิ ● การวิเคราะห์ประเด็นทางประวัติศาสตร์

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>ตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น อันเป็นการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้า และตรวจสอบต่อไป</p> <p>4) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ</p>	<p>ศึกษาแล้วนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนกำหนดกรอบแนวทางการศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ● เตรียมเอกสารที่เป็นพื้นฐานของเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องศึกษาก่อนที่จะศึกษาหลักสูตรทางประวัติศาสตร์ต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> ● ศึกษาเอกสารที่ได้รับมอบหมาย ● อภิปรายเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา 	
<p>ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก</p> <p>1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวน 1 ชิ้น ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา ● ออกแบบคำถามเพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ศึกษาและทำความเข้าใจหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมมาให้ในประเด็นเกี่ยวกับผู้เขียนแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญ และวัตถุประสงค์ของเอกสาร 	<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา ● การใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงทัศนะจากการวิเคราะห์หลักฐาน

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>2) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่องวันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสารและวัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งข้อสังเกตให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของตน ● ตรวจสอบความถูกต้องจากการตอบคำถามของผู้เรียนในประเด็นต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ชักถามในประเด็นที่สงสัย ● ตรวจสอบความถูกต้องจากการวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ ● นำเสนอผลการวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ผู้สอนกำหนด ● ใ้เหตุผลประกอบการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ จากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ 	<p>ขั้น ต้น ท าง ประวัติศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การอภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การวิเคราะห์ข้อมูล ● การเสริมแรง
<p>ขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล</p> <p>1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือหลักฐานขั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2-3 ชิ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือขั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับสมมติฐานทางประวัติศาสตร์ตามผู้เรียนได้ตั้งไว้จำนวน 2 - 3 ชิ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ตามผู้สอนนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้หลักฐานขั้นต้น ท าง ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา ● การวิเคราะห์หลักฐานทาง

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>ที่มีเนื้อหาสนับสนุนและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา</p> <p>2) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่องวันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสารวัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์</p> <p>3) ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลของหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชิ้นตามประเด็นที่ได้วิเคราะห์และตีความกับหลักฐานหลักในขั้นตอนที่ 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ ● ชี้ให้ผู้เรียนสังเกตความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากหลักฐานฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละหลักฐาน ● ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อค้นพบจากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ● บันทึกข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ ● เปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์กับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ● ชักถามในประเด็นที่สงสัย 	<p>ประวัติศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ● การอภิปรายกลุ่มย่อยและการอภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การใช้คำถามกระตุ้นการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละหลักฐาน ● การแลกเปลี่ยนข้อมูล ● การบันทึกข้อมูล

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>4) ผู้เรียนนำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกัน ● กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างข้อค้นพบที่ได้ในขั้นตอนนี้กับขั้นตอนที่ 2 	
<p>ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์</p> <p>1) ผู้เรียนค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● อธิบายถึงแนวทางในการค้นคว้าหลักฐานขั้นต้นและชั้นรองทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ● มอบหมายให้ผู้เรียนไปสืบค้นหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับสมมติฐานทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้ตั้งไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● พิจารณาและทำความเข้าใจการอธิบายของผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางในการค้นคว้าหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ● ชักถามในประเด็นที่สงสัย ● สืบค้นหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มี 	<ul style="list-style-type: none"> ● การสืบค้นหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา ● การวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ● การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ● การอภิปรายกลุ่มย่อยและการอภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การใช้คำถาม

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>2) ผู้เรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสารสาระสำคัญของเอกสารวัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์</p> <p>3) ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เพื่อตอบสนองมติดูฐาน อย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่อง และมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นและหรือทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้สืบค้นหา ● ตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนนี้กับขั้นตอนที่ 2 และ 3 ● กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงแนวคิดประกอบการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทาง 	<p>ความสัมพันธ์กับสมมติฐานทางประวัติศาสตร์ตามที่นักเรียนได้ตั้งไว้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ตนได้สืบค้นหา ● เชื่อมโยงข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์กับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 และ 3 ● แสดงแนวคิดและยกตัวอย่างประกอบการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ใน 	<p>กระตุ้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละขั้นตอน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การแลกเปลี่ยนข้อมูล ● การบันทึกข้อมูล ● การใช้ผังภาพความคิด ● เทคนิคการทำงานกลุ่ม

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
	<p>ประวัติศาสตร์ในขั้นตอนต่าง ๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กระตุ้นให้ผู้เรียนเขียนเรียงเรียงข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่อง และมีการอ้างอิงข้อเท็จจริงโดยเรียงเรียงทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ● อภิปรายร่วมกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อค้นพบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ● สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน 	<p>ขั้นตอนต่าง ๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วางแผนหาแนวทางในการเรียบเรียงค้นพบ ● เขียนเรียงเรียงข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่อง และมีการอ้างอิงข้อเท็จจริงโดยเรียงเรียงทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ● ตรวจสอบความถูกต้องของข้อค้นพบที่ได้การให้เหตุผล ความต่อเนื่องและการอ้างอิงข้อเท็จจริงจากการเรียงเรียง 	

ขั้นตอนการเรียนรู้ การสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิค การสอนที่สำคัญ
<p>ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอ ข้อค้นพบ</p> <p>1) ผู้เรียนออกแบบ แนวทางการนำเสนอ เรื่องราวที่ศึกษา เพื่อ ตอบสนองพื้นฐาน อย่างมี เหตุผล มีความต่อเนื่อง และมีการอ้างอิง ข้อเท็จจริง โดย นำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็น แนวคิดสนับสนุนและ แนวคิดที่ขัดแย้งกับ แนวคิดหลัก ใน ลักษณะของแผนผัง กราฟฟิคหรือเส้นเวลา</p> <p>2) ผู้เรียนนำเสนอ เรื่องราวที่ศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สนับสนุนและให้ คำแนะนำแนวทางการ ออกแบบการนำเสนอ ผลงานของผู้เรียน ● สังเกตแนวทางการ ออกแบบแนวทางการ นำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา ● สังเกตแนวทางการให้ เหตุผล ความต่อเนื่อง และการอ้างอิงข้อเท็จจริง จากการนำเสนอของผู้เรียน ● ตรวจสอบข้อค้นพบ จากการนำเสนอของผู้เรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ● วางแผนหาวิธีการ ในการนำเสนอข้อมูล ● ตรวจสอบความ สมบูรณ์ของข้อมูลที่จะ นำเสนอ ● ออกแบบการ นำเสนอข้อมูลโดยใช้ แผนผังกราฟฟิคหรือเส้น เวลา ● นำเสนอเรื่องราวที่ ศึกษาอย่างมีเหตุผล มี ความต่อเนื่องและมีการ อ้างอิงข้อเท็จจริง โดย นำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็น แนวคิดสนับสนุนและ แนวคิดที่ขัดแย้งกับ แนวคิดหลัก ● แสดงความคิดเห็น ต่อข้อมูลที่ผู้เรียนกลุ่ม อื่นนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การอภิปราย กลุ่มย่อยและการ อภิปรายทั้งชั้นเรียน ● การวิเคราะห์ ข้อมูล ● การสังเคราะห์ ข้อมูล ● การใช้ผังภาพ กราฟฟิค ● การนำเสนอ ผลงานหน้าชั้นเรียน ● การกระตุ้นให้ ผู้เรียนใช้เหตุผลใน การเรียบเรียง เรื่องราวจากข้อ ค้นพบ ● การทำงานกลุ่ม ● การทำรายงาน

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน	วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สำคัญ
<p>3) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อสรุปที่เกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา</p> <p>4) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับข้อสรุปที่เกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา ● ใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้วิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> ● สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา ● วิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน 	

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจกระบวนการเรียนการสอน

1. รองศาสตราจารย์ลาวัณย์ วิทยาอุทตมิกุล	ที่ปรึกษานายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงศึกษาระดับปริญญาโท
แห่งประเทศไทย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราพร ภู่งศ์พันธ์	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. อ.ดร.วินัย พงษ์ศรีเพียร	เมธีวิจัยอาวุโส (ประวัติศาสตร์) กรรมการ
ชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักนายกรัฐมนตรี
4. รองศาสตราจารย์อนงค์พร สมานชาติ	ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. อาจารย์เรวดี สุนทรวิชัย	กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

1. รองศาสตราจารย์ลาวัณย์ วิทยาอุทตมิกุล	ที่ปรึกษานายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงศึกษาระดับปริญญาโท
แห่งประเทศไทย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. อ.ดร.ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม	ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (กลุ่มทดลอง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายวิชา ประวัติศาสตร์ 3

ภาคเรียนที่ 1

เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา

จำนวน 6 คาบ

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจ ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส 4.3.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

ส 4.3.3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

สาระสำคัญ

การที่แต่ละสังคมจะนำรูปแบบการปกครองใดมาใช้เพื่อเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการประเทศย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามบริบทของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของประเทศนั้น ทั้งนี้ประเทศชาติจะมีความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพ วิสัยทัศน์ และความสามารถของผู้นำเป็นปัจจัยเป็นสำคัญ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

ด้านความรู้

- อธิบายลักษณะการปกครองแบบ “เทวราชา” “ธรรมราชา” และ “จักรพรรดิราชา” ที่ปรากฏในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง
- เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างลักษณะการปกครองแบบ “เทวราชา” “ธรรมราชา” และ “จักรพรรดิราชา” ที่ปรากฏในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง

3. วิเคราะห์ความสำคัญของลักษณะการปกครองแบบเทวราชา ธรรมราชา และจักรพรรดิราชาที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาได้อย่างมีเหตุผล

ด้านทักษะ/กระบวนการ

1. จำแนกความจริงกับข้อเท็จจริงจากข้อมูลในหลักฐานประวัติศาสตร์อยุธยาได้ถูกต้อง
2. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานประวัติศาสตร์อยุธยาได้อย่างมีเหตุผล
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง
4. ตีความสถานภาพของพระมหากษัตริย์อยุธยาจากข้อมูลในหลักฐานประวัติศาสตร์อยุธยาได้ถูกต้อง

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
2. ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อชาติไทย

สาระการเรียนรู้

1. สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา
 - 1) เทวราชา
 - 2) ธรรมราชา
 - 3) จักรพรรดิราชา
2. ความสำคัญของสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (คาบที่ 1)

1. ครูสนทนากับนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา โดยผู้สอนใช้คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปรายดังนี้
 - 1.1 ชุมชนไทยบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนที่จะมีการก่อตั้งเป็นอาณาจักรอยุธยานั้นแต่เดิมเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาติใดมาก่อน

1.2 หลักฐานที่บ่งบอกถึงการที่ชุมชนไทยบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 เคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรขอมนั้นมีอะไรบ้าง

1.3 นอกจากอาณาจักรขอมแล้วชุมชนไทยบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 เคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรอื่น ๆ อีกหรือไม่ ถ้ามีได้แก่อาณาจักรใดบ้าง และมีหลักฐานที่สนับสนุนถึงการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรต่าง ๆ ะไรบ้าง

2. จากคำถามในกิจกรรมที่ 1 ให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถามและอภิปรายถึงลักษณะการปกครองของอาณาจักรอยุธยาที่อาจจะได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรต่าง ๆ ก่อนที่จะมีการก่อตั้งเป็นอาณาจักรอยุธยา จากนั้นให้นักเรียนตั้งคำถามสำคัญเกี่ยวกับประเด็นในเรื่องของลักษณะการปกครองและสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา

3. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายลักษณะการปกครองในสมัยอยุธยา จากนั้นร่วมกันตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะการปกครองในสมัยอยุธยาและสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา ทั้งนี้ผู้สอนจะเขียนสมมติฐานที่ผู้เรียนร่วมกันตั้งบนกระดาน แล้วให้ผู้เรียนจดสมมติฐานดังกล่าวลงในสมุด

4. ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง “สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา” พร้อมทั้งทำใบงานเรื่อง “สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา” ประกอบการศึกษา โดยใช้เวลาในการศึกษา 20 นาที

5. ครูสุ่มตัวแทนนักเรียนประมาณ 4 – 5 คน ออกมานำเสนอสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยตามที่ได้ทำลงในใบงานในประเด็นที่ครูกำหนดให้ พร้อมทั้งให้นักเรียนในห้องร่วมกันอภิปรายในแต่ละประเด็น ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาที่ใช้ในการอภิปรายร่วมกันมีดังนี้

- 1) สมบูรณาญาสิทธิราชย์
- 2) เทวราชา
- 3) ธรรมราชา
- 4) จักรพรรดิราช

จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญจากประเด็นที่อภิปรายร่วมกันข้างต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (คาบที่ 2)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์จากใบงานที่ 1 เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา ทั้งนี้ครูจะฉายเนื้อหาดังกล่าวบนกระดานด้วย

โปรแกรม power point โดยเนื้อความเกี่ยวกับสถานการณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา
ดังนี้

“สมเด็จพระเจ้ารามาธิบดีบรมไตรโลกนาถมหาเมธีมกุฎเทพมุนษยวิสุทธิสุริยวงษ์องค์
พุทธางกูร บรมบพิตรพระพุทเจ้าอยู่หัวทรงทศพีธราชธรรมถวัลลาชประเวณีศรีบรมกระษัตราธิราช
พระบาทดำรงมณทล สกลสีมาประชาราษฎร์ บรมนารถบรมบพิตร”

วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, **กฎมณเฑียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ**, หน้า 63, 65.

2. ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวตามประเด็น
ดังต่อไปนี้

2.1 สาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก
ช่วงเวลาที่เขียน และประเภทของหลักฐาน

2.2 ให้นักเรียนวิเคราะห์หลักฐานตามประเด็น ดังนี้

2.2.1 สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน

2.2.2 วัตถุประสงค์ของผู้เขียน

2.2.3 อคติของผู้เขียน

2.2.4 ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานดังกล่าว

จากนั้นให้นักเรียนเขียนคำตอบที่ได้ร่วมกันอภิปรายลงในใบงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล (คาบที่ 3 และ 4)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 ชิ้น จากใบงานที่
2 เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้
ครูจะฉายเนื้อหาดังกล่าวบนกระดานด้วยโปรแกรม power point โดยเนื้อความเกี่ยวกับสถานการณ์
ของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา มีดังนี้

หลักฐานที่ 1

“ราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินนั้นกว้างใหญ่ไพศาลดุสง่างามยิ่ง...เวลาเสด็จออกขุนนาง...ขุน
นางข้าราชการและตำรวจที่คุมอาวุธต่างคุกเข่าหมอบอยู่ด้วยความเคารพเบื้องพระบาท...ชาว
ต่างประเทศที่เข้าเฝ้า จะต้องคุกเข่าประสาธน์มือทั้งสองน้อมศรีษะ และหมอบลงด้วยอาการที่
เคารพอย่างยิ่ง เมื่อจะกราบทูลข้อความใด ๆ จะต้องกล่าวค่านำพระนาม และสรรเสริญพระ

บารมีเสียก่อน กระแสพระราชโองการของพระองค์เฉียบขาด เปรียบประดุจโองการแห่งพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งข้าราชการบริพารจะต้องปฏิบัติและดำเนินตาม... ในขณะที่เสด็จพระราชดำเนินนี้ บรรดาราษฎรที่เฝ้าอยู่ตามระยะทางต่างก็พนมมือหมอบกราบอยู่บนพื้นดิน รวากับกระทำความเคารพบูชาพระผู้เป็นเจ้าฉะนั้น...”

โยสดี สเคาเต็น, “จดหมายเหตุของโยสดี สเคาเต็นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง”, ใน **ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1**, หน้า 260-262

หลักฐานที่ 2

“คำนำหน้าพระนามของพระเจ้าแผ่นดินพึงดูโอษฐ์เป็นอย่างยิ่ง และเลยเถิดเกินมนุษย์ ... ถ้าผู้ใดพูดถึงพระเจ้าแผ่นดิน แม้ผู้พูดจะไม่มี ความสำคัญอันใด คำนำหน้าพระนามก็จะไม่น้อยไปกว่าถ้อยคำเหล่านี้คือ พระพุทธิเจ้าข้าขอรับพระราชโองการใส่เกล้าใส่กระหม่อม...พระประมุขของประเทศที่สวยามนี้ยิ่งใหญ่มากกว่าพระเจ้าเสียดีก...พระองค์ทรงเป็นสมมติเทพ...พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้มีเกียรติและได้รับความเคารพจากไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของพระองค์มากกว่าเทพเจ้าเสียดีก...”

ฟาน ฟลิต, “พรรณนาเรื่องอาณาจักรสยาม”, ใน **รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิต (วัน วลิต)**, หน้า 22-25.

หลักฐานที่ 3

พระมาทรงยศโยศพัน	พรหมา
มาฟ่างมารถเป็น	ปิ่นแก้ว
พระมาเทียบเทียมสมา	อิราช เพชรแฮ
มาเทียบมาทบแผ้ว	แผ่นไทร

ลิลิตยวนพ่าย. พระนคร: ศิลปบรรณาการ, 2513. หน้า 4.

โดยนักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละหลักฐานในประเด็นเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน ประเภทของหลักฐาน สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน วัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน ลงในใบงานของตน

2. ครูให้นักเรียนนำคำตอบตามที่ตนเองได้ทำลงในใบงานมาร่วมกันวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละหลักฐานตามประเด็นที่กำหนดให้ในใบงานเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันในแต่ละประเด็น

3. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 ขึ้นกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 (ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก) ซึ่งเป็นหลักฐานหลักสำคัญที่ใช้ในการศึกษาเรื่องสภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา โดยมีประเด็นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายดังนี้

2.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 3 มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 อย่างไร

2.2 วิถีชีวิตของประชาชนที่พบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 มีลักษณะอย่างไรบ้าง

2.3 ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 3 มีความเหมือนหรือแตกต่างกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 อย่างไรบ้าง ให้ยกตัวอย่างข้อมูลที่น่ามาใช้นับสนุนการวิเคราะห์

3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับสภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาจากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ขึ้นกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 (ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก) พร้อมทั้งให้นักเรียนที่นั่งฟังร่วมอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ตามที่กลุ่มเพื่อนนักเรียนได้ออกมานำเสนอ

4. ครูอธิบายถึงแนวทางในการค้นคว้าหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้กับนักเรียน จากนั้นมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปสืบค้นและรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นที่กำลังศึกษา / สมมติฐานทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้ร่วมกันตั้งขึ้นในขั้นตอนที่ 1 กลุ่มละ 1 - 2 ชิ้น เพื่อนำมาอภิปรายร่วมกันในคาบเรียนถัดไป

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (คาบที่ 5)

1. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามที่กลุ่มตนได้สืบค้นและรวบรวมมาพร้อมทั้งบันทึกข้อมูลดังกล่าวลงในสมุดตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สาระสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน ประเภทของหลักฐาน สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน วัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน

1.2 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนนี้กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 (ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก) และ 3 (ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล)

2. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบการนำเสนอข้อมูลตามที่ได้ค้นพบในรูปแบบของแผนผังความคิดหรือเส้นเวลาพร้อมทั้งให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานในชั่วโมงต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ (คาบที่ 6)

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยนักเรียนที่หนึ่งฟังต้องจดบันทึกการนำเสนอพร้อมทั้งตั้งประเด็นคำถามจากที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

2. ครูตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การสรุปทบทเรียน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีวิธีการอย่างไรบ้าง

2.2 การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติอย่างไร

2.3 จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาทำให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับลักษณะสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาอย่างไรบ้าง

2.4 สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยามีความสำคัญต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไรและส่งผลมาสู่การปกครองประเทศไทยในปัจจุบันอย่างไรบ้าง

3. ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ถึงการเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ครูมอบหมายให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

1. Power Point นำเสนอข้อความเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์อยุธยา
2. ใบความรู้เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา
3. ใบงานที่ 1 เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา
4. ใบงานที่ 2 เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
5. ใบงานที่ 3 เรื่อง ความสัมพันธ์ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์
6. แหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุด เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์อยุธยาประเภทต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

1. การตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน และการอภิปรายประเด็นต่าง ๆ
3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
4. การนำเสนอผลงาน

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนการทำใบกิจกรรม/ใบงาน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุที่มา ช่วงเวลาที่สร้างได้ถูกต้อง - อธิบายจุดประสงค์และสาระสำคัญได้ถูกต้อง สมบูรณ์ - วิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานได้สมเหตุสมผล 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุที่มา ช่วงเวลาที่สร้างได้ถูกต้อง - อธิบายจุดประสงค์และสาระสำคัญได้ถูกต้อง แต่ไม่ครอบคลุม - วิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานได้บางประเด็น 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุที่มา ช่วงเวลาที่สร้างได้ไม่ชัดเจน - อธิบายจุดประสงค์และสาระสำคัญได้ถูกต้องบางส่วน - ไม่สามารถวิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานได้

เกณฑ์การให้คะแนนการตอบคำถาม การอภิปรายเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ถูกต้อง ชัดเจน สมบูรณ์	ตอบคำถามยังไม่ชัดเจน แต่อยู่ในประเด็นที่ถูกต้อง	ตอบคำถามไม่ถูกต้อง
การมีส่วนร่วมในการอภิปราย	มีส่วนร่วมในการอภิปรายสม่ำเสมอ และแสดงความกระตือรือร้นในการร่วมอภิปรายกับครูและเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน	ร่วมอภิปรายกับครูและเพื่อนนักเรียนเป็นบางครั้ง	ไม่มีการอภิปรายในชั้นเรียน

เกณฑ์การให้คะแนนการเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์และการนำเสนอผลงาน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้ สอดคล้องบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้องและครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้ สอดคล้องบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้องและครอบคลุมเป็นส่วนมาก - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนมาก - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสม แต่ขาดรายละเอียดที่สมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้ สอดคล้องบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้องเป็นส่วนน้อย แต่ขาดความครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ เป็นส่วนน้อย - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้เหมาะสม บางส่วน ขาดรายละเอียด
การนำเสนอผลงาน	นำเสนอผลงานได้ถูกต้อง ชัดเจน น่าสนใจ	นำเสนอผลงานได้ถูกต้อง แต่ยังไม่ชัดเจน ไม่น่าสนใจ	การนำเสนอไม่สื่อความหมาย ขาดความชัดเจน ไม่น่าสนใจ

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. การเรียนการสอน

1.1 การบรรลุจุดประสงค์.....

.....

.....

1.2 การเรียนรู้ของผู้เรียน.....

.....

.....

1.3 ผลงานของนักเรียน.....

.....

.....

1.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน.....

.....

.....

1.5 ตัวผู้สอน.....

.....

.....

2. ปัญหา/สิ่งที่ต้องการพัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้สอน

...../...../.....

ใบความรู้เรื่องสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา

พระมหากษัตริย์ในฐานะเทวราช

การถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นเทวราชหรือเป็นเทพเจ้านี้ ทำให้ประชาชนพลเมืองต้องปฏิบัติตนต่อพระองค์เช่นเดียวกับปฏิบัติต่อเทพเจ้า เกิดธรรมเนียมประเพณีที่จะต้องแสดงให้เห็นว่า พระองค์แตกต่างจากสามัญชน อยู่เหนือสามัญชน จะต้องบวงสรวงกราบไหว้บูชาเช่นเดียวกับเทพเจ้า เช่น ธรรมเนียมประเพณีหรือพฤติกรรมต่อไปนี้

-.....พระมหากษัตริย์ คือ เทพเจ้า ดังนั้นที่ประทับของพระมหากษัตริย์จึงต้องใหญ่โตโอฬารและวิจิตรพิสดารเช่นเดียวกับที่ประทับของพระเจ้าตามความเชื่อที่สะสมกันมา ราษฎรจะต้องอุทิศแรงงานและทรัพย์สินเพื่อสร้างพระราชวังของพระมหากษัตริย์ให้ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่จะทำได้

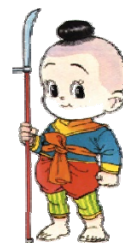
-.....มีพระราชพิธีต่างๆ ที่แตกต่างไปจากสามัญชน เช่นเดียวกับพิธีบวงสรวงเทพเจ้า เช่น จัดให้มีพิธีพิธีราชาภิเษกที่ยิ่งใหญ่และพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เป็นต้น

-.....พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเทพเจ้าจะต้องประทับบนพระราชอาสน์ที่สูง คนทั้งหลายทั้งปวงต้องหมอบกราบเช่นเดียวกับการเคารพบูชาเทพเจ้า

-.....การบวงสรวงเทพเจ้าจะต้องใช้ถ้อยคำอันศักดิ์สิทธิ์และสูงส่ง การกราบทูลพระมหากษัตริย์จึงต้องใช้คำพิเศษที่แสดงคารวะแตกต่างจากคนธรรมดา ซึ่งเรียกว่า *ราชาศัพท์* (ส่วนใหญ่เป็นคำจากภาษาเขมรและภาษาในอินเดีย)

-.....เพื่อแสดงความเป็นเทพเจ้าที่แตกต่างจากสามัญชนทั่วไป ประชาชนจึงถูกจำกัดสิทธิหลายประการเพื่อส่งเสริมอำนาจบารมีของพระมหากษัตริย์ให้ปรากฏเด่นชัดขึ้น เช่น จำกัดสิทธิมิให้มองพระพักตร์ของพระมหากษัตริย์ เมื่อเข้าเฝ้าจะต้องหมอบกราบก้มหน้าและจำกัดมิให้เข้าไปในเขตพระราชฐาน ถือเป็นเขตอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า เป็นต้น (อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธินี้มีไว้เพื่อประโยชน์ในการแสดงความศักดิ์สิทธิ์ และพระบารมีของพระมหากษัตริย์แต่ประการเดียว ยังมีประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยองค์พระมหากษัตริย์จากการลอบประทุษร้าย อีกด้วย)

-.....ตามคติพราหมณ์-ฮินดูนั้น พระเจ้า (คือพระพรหม) เป็นผู้สร้างโลก สร้างสิ่งมีชีวิต และสรรพสิ่งทั้งปวง ทุกสิ่งทุกอย่างจึงเป็นของพระเจ้าทั้งสิ้น

ชีวิต ทรัพย์สิน เรือกสวน ไร่นาทั้งปวง จึงล้วนเป็นของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นอวตารของพระเจ้า ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จที่พระเจ้าอู่ทองประกาศใช้ใน พ.ศ. 1903 ว่า
 ...ที่ในแคว้นแคว้นกรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยาเป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว
 ให้ราษฎรทั้งหลายผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่จะเป็นที่ราษฎรหามิได้...

พระบรมราชโองการ หรือคำสั่งของพระมหากษัตริย์จึงเป็นสิ่งสูงสุด จะประหารชีวิตผู้ใด หรือจะริบทรัพย์สินสิ่งใดของใครจึงเป็นสิ่งที่ชอบธรรม และต้องปฏิบัติตามด้วยความบูชา

พระพรหม

พระศิวะ

พระนารายณ์

เทพเจ้าทั้งสามของพราหมณ์ศาสนาที่เป็นต้นกำเนิดระบบการปกครองของเขมร ซึ่งอยู่ยุครับมา

เนื่องจากอาณาจักรอยุธยาตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของดินแดนบริเวณนี้ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาจนหยั่งรากลงอย่างลึกซึ้ง (ที่ได้รับการส่งผ่านมาจากสมัยทวารวดี) ทำให้สังคมบริเวณแถบนี้กลายเป็นสังคมของพุทธศาสนิกชนอย่างแนบแน่น ซึ่งนอกเหนือจากที่มาของทิพภาวะของสถาบันพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 3 ประการ (ซึ่งมีที่มาจากศาสนาพราหมณ์) ดังกล่าวข้างต้นแล้ว พระพุทธศาสนาก็ย่อมจะมีบทบาทต่อกษัตริย์ภาพและเป็นที่มาหนึ่งแห่งทิพภาวะของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาด้วยเช่นกัน

ตามคติของพระพุทธศาสนาเชื่อว่าผู้ปกครองเป็น “มหาชนสมมติ” คือ เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากมหาชน ในคัมภีร์อัครคัมภีร์สุตตรหมวดที่ชมนิกาย แสดงให้เห็นว่า รัฐและการปกครอง

รวมทั้งผู้ปกครองเกิดขึ้นตามวิวัฒนาการและความจำเป็นของสังคมจนทำให้เกิดสัญญาประชาคมแบบดั้งเดิม (primitive social contract) ขึ้น

ข้อความในคัมภีร์อัคคัญญสูตรแสดงนัยว่า สังคมดั้งเดิมนั้นปราศจากระเบียบ มีแต่การทะเลาะวิวาทแก่งแย่งกันจนผู้คนต้องอัญเชิญพระโพธิสัตว์มาดำรงตำแหน่ง “**สมมตราช**” ขึ้น เพื่อพิทักษ์สังคมให้เกิดความสงบเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สภาพของรัฐในฐานะเป็นชุมชนที่อยู่ด้วยความสงบเรียบร้อยและบังเกิดความสงบสุขได้นั้น บังเกิดขึ้นพร้อมกับการมีสถาบันพระมหากษัตริย์

จะเห็นได้ว่าทิภาวะของสถาบันผู้ปกครองตามคติของพระพุทธศาสนาถูกส่งทอดให้กับสถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์จึงเปรียบเสมือนพระโพธิสัตว์ในฐานะที่เป็น**มหาสมมติเทพ** หรือ เป็นทายาทของ **พระมหาสมมตราช** ในคัมภีร์อัคคัญญสูตร ด้วยความยินยอมพร้อมใจของมหาชนทั้งปวงที่มีความต้องการผู้นำในสังคมที่จะมาทำหน้าที่จรรโลงความดีงามให้เกิดขึ้น ดังนั้นจึงมีถ้อยคำที่สะท้อนแนวความคิดนี้ปรากฏอยู่พระราชพงศาวดารในลักษณะที่ว่า

ฝ่ายมหาสมณพราหมณ์มหาอำมาตย์ราชมนตรีก็วิราชโหราจารย์ทั้งปวงพร้อมกัน
ก็ทำพระราชพิธีเสด็จเชิญ.....ขึ้น...ถวายราชสิริราชไชยศวรรย์สมบัติ ผ่านพิภพกรุงเทพ
ทวารวดีศรีอยุธยา

(ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนานิกะ เล่ม 3, 2542: 412)

ทิภาวะความเป็นพระโพธิสัตว์ของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา อาจหมายรวมถึงความเป็นพระพุทธเจ้าด้วยเช่นกัน เพราะพระโพธิสัตว์ก็คือพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลนั่นเอง

เราจะเห็นสภาวะความเป็นพระพุทธเจ้าของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาได้จาก **พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ** เมื่อคราวที่พระมหากษัตริย์สวรรคต (คำราชาศัพท์ที่ใช้ในสมัยปัจจุบัน หมายถึง ตาย) จะใช้คำว่า “**นฤพาน**” (นิพพาน) ซึ่งหมายถึงการไม่กลับมาเกิดอีกเป็นอุดมคติสูงสุดของพระพุทธศาสนา

ตามคติของพระพุทธศาสนา นอกจากพระมหากษัตริย์จะมีสภาวะเป็นสมมติเทพแล้วตลอดประวัติศาสตร์ทางการเมือง – การสงครามระหว่างไทยกับพม่า พระมหากษัตริย์ทั้งสองฝ่ายได้สะท้อนภาพของพระองค์เป็น**พระเจ้าจักรพรรดิราช** หรือ **ราชาธิราช** (Cakravartin / **จักรวารทิน**) ด้วย

คติความเชื่อเรื่องจักรพรรดิราชมีปรากฏครั้งแรกใน Samavahana Brahmana ซึ่งเป็นคัมภีร์เก่าแก่ของลัทธิพราหมณ์ กระนั้นก็ดี แม้ความเชื่อเรื่องจักรพรรดิราชจะปรากฏขึ้นก่อนในกรอบวัฒนธรรมพราหมณ์แต่ความเชื่อนี้ก็กลับถูกเน้นให้เห็นความสำคัญและถูกทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายโดยศาสนาจารย์ทางพระพุทธศาสนา ที่พยายามยกฐานะพระเจ้าจักรพรรดิราชขึ้นคู่เคียงกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากพื้นฐานความคิดว่าบุรุษทั้งสองประเภทต่างถือกำเนิดเป็นมหาบุรุษผู้เพียบพร้อมไปด้วยมหาบุรุษลักษณะและบุญบารมีอย่างสูงสุด รายละเอียดในเรื่องนี้มีปรากฏในตำนานพุทธประวัติว่าด้วยการพยากรณ์ของเหล่าฤาษีหลังพระประสูติ และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอีกหลายคัมภีร์ อาทิ อัญฐานปาติเอกนิบาต อังคุตรนิกาย และจักรวัตติสูตร ปาฎีกวรรคที่สมณิกาย ได้กล่าวถึงลักษณะของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ ดังนี้

1. พระเจ้าจักรพรรดิราชผู้ทรงธรรม เมื่อปกครองบ้านเมืองจะสมบุรณ์ด้วยแก้ว 7 ประการ คือ จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว มณีแก้ว นางแก้ว คหบดีแก้ว ปริณายกแก้ว
2. พระเจ้าจักรพรรดิราชผู้ทรงธรรมจะต้องทรงไว้ซึ่งจักรวรรดิวัตร คือข้อปฏิบัติของพระเจ้าจักรพรรดิที่มีต่อผู้ปกครองภายในรัฐ นอกจากนี้พระองค์จะต้องปฏิบัติธรรม เช่น ถือศีลห้า มีความ ละอาย และความเกรงกลัวต่อบาป (หิริ โอตตปปะ) เป็นต้น
3. พระเจ้าจักรพรรดิราชทรงเผยแผ่ธรรมไปสู่เมืองที่อ่อนน้อมต่อพระองค์

สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย : เทวราชผู้ทรงเป็นธรรมราชา

แม้พระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาจะทรงอยู่ในฐานะเทวราชตามคติอินเดีย แต่ก็ทรงเป็นเทวราชในลักษณะผสมผสานกับธรรมเนียมการปกครองของไทยซึ่งมีความอยู่ด้วย คือ ทรงเป็นเทวราช และธรรมราชาพร้อมกัน กษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและหลักธรรมในการปกครองบ้านเมือง ได้แก่ ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ และจักรวรรดิวัตร ทั้ง 3 ประการนี้เป็นพื้นฐานที่มีอยู่ในองค์พระมหากษัตริย์ไทยตลอดมาจนทุกวันนี้

ทศพิธราชธรรม.....

1. ทาน คือ การให้ เช่น พระราชทานสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย
2. ศีล คือ ความประพฤติดีงาม สรรวมกาย วาจา รักษาเกียรติ
3. บริจาค คือ การเสียสละ เช่น เสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อราษฎร
4. อาชวะ คือ ความซื่อตรง มีความจริงใจ
5. มัทวะ คือ ความอ่อนโยน ไม่เย่อหยิ่งถือพระองค์
6. ตปะ คือ ความพยายามละกิเลสตัณหา กำจัดความเกียจคร้านและความชั่ว

7. อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ สามารถข่มโทสะได้
8. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน ไม่ทำให้มนุษย์และสัตว์เดือดิ้อร้อน
9. ชันติ คือ ความอดทน เช่น ไม่ท้อถอยในการปฏิบัติภารกิจ
10. อวิโรธนะ คือ ความไม่คลาดธรรมดา ไม่ประพฤติผิดธรรมเนียมของคลองธรรม

ราชสังคหวัตถุ.....

1. สัสสมณะ คือ ความฉลาดในการบำรุงพืชพรรณธัญญาหารให้บริบูรณ์
2. บุริสสมณะ คือ ความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ ส่งเสริมคนดีมีความสามารถ
3. สัมมาปาสะ คือ ความสามารถในการผูกใจคนให้มีความจงรักภักดี
4. วาจาเปยยะ คือ การรู้จักใช้วาจาที่สุภาพอ่อนหวาน

ราชสังคหวัตถุ 4 ประการนี้ จะก่อให้เกิดผลที่เรียกว่า *นิรัคคละ* ได้แก่ความสงบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง ราษฎรไม่ต้องหวาดเกรงโจรผู้ร้าย จนถึงกับไม่หลงกลอนประตูกี้ได้

จักรวรรดิวัตร.....

1. ควรอนุเคราะห์คนภายในราชสำนักและกองทัพ
2. ควรผูกไมตรีกับประเทศอื่น
3. ควรอนุเคราะห์พระราชวงศานุวงศ์
4. ควรเกื้อกูลพรหมณ์และผู้อยู่ในเมือง
5. ควรอนุเคราะห์ประชาชนในชนบท
6. ควรอุปการะสมณพรหมณ์ผู้มีศีล
7. ควรจัดรักษาฝูงเนื้อ นก และสัตว์ทั้งหลายมิให้สูญพันธุ์
8. ควรห่อมชนทั้งหลายมิให้ประพฤติชั่ว
9. ควรเลี้ยงดูผู้ขัดสนไร้ทรัพย์ เพื่อมิให้ประกอบกรทุจริตเป็นภัยต่อสังคม
10. ควรเข้าใกล้สมณพรหมณ์เพื่อศึกษาบุญและบาป กุศลและอกุศลให้ชัดแจ้ง
11. ควรห้ามจิตมิให้ต้องการไปในที่ที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรเสด็จ
12. ควรดับความโลภมิให้ปรารถนาในลาภที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรจะได้

ทิพภาวะของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา นั้นมีที่มาจากสองทางหลักๆ นั่นคือ คัมภีร์ของศาสนาพรหมณ์ – ฮินดู และคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า โดยพื้นฐาน ในทางปกครองแล้ว ฐานะของพระมหากษัตริย์ในเรื่องการปกครอง เรื่องการส่งเสริมพระราชอำนาจในทางโลก และในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จะใช้พื้นฐานแนวความคิดของลัทธิไวษณพ

นิกาย ไศวนิกายและคัมภีร์ไตรเพทเป็นหลัก กษัตริย์ภาพจึงถูกนำเสนอขึ้นประจวบเหมาะกับผู้ยิ่งใหญ่ในวาระต่างๆ กัน บางวาระพระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งในฐานะเป็นพระวิษณุ บางวาระพระองค์ดำรงฐานะเป็นพระศิวะ หรือบางวาระเป็นพระอินทร์

พระวิษณุเป็นอุดมคติสูงสุดในเรื่องของการปกครอง เป็นเทพผู้รักษาความสงบสุขให้กับโลกมนุษย์ พระองค์จะอวตารลงมาเพื่อปราบปรามความเลวร้ายทั้งหลาย

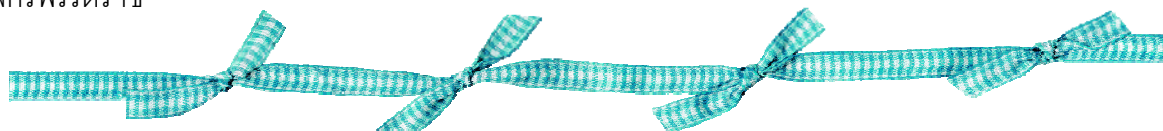
พระศิวะเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าสูงสุดที่ปกครองสวรรค์ (เทวราช) การเสนาภาพของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นพระศิวะ ก็หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะเป็นเทวราชา พระเจ้าแผ่นดินจึงเป็นเทพของมนุษย์ทั้งหลาย

หรือในบางครั้งก็อาจจะเสนาภาพของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นพระอินทร์ในการประกอบพิธีกรรมบางอย่างที่จะแสดงถึงสิทธิธรรมต่างๆ ในการขึ้นครองราชย์สมบัติ

พระมหากษัตริย์พระองค์เดียวแต่แสดงสถานภาพความเป็นเทวราชาจากหลายๆ แนวความคิดที่มาผสมผสานกัน ลัทธิไวษณพนิกาย ลัทธิไศวนิกาย และคัมภีร์ไตรเพท เป็นของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระมหากษัตริย์ ทำให้พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะที่เป็นองค์รวมของเทพเจ้าต่างๆ จึงทำให้พระองค์มีบทบาทที่สำคัญก็คือ จะต้องปกครองบ้านเมืองโดยอำนวยการควบคุมสมบูรณต่างๆ ให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอุดมคติในเรื่องของการปกครอง จะได้รับแนวคิดหลักส่วนหนึ่งมาจากศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู แต่สำหรับดินแดนในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน แนวคิดหลักทางการปกครองของไทยที่แท้จริงแล้วมาจากพระพุทธศาสนา โดยพระเจ้าแผ่นดินอยู่ในฐานะเป็นมหาสมมติเทพ ที่ขึ้นครองราชย์ด้วยความยินยอมพร้อมใจของคนทั้งหลาย (อเนกนิกรสมิทธสมมติ) เพื่อมาสถาปนาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคม พระมหากษัตริย์จึงอยู่ในฐานะของพระโพธิสัตว์ (ในขณะเดียวกันก็อาจจะอยู่ในฐานะเป็นพระพุทธเจ้าด้วย) โดยพระองค์ทรงมีพระราชปณิธานที่จะนำประชากรทั้งหลายข้ามพ้นจากสังสารวัฏ การที่พระองค์จะบรรลุพระราชปณิธานได้พระองค์ต้องปกครองประชากรด้วยธรรมะเป็นสำคัญ พระองค์จึงมีฐานะเป็นธรรมราชา

การที่พระมหากษัตริย์ทรงปกครองราษฎรโดยอาศัยธรรมเป็นที่ตั้งนั้น อาจสะท้อนได้ว่าพระองค์มีทิพภาวะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชด้วย เพราะในทางพระพุทธศาสนามีแนวความคิดว่าพระพุทธเจ้าจะทรงเสด็จมาสู่โลกมนุษย์เป็นครั้งคราวตามวัฏจักรวาล เพื่อมาประกาศศาสนาและนำมาซึ่งความดีงามเพื่อนำมนุษยชาติไปสู่วิจักขธรรม (enlightenment) เช่นเดียวกับพระเจ้าจักรพรรดิราช

ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 3: ประมวลจารึกที่พบในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคกลางของประเทศไทย อักษรด้วยอักษรและภาษาไทย, ขอม, มอญ, บาลีสันสกฤต. 2508. พระนคร: คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทาง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2542). **ธรรมรัฐ-ธรรมราชา.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิลปากร, กรม. (2542). พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ ใน **ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ 1.** กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

ศิลปากร, กรม. (2542). พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ ใน **ประชุม พงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ 3.** กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและ ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

วิสุทธ์ บุษยกุล. (2520). **วิสุทธ์นิพนธ์.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ และคณะ. (2542). **อารยธรรมตะวันออก.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาคม พัฒนิยะ และนิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). **รวมความเรียงว่าด้วยประวัติศาสตร์ศรีราชา เทพ นคร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.

อุไรศรี วรสระริน. (2545). **ประชุมอรรถบทเขมร: รวมบทความวิชาการของศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.อุไรศรี วรสระริน.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาตตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วารสาร

วพร ภู่งศ์พันธุ์. (2546). “สถาบันกษัตริย์กับกฎหมายเขมรบาล.” **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 3:** 150 – 200.

สุนทร ชุตินทรานนท์. (2531). “จักรพรรดิราช: ความคิดทางการเมืองเบื้องหลังสงครามไทยรบพม่า (พ.ศ.2081-พ.ศ.2391).” **เมืองโบราณ, 2** (เมษายน-มิถุนายน): 96-108.

ใบงาน เรื่อง สถานะของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา

คำสั่ง : จงอธิบายคำต่อไปนี้และยกตัวอย่างประกอบให้ชัดเจน

1. สมบูรณาญาสิทธิราชย์.....
.....
.....
.....

2. เทวราชา.....
.....
.....
.....

3. ธรรมราชา.....
.....
.....
.....

4. จักพรรดิราชา.....
.....
.....
.....

<p>ใบงานที่ 3</p>	<p>เรื่องความสัมพันธ์ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คำสั่ง: ให้นักเรียนศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้วตอบคำถาม</p>
<p>หลักฐาน ที่ 1</p>	<p>“ราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินนั้นกว้างใหญ่ไพศาลดุสง่างามยิ่งเวลาเสด็จออก... ขุนนางข้าราชการและข้า... ขุนนาง รวจที่คุมอาวุธต่างคุกเข่าหมอบอยู่ด้วยความเคารพเบื้องพระบาท ชาวต่างประเทศที่เข้าเฝ้า... จะต้องคุกเข่าประสาณมือทั้งสอง น้อมศรีษะ และหมอบลงด้วยอาการที่เคารพอย่างยิ่ง เมื่อจะกราบทูลข้อความใด ๆ จะต้องกล่าวคำนำพระนาม และสรรเสริญพระบารมีเสียก่อน กระแสพระราชโองการของพระองค์เฉียบขาด เปรียบประดุจโองการแห่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งข้าราชการบริพารจะต้องปฏิบัติและดำเนินตามดีจพระราชดำเนินนี้ บรรดาราษฎรในขณะเส... ที่เฝ้าอยู่ตามระยะทางต่างก็พนมมือหมอบกราบอยู่บนพื้นดิน รวกับกระทำความ... ..เคารพบูชาพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของนั้น”</p> <p>,โยสดี สเคาเต็น“จุดหมายเหตุของโยสดี สเคาเต็นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมและสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง” ใน ,ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนานิกะ เล่ม .262-260 หน้า ,1</p>
<p>หลักฐาน ที่ 2</p>	<p>“คำนำหน้าพระนามของพระเจ้าแผ่นดินฟังดูโอหะเป็นอย่างยิ่ง และเลยเถิดเกินมนุษย์ ถ้าผู้ใดพูดถึงพระเจ้าแผ่นดิน แม้ผู้พูดจะไม่มีคำสำคัญอันใด คำ... นำหน้าพระนามก็จะไม่น้อยไปกว่าถ้อยคำเหล่านี้คือ พระพุทธิเจ้าข้าขอรับพระราชโองการใส่เกล้าใส่กระหม่อมพระประมุขของประเทศที่สวยามนี้ยิ่งใหญ่มากกว่าพระ... พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้มีเกียรติและได้รับ... พระองค์ทรงเป็นสมมติเทพ... เจ้าเสียดีก... ..ความเคารพจากไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของพระองค์มากกว่าเทพเจ้าเสียดีก”</p> <p>ฟาน ฟลิต ,“พรรณนาเรื่องอาณาจักรสยาม” ใน ,รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิต ,(วัน วลิต) หน้า .25-22</p>

แบบบันทึกสำหรับครู

รายวิชา ประวัติศาสตร์ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....ถึง.....น.

เรื่อง.....

1. กิจกรรมการเรียนการสอน

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นอธิบายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา.....

.....

.....

ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก.....

.....

.....

ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล.....

.....

.....

ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์.....

.....

.....

ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ.....

.....

.....

1.2 ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

.....

.....

.....

2. ใบงาน

2.1 ลักษณะคำถามในงาน.....

จำนวนข้อ..... ใช้เวลาทำ.....

2.2 ข้อสังเกตที่พบ

.....
.....
.....
.....

2.3 ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ไข

.....
.....
.....
.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (กลุ่มควบคุม)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายวิชา ประวัติศาสตร์ 3

ภาคเรียนที่ 1

เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา

จำนวน 6 คาบ

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจ ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส 4.3.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

ส 4.3.3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

สาระสำคัญ

การที่แต่ละสังคมจะนำรูปแบบการปกครองใดมาใช้เพื่อเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการประเทศย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามบริบทของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของประเทศนั้น ทั้งนี้ประเทศชาติจะมีความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพ วิสัยทัศน์ และความสามารถของผู้นำเป็นปัจจัยเป็นสำคัญ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

ด้านความรู้

- อธิบายลักษณะการปกครองแบบ “เทวราชา” “ธรรมราชา” และ “จักรพรรดิราชา” ที่ปรากฏในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง
- เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างลักษณะการปกครองแบบ “เทวราชา” “ธรรมราชา” และ “จักรพรรดิราชา” ที่ปรากฏในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง

ด้านทักษะ/กระบวนการ

1. วิเคราะห์ความสำคัญของลักษณะการปกครองแบบเทวราชา ธรรมราชา และจักรพรรดิราชที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาได้อย่างมีเหตุผล
2. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาได้อย่างเหมาะสม

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
2. ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อชาติไทย

สาระการเรียนรู้

1. สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา
 - 1) เทวราชา
 - 2) ธรรมราชา
 - 3) จักรพรรดิราช
2. ความสำคัญของสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (คาบที่ 1)

1. ครุณำนักเรียนอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับสถานภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ โดยมีหัวข้อในการอภิปรายดังนี้
 - 1.1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯทรงมีสถานภาพต่อพสกนิกรไทยอย่างไร เพราะเหตุใดนักเรียนจึงคิดเช่นนั้น
 - 1.2 นักเรียนคิดว่าพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาทรงมีสถานภาพเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ หรือไม่ เพราะเหตุใด

2. ผู้สอนเชื่อมโยงคำตอบของนักเรียนตามที่ได้ตอบในกิจกรรมที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯและสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาเพื่อนำไปสู่การศึกษาเรื่อง “สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา”

ขั้นสอน

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้เรื่องสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา พร้อมทั้งทำใบงานเรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาประกอบ โดยใช้เวลาในการศึกษาและทำใบงาน 20 นาที

2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมสรุปความรู้เพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียนตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ นักเรียนสามารถค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้จากแบบเรียนประวัติศาสตร์ ซึ่งหัวข้อที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายมีดังนี้

กลุ่มที่ 1 สรุปความรู้เพื่อนำเสนอเรื่อง การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

กลุ่มที่ 2 สรุปความรู้เพื่อนำเสนอเรื่อง แนวคิดการปกครองแบบทวารวษา

กลุ่มที่ 3 สรุปความรู้เพื่อนำเสนอเรื่อง แนวคิดการปกครองแบบธรรมราชา

กลุ่มที่ 4 สรุปความรู้เพื่อนำเสนอเรื่อง แนวคิดการปกครองแบบจักรพรรดิราชา

โดยให้นักเรียนออกแบบวิธีการนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิดลงบนกระดาษกระดาศ A4 ที่ครูได้แจกให้

3. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอข้อมูลตามหัวข้อที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยใช้เครื่องฉายที่บแสงประกอบการนำเสนอ จากนั้นครูให้นักเรียนที่นั่งฟังซักถามประเด็นที่สงสัยได้หลังจากที่เพื่อนำเสนอเรียบร้อยแล้ว

4. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงสถานภาพของพระมหากษัตริย์ ตัวอย่างบทบาท/พระราชกรณียกิจ ฯลฯ ตามหัวข้อที่กลุ่มได้รับมอบหมายจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน หอสมุดกลาง พระราชวังสนามจันทร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลมาเสนอเพิ่มเติมในคาบเรียนถัดไป

(คาบที่ 2)

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย กลุ่มละ 20 นาที โดยให้นักเรียนที่นั่งฟังบันทึกข้อมูลที่แต่ละกลุ่มนำเสนอลงในสมุด

6. ให้นักเรียนสรุปความรู้ที่ได้รับจากการฟังการนำเสนอเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาเป็นแผนผังความคิด โดยใช้เวลา 10 นาที
 7. ครูสุ่มนักเรียนออกมานำเสนอแผนผังความคิดเรื่องสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยาที่ตนได้ออกแบบ
 8. ครูมอบหมายให้นักเรียนออกแบบการแสดงละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา เพื่อนำมาแสดงในคาบเรียนถัดไป โดยที่นักเรียนจะต้องเขียนบทมาให้ครูตรวจก่อนที่จะนำมาใช้แสดงจริงและกำหนดให้ใช้เวลาในการแสดงไม่เกิน 40 นาที (คาบที่ 3)
 9. นักเรียนแสดงละครเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา โดยใช้เวลา 40 นาที
 10. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเนื้อหาสาระที่ได้รับจากการแสดงละคร โดยมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้
 - 10.1 ละครที่แสดงนั้นมีฉากใดบ้างที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา ได้แก่ เทวราชา ธรรมราชา และจักรพรรดิราชา
 - 10.2 จากเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา ให้นักเรียนนิยามคำจำกัดความของคำว่า “เทวราชา” “ธรรมราชา” และ “จักรพรรดิราชา”
 - 10.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของสถานภาพของพระมหากษัตริย์ตามแบบเทวราชา ธรรมราชา และจักรพรรดิราชา
 - 10.4 วิเคราะห์ความสำคัญของสถานภาพของพระมหากษัตริย์ตามแบบเทวราชา ธรรมราชา และจักรพรรดิราชาที่ส่งผลต่ออาณาจักรอยุธยา
- ขั้นสรุป (คาบที่ 4)**
11. ครูสุ่มแจกแถบประโยคที่มีข้อความเกี่ยวกับลักษณะการปกครองและสถานภาพของพระมหากษัตริย์แบบต่าง ๆ จากนั้นครูติดบัตรคำที่มีข้อความดังต่อไปนี้บนกระดาน ได้แก่ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เทวราชา ธรรมราชา ประชาธิปไตย สมมติเทพ จักรพรรดิราชา เป็นต้น แล้วให้นักเรียนที่ได้รับแถบประโยคนำแถบประโยคดังกล่าวไปติดให้สอดคล้องกับบัตรคำข้างต้น
 12. นักเรียนและครูร่วมกันตรวจคำตอบ จากนั้นครูสุ่มนักเรียนอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นให้สมบูรณ์
 13. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม จากนั้นมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบนำเสนอแนวทางการพัฒนาสังคมหากนักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้ง

ระบุว่าแนวทางในการพัฒนาประเทศดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับลักษณะของสถานภาพของ
พระมหากษัตริย์แบบใด

(คาบที่ 5)

14. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวทางการพัฒนาสังคมหากนักเรียนได้มีโอกาส
เป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศ โดยใช้เวลาในการนำเสนอกลุ่มละไม่เกิน 10 นาที จากนั้นให้
นักเรียนสนทนาซักถามกลุ่มเพื่อนที่นำเสนอ

15. ครูใช้คำถามเพื่อสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

15.1 จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสถานภาพของ
พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาทำให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับลักษณะสถานภาพของ
พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาอย่างไรบ้าง

15.2 สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยามีความสำคัญต่อความ
มั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาอย่างไร

15.3 สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยามีความสัมพันธ์ที่ส่งผลมาสู่
การปกครองประเทศไทยในปัจจุบันอย่างไร

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

1. บัตรคำและแถบประโยคที่มีข้อความเกี่ยวกับสภาพภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัย
อยุธยา

2. ใบความรู้ เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา

3. ใบงาน เรื่อง สถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา

4. กระดาษ A4

5. แหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุด เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์อยุธยาประเภทต่าง ๆ

อินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

1. การตอบคำถาม

2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน และการอภิปรายประเด็นต่าง ๆ

3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

4. การนำเสนอผลงาน

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนการทำไปงาน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การอธิบายลักษณะ ของสถานะของ พระมหากษัตริย์	- เขียนอธิบาย สถานภาพของ พระมหากษัตริย์ ลักษณะต่าง ๆ ได้ ถูกต้อง สมบูรณ์	- เขียนอธิบาย สถานภาพของ พระมหากษัตริย์ ลักษณะต่าง ๆ ได้ ถูกต้อง แต่ไม่ ครอบคลุม	-- เขียนอธิบาย สถานภาพของ พระมหากษัตริย์ ลักษณะต่าง ๆ ถูกต้อง บางส่วน และไม่ ครอบคลุม

เกณฑ์การให้คะแนนการแสดงละครและการนำเสนอผลงาน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การแสดงละคร	- แสดงบทบาทตาม เนื้อเรื่องได้สอดคล้อง กับสถานะของ พระมหากษัตริย์ อยุธยาอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และเรียง ตามลำดับเวลาของ เหตุการณ์	- แสดงบทบาทตาม เนื้อเรื่องได้สอดคล้อง กับสถานะของ พระมหากษัตริย์ อยุธยาอย่างถูกต้อง เป็นส่วนมาก แต่ขาด สมบูรณ์ และเรียง ตามลำดับเวลาของ เหตุการณ์	แสดงบทบาทตามเนื้อ เรื่องได้สอดคล้องกับ สถานะของ พระมหากษัตริย์ อยุธยาอย่างถูกต้อง เป็นส่วนน้อย ขาด สมบูรณ์ และไม่เรียง ตามลำดับเวลาของ เหตุการณ์
การนำเสนอผลงาน	นำเสนอผลงานได้ ถูกต้อง ชัดเจน น่าสนใจ	นำเสนอผลงานได้ ถูกต้อง แต่ยังไม่ ชัดเจน ไม่น่าสนใจ	การนำเสนอไม่สื่อ ความหมาย ขาด ความชัดเจน ไม่ น่าสนใจ

เกณฑ์การให้คะแนนการตอบคำถาม การอภิปรายเกี่ยวกับสถานะของพระมหากษัตริย์

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ถูกต้องชัดเจน สมบูรณ์	ตอบคำถามยังไม่ชัดเจน แต่อยู่ในประเด็นที่ถูกต้อง	ตอบคำถามไม่ถูกต้อง
การมีส่วนร่วมในการอภิปราย	มีส่วนร่วมในการอภิปรายสม่ำเสมอ และแสดงความกระตือรือร้นในการร่วมอภิปรายกับครูและเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน	ร่วมอภิปรายกับครูและเพื่อนนักเรียนเป็นบางครั้ง	ไม่มีการอภิปรายในชั้นเรียน

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. การเรียนการสอน

1.1 การบรรลุจุดประสงค์.....

.....

.....

1.2 การเรียนรู้ของผู้เรียน.....

.....

.....

1.3 ผลงานของนักเรียน.....

.....

.....

1.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน.....

.....

.....

1.5 ตัวผู้สอน.....

.....
.....

2. ปัญหา/สิ่งที่ต้องการพัฒนา

.....
.....
.....
.....

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา

.....
.....
.....
.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้สอน

...../...../.....

ใบงาน เรื่อง สถานะของพระกษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยา

คำสั่ง : จงอธิบายคำต่อไปนี้และยกตัวอย่างประกอบให้ชัดเจน

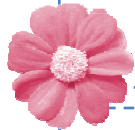
1. สมบูรณาญาสิทธิราชย์.....
.....
.....

2. เทวราชา
.....
.....
.....

3. ธรรมราชา
.....
.....
.....

4. จักพรรดิราชา
.....
.....
.....

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย

แบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

แบบทดสอบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

วิชาประวัติศาสตร์ 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ภาคการศึกษา 1/2555

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบชนิดเขียนตอบ จำนวน 3 ข้อ
2. ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 100 นาที
3. ให้นักเรียนอ่านโจทย์ที่กำหนด แล้วเขียนอธิบายคำตอบตามข้อคำถามแต่ละข้อ
4. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบลงในแบบทดสอบให้ครบทุกข้อ และส่งแบบทดสอบคืน

กรรมการคุมสอบ

คำอธิบายเกี่ยวกับเกณฑ์การให้คะแนน

แบบทดสอบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ของเนื้อหา โลกทัศน์ ประเด็นมุมมองและการรับรู้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยสามารถประเมินได้จากการตอบคำถามในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ตั้งสมมติฐานและกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
- 2) ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 3) เปรียบเทียบบุคคลมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 5) แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ
- 6) ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผล และสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์
- 7) สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ
- 8) แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

1. ตั้งสมมติฐานและกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา 	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2
2 พอใช้	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา 	
1 ต้องปรับปรุง	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมเป็นบางส่วน และครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาเป็นบางส่วน - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา 	
0 ไม่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ไม่เหมาะสมและไม่ครอบคลุมประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา ขาดความชัดเจนและขาดรายละเอียดเกี่ยวกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษา หรือไม่มีกรตั้งสมมติฐานหรือกำหนดคำถามสำคัญที่ต้องการศึกษา 	

2. ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารได้ถูกต้อง - บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีรายละเอียดที่สมบูรณ์	1.3, 2.3, 3.3
2 พอใช้	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารได้ถูกต้อง - บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐานได้ถูกต้อง เป็นส่วนมาก และระบุรายละเอียดได้ครอบคลุมเป็นส่วนมาก	
1 ต้องปรับปรุง	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารได้ถูกต้อง - บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐานได้ถูกต้อง เป็นบางส่วน และขาดรายละเอียดที่ชัดเจน	
0 ไม่ดี	- ระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาของเอกสารไม่ถูกต้อง - ไม่บอกถึงจุดประสงค์และสาระสำคัญในการสร้างหลักฐาน	

3. เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - แสดงวิธีการเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง	1.4, 2.4, 3.4
2 พอใช้	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - แสดงวิธีการเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ได้ถูกต้องบางส่วน	
1 ต้องปรับปรุง	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - แสดงวิธีการเปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง	
0 ไม่ดี	- ระบุศักราชที่ใช้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ถูกต้อง - เปรียบเทียบยุคสมัยที่ปรากฏในหลักฐานกับระบบศักราชในแบบต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง	

4. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง ชัดเจน - ให้เหตุผลในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	1.5, 2.5, 3.5
2 พอใช้	- แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องเป็นส่วนมาก - ให้เหตุผลในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ชัดเจน	
1 ต้องปรับปรุง	- แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องบางส่วน - ให้เหตุผลในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ชัดเจน	
0 ไม่ดี	- ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้	

5. แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม ชัดเจน ครอบคลุมทุกประเด็น	1.6, 2.6, 3.6,
2 พอใช้	- แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม ชัดเจน แต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็น	
1 ต้องปรับปรุง	- แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้ เหมาะสมเป็นบางส่วน	
0 ไม่ดี	- ไม่แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานต่าง ๆ ได้	

6. ตรีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- ตรีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ถูกต้อง มีเหตุผล และสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์	1.7, 2.7, 3.7
2 พอใช้	- ตรีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ เหตุผลเหมาะสมและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์เป็นบางส่วน	
1 ต้องปรับปรุง	- ตรีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ถูกต้องบางส่วน แต่ขาดเหตุผลและความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์	
0 ไม่ดี	- ตรีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายไม่ถูกต้อง	

7. สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่น่าเสนอ

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้อง และครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน	1.8, 2.8, 3.8
2 พอใช้	- สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้อง และครอบคลุมเป็นส่วนใหญ่ - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทาง	

	ประวัติศาสตร์ที่นำเสนอได้อย่างเหมาะสม แต่ขาดรายละเอียดที่สมบูรณ์	
1 ต้องปรับปรุง	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องบริบทสังคมสมัยนั้นได้ ถูกต้องเป็นส่วนน้อย แต่ขาดความครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าสนใจต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ เป็นส่วนน้อย - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่นำเสนอได้เหมาะสมบางส่วน ขาดรายละเอียด 	
0 ไม่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมสมัยนั้นได้ไม่ถูกต้อง ขาดความครอบคลุม และไม่มีต่อเนื่องตามลำดับเวลา - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่นำเสนอได้ไม่เหมาะสมและขาดรายละเอียด 	

8. แปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์

คะแนน/ความหมาย	คำอธิบาย	ข้อสอบ ข้อที่
3 ดี	- แปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง มีสาระสำคัญครบถ้วน	1.9, 2.9, 3.9,
2 พอใช้	- แปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง สาระสำคัญไม่ครบถ้วน	
1 ต้องปรับปรุง	- แปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ถูกต้องบางส่วน หรือไม่มีการแปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลา	
0 ไม่ดี	- แปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ไม่ถูกต้อง หรือไม่มีการแปลงข้อมูลที่น่าสนใจในรูปแบบของเส้นเวลา	

1. ในการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ “การสืบราชสมบัติของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยอยุธยา” นั้นควรกำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร

1.1 คำถามสำคัญ คือ.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 สมมติฐานที่สอดคล้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว คือ.....

.....

.....

.....

.....

.....

จงศึกษาพงศาวดารฉบับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ จากนั้นตอบคำถามในข้อ 1.3-1.9

หลักฐานที่ 1

“...ศักราช 802 ปีมะแม เอกศก สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า ก็ให้ชุมพราหมณาจารย์ แล ท้าวพญาเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเล่นมหรสพ ตั้งพระราชพิธีโกษา (ร)...กรรม สมเด็จพระบรม เษษฐาธิราชกุมารท่าน และประสาทพระนามสมเด็จพระรามศวรบรมไตรโลกนาถบิดร...”

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหอพระสมุดวชิรญาณส่วนของอุบลศรี อรรถพันธ์.

หน้า 3-4.

หลักฐานที่ 2

“...อยู่จำเนียรมาพระราชบุตรท่าน เจ้าพญาพระนครอินทร์ อันเสวยราชย์ในพระนครหลวง ชุนไศ ทวงพระอินทร์ผู้เป็นพี่เลี้ยงถึงแก่กรรม ก็ให้มาทูลแต่สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า...”

“...เมื่อพระราชกุมารท่านพระนครอินทร์สวรรคต...แล้วท่านให้ตราพระครูท้าวไปหาท้าวพญา ทั้งหลายเอาเจ้าพญาแพกขึ้นเสวยราชย์ในพระนครหลวง แลให้เจ้าแม่ท้าวอินทรบุตรีเป็นนางพระ ยา...”

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหอพระสมุดวชิรญาณส่วนของไมเคิล วิคเคอรี.

หน้า 1-3, 8-9.

2. ในการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ “การขยายอิทธิพลของอาณาจักรอยุธยาไปยังรัฐใกล้เคียง” นั้นควรกำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร

2.1 คำถามสำคัญ คือ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.2 สมมติฐานที่สอดคล้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว คือ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ให้นักเรียนศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้ จากนั้นตอบคำถามในข้อ 2.3 - 2.9

หลักฐานที่ 1

“...อยู่ปีหนึ่งท่านก็ให้ตกแต่งช้าง ม้า รั้วพล ทั้งปวง จะยกไปเมืองพิมาย พนมรุ้งนั้นไซ้ร้
พอเจ้าเมืองทั้งหลาย (มา) ถวายบังคมพระบาทผู้เป็นเจ้า ๆ ก็ให้พระราชทานรางวัลแล้วคืนไปอยู่
ตามภูมิลำเนา”

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหอพระสมุดวชิรญาณส่วนของอุบลศรี อรรถพันธ์.

หน้า 2.

หลักฐานที่ 2

“...ศักราช 793 สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าเสด็จไปเอาเมืองนครหลวงได้ แลท่านจึงให้พระราชกุมารท่านพระนครอินทเจ้าเสวยราชสมบัติ ณ เมืองนครหลวงนั้น ครั้นนั้นท่านจึงให้พญาแก้ว พญาไท เอาแลรูปภาพทั้งปวงมายังพระนครศรีอยุธยา...”

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์. ประชุมจดหมายเหตุอยุธยา ภาค 1. หน้า 93.

หลักฐานที่ 3

“ศักราช 783 ปีฉลู ตรีศก สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าเสด็จไปเอาเมืองนครหลวงได้ ท่านจึงให้พระราชกุมารท่านพระนครอินทร์เจ้าเสวยราชสมบัติ ณ เมืองนครหลวง ท่านจึงให้เอาพญาแก้ว พญาไทและครอบครัวกับทั้งรูปพระโค รูปสิงห์ทั้งปวงมาด้วย ครั้นถึงพระนครศรีอยุธยาจึงให้เอารูปสัตว์ทั้งปวงไปบูชาไว้ ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุบ้าง ไว้วัดพระศรีสรรเพชญ์บ้าง”

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2507). หน้า 51.

หลักฐานที่ 4

“ศักราช 783 ปีฉลู ตรีศก สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าเสด็จไปเอาเมืองนครหลวงได้ จึงให้พระราชบุตรอยู่ครองเมืองพระนครอินทร์เจ้าครองราชย์สมบัติ ณ เมืองพระนครหลวง ท่านจึงให้เอาพระยาแก้วพระยาทัยและครอบครัว กับทั้งรูปพระโครูปสิงห์สัตว์ทั้งปวงมาด้วย ครั้นถึงพระนครศรีอยุธยาจึงให้เอารูปสัตว์ทั้งปวงไปบูชาไว้ ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุบ้าง ไปไว้วัดพระศรีสรรเพชญ์บ้าง”

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหมอบรัดเล. (2549). หน้า 20.

2.3 ข้อมูลในพระราชพงศาวดารฉบับหมอบรัดเลนั้นใครเป็นผู้แต่ง มีจุดประสงค์และสาระสำคัญในการแต่งอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 จงแสดงวิธีการเปรียบเทียบระบบศักราชที่ระบุในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ให้เป็นคริสตศักราชที่ถูกต้อง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.5 จากตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ข้างต้น ให้นักเรียนยกตัวอย่างข้อความจากหลักฐานประวัติศาสตร์ที่เป็นข้อเท็จจริงและตัวอย่างข้อความจากหลักฐานประวัติศาสตร์ที่เป็นข้อคิดเห็น พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลที่ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.6 ข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

2.9 จากข้อมูลในหลักฐานประวัติศาสตร์แหล่งต่าง ๆ ให้นักเรียนแปลงข้อมูลดังกล่าวในลักษณะของเส้นเวลาให้ถูกต้องตามลำดับของเหตุการณ์ทางทางประวัติศาสตร์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ในการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ “กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับการค้าในสมัยอยุธยา พ.ศ. 2172 – 2310 “ นั้นควรกำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร

3.1 คำถามสำคัญ คือ.....

.....

.....

.....

.....

3.2 สมมติฐานที่สอดคล้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว คือ.....

.....

.....

.....

.....

ให้นักเรียนศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้ จากนั้นตอบคำถามในข้อ 3.3-3.9

หลักฐานที่ 1

“ริมแม่น้ำทั้งสองฟากรอบกรุงศรีอยุธยา นั้น ข้าพหละของฐิติพระบาทแลราษฎรทำของต่าง ๆ ขายแลประกอบการค้าขายต่าง ๆ กัน เป็นหมู่เป็นย่านเป็นตำบลมากมาย”

คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม เอกสารจากหอหลวง, หน้า 14

หลักฐานที่ 2

“...การควบคุมสินค้าขาเข้าขาออกเรียกว่าสิ่งของต้องห้ามได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เนื่องจากในแผ่นดินนี้มีลูกค้าวานิชย์เข้ามาค้าขายในกรุงศรีอยุธยาหลาย ทำให้ปรากฏชื่อ “พระคลังสินค้า” ซึ่งเป็นหน่วยราชการใหญ่และสำคัญเกี่ยวกับการค้าขายของประเทศไทยสมัยโบราณแพร่หลายเด่นมาตั้งแต่ครั้งนั้น เจ้าพนักงานใหญ่ในหน้าที่พระคลังสินค้าก็เลยได้ชื่อว่า “พระคลัง” เป็นที่รู้จักกว้างขวางทั่วไป”

ขุนวิจิตรมาตรา. (2516). **ประวัติการค้าไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: รวมสาส์น. หน้า 181-182.

หลักฐานที่ 3

“...การค้าภายในเป็นสิ่งที่เล็กน้อยเหลือเกิน ไม่ทำให้ใครสร้างสมบัติไว้มากมาย... ..ทั้งนี้เพราะกษัตริย์ทรงขยายการค้าของหลวงใหญ่โตมากจนกระทั่งว่า การค้าแทบไม่ใช่อาชีพของเอกชนคนใดในสยามเสียแล้ว พระองค์ไม่ทรงพอพระทัยจะขายส่งเพียงอย่างเดียว ยังทรงเปิดร้าน ในตลาดต่าง ๆ เพื่อขายปลีกด้วย...”

ลาลูแบร์. (2510). **จดหมายเหตุลาลูแบร์**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา. หน้า 315, 419.

หลักฐานที่ 4

“ในปีหยงเล่อ ที่ 17 (ค.ศ.1419) พวกอะระคา (Araka) ที่เป็นทูตได้รับสนองพระบรมราชโองการ (พระมหากษัตริย์ชุน) ให้นำกองเรือสำเภา 3 ลำ เดินทางไปยังซามูโรโกกุ (อยุธยา) เพื่อจะนำเครื่องราชบรรณาการขึ้นถวาย (แต่พระมหากษัตริย์อยุธยา) ขุนนางกรมท่าบ่นว่า “เครื่องราชบรรณาการเพียงแค่นี้ก็น้อยเกินไป” ส่วนเครื่องเคลือบ (ซึ่งบรรทุกอยู่ในเรือของทูตอะระคา) ฝ่ายไทยก็กำหนดราคาโดยพลการแล้วบังคับให้ขายในราคารานั้น ฝ่ายทูตต้องการจะซื้อไม่ฝางก็ไม่อาจซื้อจากประชาชนได้โดยตรง การซื้อทุกอย่างจะต้องผ่านพระคลังสินค้า ดังนั้นเงินที่มีติดตัวมา (เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง) จึงต้องนำมาซื้อสินค้า (ตามที่ทูตคะศิฮานะกล่าว) เรื่องนี้ก่อให้เกิดความเสียหายและขาดทุนอย่างย่อยยับ แต่ทว่าทูตที่เดินทางไป (อยุธยา) จำต้องปฏิบัติตามพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ (ที่ห้ามซื้อขายสินค้าโดยเสรี) ด้วยความเกรงอำนาจและยังต้องเพิ่มเครื่องราชบรรณาการด้วย...”

อิชิอิ โยนะโอะและโยชิคาวะ โทชิฮารุ, **ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 2542 หน้า 11.

2.9 จากข้อมูลในหลักฐานประวัติศาสตร์แหล่งต่าง ๆ ให้นักเรียนแปลงข้อมูลดังกล่าวในลักษณะของเส้นเวลาให้ถูกต้องตามลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (8)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายชัยรัตน์ โตศิลา เกิดวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2525 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร จังหวัดชลบุรี ในปีการศึกษา 2542 สำเร็จปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม สาขาวิชาสังคมศึกษา วิชาโทประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ เมื่อปีการศึกษา 2546 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2551 โดยในระหว่างที่ศึกษาอยู่นั้นได้รับทุนโครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ (UDC) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร